

Hosszú távú természetvédelmi vagyonkezelési terv

2017-2026.

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság

2016.

Tartalomjegyzék

I.	<u>Az igazgatóságok általános célkitűzései, összevetés az előző tervekkel</u>	4
1.	<u>Az igazgatóság általános vagyonkezelési koncepciója</u>	4
2.	<u>A vagyonkezelésre vonatkozó általános adatok</u>	10
3.	<u>Az élőhely-rekonstrukciós pályázatok szerepe</u>	16
4.	<u>A 2017-2026 tervezési időszak fő feladatai</u>	20
5.	<u>Az előző tízéves tervek megvalósulása</u>	27
II.	<u>Tájegységi részletes vagyonkezelési tervek</u>	30
1.	<u>Aggteleki Tájegység bemutatása</u>	30
1.1.	<u>Szántóföldi gazdálkodás</u>	33
1.2.	<u>Gyeppek és kaszálók kezelése</u>	36
1.3.	<u>Állattartás, génmegőrzés</u>	39
1.4.	<u>Erdőkezelés</u>	41
1.5.	<u>Vadgazdálkodás</u>	48
1.6.	<u>Halgazdálkodás</u>	52
1.7.	<u>Nádgazdálkodás</u>	53
1.8.	<u>Infrastruktúra és eszköz állomány</u>	53
1.9.	<u>Szükséges fejlesztések</u>	57
2.	<u>Zempléni Tájegység bemutatása</u>	58
2.1.	<u>Szántóföldi gazdálkodás</u>	60
2.2.	<u>Gyeppek és kaszálók kezelése</u>	61
2.3.	<u>Állattartás, génmegőrzés</u>	63
2.4.	<u>Erdőkezelés</u>	63
2.5.	<u>Vadgazdálkodás</u>	68
2.6.	<u>Halgazdálkodás</u>	69
2.7.	<u>Nádgazdálkodás</u>	69
2.8.	<u>Infrastruktúra és eszköz állomány</u>	69
2.9.	<u>Szükséges fejlesztések</u>	74

III.	<u>Erdőkezelés</u>	75
IV.	<u>Vagyonkezelési tevékenység ellátásához kötődő további igazgatósági feltételek</u>	82
1.	<u>Vagyonkezelési feladatokat ellátó személyi állomány</u>	82
1.1.	<u>Létszám, szakképzettség</u>	82
1.2.	<u>Közmunka program, lehetőségek és korlátok</u>	83
2.	<u>Központi fejlesztések</u>	84
3.	<u>Költségvetési feltételek</u>	84
V.	<u>Mellékletek (táblázatos összefoglalók tájegységenként és összegzetten)</u>	86

i. Az igazgatóságok általános célkitűzései, összevetés az előző tervekkel

1. Az igazgatóság általános vagyonkezelési koncepciója

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság tevékenységét a működés és gazdálkodás elmúlt időszakban kialakított keretei és stratégia irányvonala mentén folytatta, amelynek két alappillére a természetvédelmi szakmai munka színvonalának javítása valamint a folyamatos és kiegyensúlyozott fejlődést is biztosító pénzügyi stabilitás fenntartása. Fontos szempontként kezeljük az ANPI tevékenységének, természeti értékeinek minél szélesebb körű megismertetését, a pozitív arculat kialakítását illetve fenntartását, a nemzetközi és hazai – kiemelten a térségi – szakmai és társadalmi szerepkör elvárásainak való megfelelés biztosítását.

A természetvédelmi szakmai munka korábbi tíz évre meghatározott célkitűzéseit összességében sikerült teljesítenünk, a vagyonkezelésünkben lévő természeti területek és értékek természetvédelmi kezelését lehetőségeinkhez mérten saját kezeléssel illetve haszonbérbe adással elláttuk, az állami vagyont jelentős mértékben gyarapítottuk és fejlesztettük. A természetvédelmi célú vagyonkezelés ellátásához szükséges infrastrukturális feltételeket részben sikerült megteremteni (KEOP), a továbbra is fennálló hiányosságok felszámolásának érdekében a KEHOP programban előkészítés alatt lévő illetve beadott pályázatainkban ezekre a fejlesztésekre erőteljes hangsúlyt helyeztünk.

Társadalmi szerepvállalásunkat az előző időszakhoz képest tovább szeretnénk növelni, ennek keretében kiemelendő a közmunkaprogramban valamint a szociális tűzifa programban való részvételünk.

Pénzügyi stabilitásunk az utóbbi években javult annak ellenére is, hogy az egyes támogatásokra (SAPS, AKG) és a haszonbérleti díjakra vonatkozó szabályozás változásai bevételeinkben jelentős kiesést jelentettek. A kiegyensúlyozottabb pénzügyi helyzet elsősorban a saját bevételek növelésének köszönhető, de jelentős hatása van a szigorú, takarékos költséggazdálkodásnak is.

A 2017-2026. közötti időszakban ezt a pozitív tendenciát szeretnénk fenntartani, többek között az éöhely-fejlesztések megvalósításával, az egységes, természetvédelmi célú területkezelés kiterjesztésével, működésünk és természetvédelmi vagyonkezelési tevékenységünk tervezettségének és szervezettségének további javításával. Különös hangsúlyt helyezünk a 2014-2020. közötti uniós ciklusban elérhető pályázati források minél kiterjedtebb igénybevételére és a megszerzett források hosszú távú működési-pénzügyi stabilitást megalapozó fejlesztésekhez történő hatékony felhasználására.

Az Igazgatóság stratégiai irányvonala, általános vagyonkezelési koncepciója az előző tíz évi (2007-2016) időszakkal is összevetve az alábbiakban foglalhatók össze:

A természetvédelmi célú vagyonkezelés elsődleges célja az állami tulajdonban álló földrészekeken a természetvédelmi közcélok megvalósítása, az élő és élettelen természeti értékek megóvása, a tájképi, kultúrtörténeti értékek megőrzése, a természeti vagyon állagának és

értékének megőrzése, védelme, továbbá értékének fenntartható módon való növelése (Nemzeti Természetvédelmi Alapterv).

1.1. Kiemelt célok

1.1.1. A természetvédelmi vagyonkezelésünkben álló természetes és természetyszerű illetve kedvező állapotú természeti területek, értékek megőrzése és fenntartása, degradációjuk megakadályozása folyamatos monitoring tevékenységen alapuló, a természetvédelmi szempontból legkevezőbb és leghatékonyabb kezelési módok differenciált alkalmazásával.

- Az élőlényközösségek, valamint az ökológiai rendszerek természetes állapotban történő megőrzése, a természetes állapotokra jellemző biológiai sokféleség fenntartása.
- A területeinken a reliktum-, közösségi jelentőségű és egyéb veszélyeztetett természetes növénytársulások és természetyszerű élőhelyek, természetes és természetközeli erdők, gyepek, vizes élőhelyek kedvező állapotának megőrzése és fenntartása, a védett és fokozottan védett, közösségi jelentőségű, és egyéb veszélyeztetett fajok és életközösségeik megőrzése, zavartalanságuk és életfeltételeik biztosítása.

1.1.2. A veszélyeztetett és leromlott élőhelyek esetében célzott védelmi és rekonstrukciós beavatkozások tervszerű és szakszerű elvégzése (élőhely-fejlesztés) több éves megvalósítású projektek keretében illetve azt követően is szükség szerint.

- Szukcesszióval és invazív fajok terjedésével veszélyeztetett gyepes élőhelyek helyreállítása.
- Erdőszerkezet átalakítások, erdészeti beavatkozások az erdők természetességi állapotának javítása érdekében (öshonos fafajok dominanciájának biztosítása az idegenhonos és invazív fafajok eltávolításával, fafaj cserék stb.).
- Vizes élőhelyek rekonstrukciója.

1.1.3. Génmegőrzési tevékenység folytatása és fejlesztése (hucul, parlagi szamár, kuvasz, hagyományos gyümölcsfajták).

- Legeltetést is biztosító hucul loállomány fenntartása, génmegőrzési célú fejlesztése, tartási feltételeinek javítása.
- Hagyományos gyümölcsfajták, kültéri gyümölcsösök fenntartása.
- Hagyományos magyar kutyafajták génmegőrzési tevékenység kapcsán Igazgatóságunk részt vesz a kuvasz fajták megőrzésében.

1.1.4. A fenntartó és rekonstrukciós célú természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység területekkel arányos személyi, tárgyi (infrastruktúra, állatállomány, egyéb eszközök) és pénzügyi feltételeinek folyamatos és kiegyensúlyozott biztosítása.

- Élőhely rekonstrukciós és infrastruktúrális fejlesztésekre irányuló pályázatok (KEHOP) eredményes végrehajtása.
- A meglévő és a fejlesztésekkel létrehozott kapacitások hatékony, költségtakarékos és fenntartható működtetése.
- Hosszú távú tervezésen alapuló stabil gazdálkodás az eszközökkel és pénzügyi forrásokkal.

1.1.5. Minta- és pédaértékű természetvédelmi vagyonkezelés, a társadalmi (térsgyi és szakmai) szerepvállalás további növelése, együttműködések fejlesztése.

- A hagyományos, a táji és természeti adottságokkal összhangban álló, a táji és természeti értékek, egyben a világörökségi helyszínek kiemelkedő egyetemes értékeinek megőrzését biztosító, elősegítő területhasználati rendszer megőrzése, fenntartása, bemutatása.
- Közmunka programban, szociális tűzifa programban való részvétel.
- Együttműködés gazdálkodókkal, szakmai szervezetekkel.

1.2. Prioritások

A következő tervezési időszakban az Igazgatóság rendelkezésére álló valamint a jövőben végrehajtandó fejlesztések útján létrehozott pénzügyi forrásai és kapacitásai felhasználásánál kiemelt prioritást élvez a természetmegőrzés és a természetvédelmi vagyongazdálkodás annak érdekében, hogy a magas színvonalú szakmai tevékenység és a hosszú távú, fenntartható természetvédelmi vagyongazdálkodás valamint az adottságok kihasználásának feltételei az ANPI mindkét tájegységében megteremtésre és fenntartható működtetésre kerüljenek.

A természetvédelmi vagyongazdálkodást a természetvédelmi szempontok elsődlegessége, a haszonelvűség kizárása mellett, egységes szakmai alapelvek szerint kell végezni, ugyanakkor a természetvédelmi korlátok között törekedni kell a természeti adottságok, a piaci lehetőségek minél hatékonyabb gazdasági kihasználására, a tevékenység gazdasági szempontból hosszú távú önfenntartó képességének folyamatos javítására is.

1.3. Természetvédelmi vagyongazdálkodási stratégiák, cselekvési irányok és a tervezési ciklus folyamán elérni kívánt célállapotok

1.3.1. Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában álló védett természeti területek növelése, használati módja (saját és idegen használat)

A kiinduló állapotot (2016) valamint az időszak folyamán tervezett célállapotokat (2021 és 2026) az 1. számú „Vagyongazdálkodásban lévő területek 2016. (tény) – 2026 (terv)” című táblázat szemlélteti.

Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő védett és védelemre tervezett természeti területeit a természetvédelem érdekeivel és szükségleteivel összhangban növelni kell, azonban ennek pénzügyi feltételei saját erőből az Igazgatóság pénzügyi stabilitásának megőrzése mellett csak elenyészően kis részben biztosíthatók, így a vagyongazdálkodásba vett terület növelése elsősorban a költségvetési források függvénye.

Terveink szerint a jelenleg saját kezelésű területek mindenképpen megtartandók, az esetleges terület növekedés is elsősorban a saját kezelésű területeket kell, hogy növelje. A haszonbérbe adott területek használatát a bérlőknek szerződés alapján lejáratig garantáljuk (a haszonbérleti szerződések lejáratát a 2. számú táblázat szemlélteti), azonban nem megfelelő, a természeti értékeket veszélyeztető illetve a természetvédelmi előírásokat sértő kezelés, a kezelési terv előírásainak be nem tartása esetén élni kívánunk a felmondás lehetőségével és a területet elsősorban saját kezelésbe vesszük vagy – ha ennek feltételei és indokoltsága adott – újra haszonbérbe adjuk.

1.3.2. Állatállomány, génmegőrzés

A jelenlegi és tervezett állatállomány adatait a 3. számú táblázat tartalmazza.

A területkezeléshez szükséges állatállományt (hucul) a tervezési időszak végéig a 2016. évi szinthez közel (190-200 egyed) kívánjuk tartani a génmegőrzési szempontú folyamatos minőség javítás mellett, kisebb mértékű állomány növelés akkor lehetséges, ha azt génmegőrzési szempontok (pl. génállomány kiegészítése, pótlása) kifejezetten indokolják. Az Igazgatóság a hucul lófajta és a legeltetéssel való területkezelés népszerűsítését és terjesztését elsősorban saját tevékenységének bemutatásával valamint a szaporulat illetve tenyésztési szelekció során értékesítésre kijelölt megfelelő minőségű lóállomány kibocsátásával (eladásával) segíti elő. Törekedni kell arra, hogy az Igazgatóság hucul törzsállománya a fajta minél teljesebb génállományát (kancacsaládok, geneológiai ménvonalak) reprezentálja. Pénzügyi forrás (állami támogatás, pályázati forrás) megteremtése esetén biztosítani kell a mesterséges megtermékenyítés infrastruktúrális és személyi feltételeit.

A génmegőrzési tevékenységünk keretében tervezzük 6 db őshonos parlagi szamár beszerzését is, továbbá részt veszünk magyar kutyafajták génmegőrzésében is (kuvasz).

Az állatállomány takarmány szükségletét lehetőség szerint teljes mértékben saját működési körben tervezzük előállítani. A jelenleg éves szinten megtermelt takarmány (széna, szalma, szemes takarmány) mennyisége – az időjárás függvényében – biztosítja a lóállomány takarmány bázisát.

Elsősorban génmegőrzési céllal végezzük a saját vagyongazdálkodásunkban lévő területeken található külterjes, felhagyott gyümölcsösökben található hagyományos gyümölcsfajták (tájfajták) egyedeinek kezelését is, amelyek jelentős genetikai értéket képviselnek. Évente mintegy 25-30 ha gyümölcsös kézi kaszálását, tisztítását végezzük el közmunkások bevonásával.

1.3.4. Szántóföldi gazdálkodás

A szántó területek túlnyomó része saját kezelésben van és ezt a helyzetet fenn is kívánjuk tartani, tekintettel arra is, hogy az állatállomány takarmányigényét részben ezeken a területeken termeljük meg extenzív, vetésgazdálkodással történő szántóműveléssel. A KEHOP projektek keretében megvalósuló szántó rehabilitáció folytán a művelhető szántó terület 95,73 ha területtel nő (össességében az időszak végére 644,4 ha művelhető szántóval fogunk rendelkezni).

A gépbeszerzésekkel mindkét tájegységben nagyrészt rendelkezésre fognak állni a saját művelés eszközei, egyes munkák pedig (pl. aratás) bér munkában elvégezhetőek. A szántókon elsősorban takarmányt termelünk. A megkívánt célállapot – amennyiben a szántó helyreállítása indokolt - a szántó művelési ágak, és a talaj- illetve termőadottságnak megfelelő, rendeltetésszerű művelésre alkalmas állapot. A saját kezelésű szántók művelése során azonban kiemelt cél, hogy a saját gazdálkodásunkkal, a természetközeli művelési mód alkalmazásával mintát, példát mutassunk a térségben gazdálkodóknak.

1.3.6. Gyeppek és kaszálók kezelése

Jelenleg a gyepterületek 52 %-a saját kezelésben van, míg 48 %-a haszonbérbe adással hasznosított. Gyeppek és kaszálók esetében a természetvédelmi célkitűzés a hagyományos gazdálkodás által kialakított és fenntartott, fajgazdag gyeppek biológiai sokféleségének megőrzése, fenntartása, helyreállítása. A gyeppek, vagy a gyepeken élő védett, fokozottan védett, valamint közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek rovására terjeszkedő, természetvédelmi célból nem kívánatos fa- és lágyszárú fajok eltávolítása aktív természetvédelmi kezeléssel. Sérült, degradált gyeppek és kaszálók helyreállítása aktív természetvédelmi kezeléssel. A helyreállított élőhelyek hosszú távú fennmaradásának elősegítése szükség szerinti rendszeres természetvédelmi kezelési beavatkozásokkal.

A saját kezelésű gyeppek esetében a jelenlegi fenntartás jellegű kezelések folytatása mellett 2021. év végéig a legfontosabb feladat a KEHOP program keretében támogatott gyep rekonstrukciós munkák elvégzése. Ezeknél a rehabilitált területeknél a megkívánt célállapot az időszak végéig a fenntartás jellegű tevékenységgel kezelhetőség, területektől függően minimum a szárazzással kezelhetőség illetve optimális esetben kaszálhatóságra illetve legeltethetőségre alkalmasság. A haszonbérbe adott területeken a vagytonkezelési tevékenység tartalma az előírások (előírt kezelési feladatok) betartatása, ellenőrzése és az esetleg szükséges intézkedések megtétele.

1.3.7. Erdőkezelés

A természetvédelmi célkitűzés a terület természetes és természetközeli erdeinek fenntartása. Természetközeli állapotú, vegyeskorú erdők kialakítása, az erdők természetes folyamatainak (erdődinamika, szukcesszió, regeneráció) elősegítése és fenntartása. Az erdőkben a természetes vegetációdinamikai állapotok megközelítése. Felkészítésük a középtávon (20–40 év) elérendő természetvédelmi célú erdőkezelésre a természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás elveinek alkalmazásával. A természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodásra vonatkozó (pl. Pro Silva) elvek alkalmazása során a kívánt természetvédelmi cél (folyamatos erdőborítás) elérése érdekében, faanyagtermelést nem szolgáló, száraló, átalakító üzemmódok alkalmazása. Rontott erdőkben a természetes erdőtársulásokra jellemző elegyarány helyreállítása a cél, a meglévő fő és elegyfafajok és újulatuk kíméletével, szabályozásával.

1.3.8. Vadgazdálkodás

A jelenleg érvényes vadgazdálkodási üzemterveket jelen vagytonkezelési terv melléklete tartalmazza. Az ANPI természetvédelmi vagytonkezelésében lévő területeken az elsődleges cél a vadállomány szabályozása, a vadászat nem cél, hanem eszköz a természeti területek védelmére. Az ANPI által hasznosított területeken a hosszú távú célunk, hogy az itt élő vadállományt olyan szinten tartsuk, hogy a természetes erdődinamikai folyamatok érvényesülni tudjanak, a lehető legkisebb kárt tegyék a védett gyepekben, növénytársulásokban. A vadászatunkkal a lehető legcsekélyebb mértékben terheljük és károsítjuk a védett természeti értékeket, és zavarjuk az itt élő védett, illetve fokozottan védett állatokat.

A területek elsősorban nagyvadas jellegűek, ahol a vadgazdálkodás és a vadászat természetvédelmi szempontú szabályozása elsősorban a vadászható vadfajok köréhez, a

vadlétszámhoz, a vadászati módokhoz, a vadgazdálkodáshoz, illetve a vadgazdálkodási berendezések elhelyezéséhez és működtetésük módjához kapcsolódik.

Jelenleg folyamatban van a vadászterületek kialakítása, a vagyonkezelési koncepciókat a kialakult helyzethez fogjuk igazítani.

1.3.9. Halgazdálkodás

Az ANPI halgazdálkodási vízterületein kutatási célú halászaton kívül az egyéb halászati tevékenység az üzemtervek szerint tiltott. A halgazdálkodási jog gyakorlása az élőhely és a halállomány megőrzésére korlátozódik. Egyes halgazdálkodási vízterületeket fokozottan érint orvhalászati tevékenység. Itt elsősorban a Tokaj-Bodrozug Tájvédelmi Körzet területén lévő Fekete-tó területe érintett. Az orvhalászat visszaszorítására az ANPI Természetvédelmi Őrszolgálat rendszeres ellenőrzéseket végez.

1.3.10. Nádgazdálkodás

Nádgazdálkodást nem folytatunk.

1.3.11. Infrastruktúra és eszközállomány

A természetvédelmi vagyonkezelés (természetvédelmi területkezelés, állattartás) infrastruktúrája hiányos – a Zempléni Tájegységben gyakorlatilag teljesen hiányzik -, ezért nagy léptékű fejlesztés szükséges. Az Aggteleki Tájegységben a gyepkezeléshez szükséges egyes gépeket a KEOP program keretében beszereztünk, ez a hiányokat némileg enyhítette, de teljesen nem oldotta meg.

A KEHOP program keretében 2017-2019. években jelentős eszközbeszerzésre és állattartó létesítmény beruházásokra kerül sor. A tervezett fejlesztésekkel mind volumenét, mind minőségét tekintve ugrásszerű fejlődés következik be a természetvédelmi vagyonkezelésben és a fejlesztések megteremtik a hosszú távú, fenntartható tevékenység feltételeit is.

1.3.12. Szükséges fejlesztések

A tervidőszakban a fejlesztéseink többsége pályázat keretében valósul meg a 2017-2021. közötti időszakban. Ezt követően is tervezünk fejlesztéseket – elsősorban az elhasználódott eszközök pótlására - a saját bevételeink illetve egyéb források rendelkezésre állásának függvényében. A szükséges fejlesztéseket az egyes tájegységek tervei körében részletezzük.

2. A vagyonkezelésre vonatkozó általános adatok

1. számú táblázat: Vagyonkezelésben lévő területek 2016. (tény) – 2026 (terv)

Vagyonkezelésben lévő területek tervezett nagysága (ha)		2016 (tény)	2021 (terv)*	2026 (terv)*
szántó	vagyonkezelésben lévő	574,1464	605,0000	635,0000
	haszonbérbe adott	58,3500		
rét/legelő	vagyonkezelésben lévő	5073,1711	5164,0000	5254,0000
	haszonbérbe adott	2423,01		
kert	vagyonkezelésben lévő			
	haszonbérbe adott			
szőlő	vagyonkezelésben lévő	5,5876	6,0000	6,0000
	haszonbérbe adott	0,8900		
gyümölcsös	vagyonkezelésben lévő	4,7931	5,0000	5,0000
	haszonbérbe adott	0,2500		
nádas	vagyonkezelésben lévő	23,6300	24,6300	24,6300
	haszonbérbe adott			
halastó	vagyonkezelésben lévő			
	haszonbérbe adott			
fásított terület/erdő	vagyonkezelésben lévő	6426,3873	6607,0000	6787,0000
	haszonbérbe adott	1,1600		
kivett	vagyonkezelésben lévő	1140,4121	1138,0000	1135,0000
	haszonbérbe adott			
összesen	vagyonkezelésben lévő	13248,13	13549,0000	13846,0000
	haszonbérbe adott	2483,66		

A tervezésnél abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a területek bővítéséhez nyújtott állami költségvetési támogatások a tervezési ciklusban is a jelenlegi szinten megmaradnak (mintegy évi 30-50 millió forint), ehhez mérten különböző (többségében erdő, kisebb részben gyeper és szántó) művelési ágakban mintegy évi 60 ha terület bővítést terveztünk (vétel, elővételi jog gyakorlása, kisajátítás stb.) A kivett területek minmális csökkenése abból adódik, hogy a szövetkezeti részarány kiadások során hozzánk került, de működésünkhöz nem kapcsolódó, ugyanakkor ráfordítást igénylő kisebb kivett földrészletek (út, árok, stb.) elidegenítését (átadását) tartjuk indokoltnak.

2. számú táblázat: Haszonbérleti szerződések adatai

Adott évben lejáró haszonbérleti szerződéssel érintett terület nagysága (ha)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
szántó				9,32	0,53			26,00	22,43		
rét/legelő	11,48	24,82	6,12	7,30	2,95			565,00	1753,13		
kert											
szőlő											
gyümölcsös	0,89										
nádas	0,25										
halastó											
kivett											
összesen	12,62	24,82	6,12	16,62	3,48	-	-	591,40	1786,67	-	-

Állatállomány, génmegőrzés

3. számú táblázat Az állatállomány tervezett alakulása

Állatállomány tervezett nagysága (db)		2016		2021		2026	
faj	fajta	összes egyedszám	génbanki állomány	összes egyedszám	génbanki állomány	összes egyedszám	génbanki állomány
szarvasmarha	magyar szürke marha						
	magyar tarka						
	Heck marha						
bivaly	magyar házi bivaly						
juh	racka						
	cikta						
	cigája						
	magyar merinó						
ló	hucul	190	113	200	130	200	130
	Furioso-North Star						
	magyar hidegvérű						
szamár	magyar parlagi szamár	0	0	6	6	6	6

4. sz. táblázat Tervezett természetvédelmi kezelések megosztása a kezelés jellege szerint (saját kezelésű területeken)

	2016 (ha)	2017-2021 (ha)	2022-2026 (ha)	Megjegyzés
Szántó rehabilitáció	143,46	0,0	0,0	
Szántó fenntartás	18,34	161,8	161,8	
Gyep rehabilitáció	783,79	150	100	
Gyep fenntartás	805,31	1439,1	1539,1	
Gyümölcsös/szőlő rehabilitáció	0,36	0,0	0,0	
Gyümölcsös/szőlő fenntartás	49,94	50,3	50,3	
Nádas rehabilitáció	0	0	0,0	
Nádas fenntartás	0	0	0	
Halastó rehabilitáció	0,0	0,0	0,0	
Halastó fenntartás	0,0	0,0	0,0	
Vizes élőhely rehabilitáció	1,22	0,0	0,0	
Vizes élőhely fenntartás	905,88	907,1	907,1	
Erdő rehabilitáció	494,90	451,26	341,64	
Erdő fenntartás	6426,00	6649,64	6940,26	
Egyéb rehabilitáció	54,21	27,54	10	
Egyéb fenntartás	1090,29	1116,96	1134,5	
Összesen:	10773,7	10953,7	11184,7	

Vadgazdálkodás, vadászati területek adatai

05-651710. számú vadászterület Földtulajdonosainak Vadászati Közössége:

Aggtelek, területe jelenleg: 4 068,4 ha, az ANPI a Földtulajdonosok Vadászati Közösségében 33,48% szavazati joggal rendelkezik, a terület 82,43%-ban állami tulajdonban van. A Földtulajdonosok Vadászati Közösségének közös képviselőjét az ANPI látja el. A vadászterület teljes területe az Aggteleki Nemzeti Park védett és fokozottan védett területére esik. Természetvédelmi különleges rendeltetésű vadászterület.

05-654520. számú vadászterület:

Martonyi, területe: 3 110,6 ha, az ANPI a Földtulajdonosok Közösségében 58,17% szavazati joggal rendelkezik, a terület 78,96%-ban állami tulajdonban van. A Földtulajdonosok

Közösségének közös képviselőjét az ANPI látja el A vadászterület teljes területe az Aggteleki Nemzeti Park védett és fokozottan védett területére esik.

05-658910. számú vadászterület Földtulajdonosainak vadászati Közössége:

Bodrogköz, területe jelenleg: 4 718,1 ha, az ANPI a Földtulajdonosok Vadászati Közösségében 77,96% szavazati joggal rendelkezik, a terület 81,15%-ban állami tulajdonban van. A Földtulajdonosok Vadászati Közösségének közös képviselőjét az ANPI látja el. A vadászterület jelentős területe a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet védett és fokozottan védett területére esik, 4 073,2 ha a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozik. Természetvédelmi különleges rendeltetésű vadászterület.

05-658110 számú vadászterület:

Főny, 1207 ha területtel rendelkezünk, a vadászterület 18%-án gazdálkodunk.

További 26 vadászterület esetében 5.341 hektáron képviseljük vagyongekezelőként a Magyar Államot. A legnagyobb, egy vadászterületre eső tulajdoni hányadunk sem haladja meg a 10%-ot.

Halgazdálkodás adatai

5. számú táblázat: Az ANPI halgazdálkodási vízterületei (ahol az Igazgatóság a halgazdálkodási jog gyakorlója)

Az ANPI halászati vízterületeinek megnevezése és vízterékódja	Vízter neve	Érintett ingatlanok
Bódva –és Hernád-völgyi kisvízfolyások (05-195-1-1)	Abodi-patak	Abod 067, Szendrő 0363, 0395
	Bakóc-patak	Alsószuha 042, 053
	Balajti-patak	Edelény 0185, 0189
	Barakonyi-patak	Meszes 066/1, Rakacaszend 0132, Tornabarakony 048, 052
	Bátor-patak	Gagybátor 044, 083, Gagyvendégi 029, 042, 097, Rakaca 0122, 0144
	Csörgős-patak	Felsőkelecsény 037, 06, Felsőnyárád 046/1, 046/3, 086, Ragály 026, 035, 085, Zubogy 017, 067
	Damaki-patak	Damak 02, 047, 066, Edelény 0260, 0304, 0341,
	Debréte-patak	Debréte 045/2, 045/7b, Rakacaszend 064, 082,

Az ANPI halászati vízterületeinek megnevezése és víztérkódja	Víztér neve	Érintett ingatlanok
	Garadna-patak	Garadna 015, 067, 068, Hernádpetri 0116, 0131, 031, Hernádvécs 05, 059
	Imola-patak	Imola 014/4, 040, Zubogy 092
	Janka-patak	Pamlény 093/2, 094, Szászfa 064
	Juhász-patak	Bódvaszilas 038, 039, Tornaszentandrás 060, 079/1
	Kányi-patak	Büttös 050, 076, Kány 073, 080
	Keleméri-patak	Gömörszőlős 034, 053, 055, 064, Hét 054, Kelemér 054, 056, 099, Serényfalva 0109, 013/2, 015
	Keresztétei-patak	Keresztéte, 016, 021, 025, 033, 034/3, 035, 099, Szászfa 013/2, 013/1, 049, 053
	Korlát-patak	Szuhafeő 07, Izsófalva 0196, 0202, Ormosbánya 03, Rudabánya 0 124, 0131
	Pasnyag-patak	Komjátai 030, 061, 067/2, Tornanádaska 056/1, 056/2,
	Potranyik-patak	Bódvarákó 016, 025, Szögliget 0138, 047
	Rét-patak	Égerszög 010, 023/11, Perkupa 0125, 028, 05, Szőlősardó 076, Varbóc 046
	Sas-patak	Bódvalenke 072, Hidvégardó 017, 028, 07, Perecse 0155, 0172, Tornaszentjakab 0106, 0126, 017, 042, 05, 19, Viszló 045
	Szuhogy-patak	Szendrő 0256, 0309, Szuhogy 011, 014, 066
	Telekes-patak	Alsótelekes 07, Felsőtelekes 056, 058, 095, Perkupa 0126/2, 015, Szendrő 0172
	Vadász-patak	Abaújlak 09, Abaújszolnok 012, Alsóvadász 02, 050, Felsővadász 028, 080, Gadna 048, 08, Homrogd 048, 078, Irota 0107, 013, 051, 060, Kupa 018, 050, Lak 0107, 0131, Monaj 062, 082, Onga 0327/1, Selyeb 042, 06, Szakácsi 024, Szikszó 0150, 071, 072, 080, Tomor 027, 04, 046
	Varbóc-patak	Varbóc 034

Az ANPI halászati vízterületeinek megnevezése és víztérkódja	Víztér neve	Érintett ingatlanok
	Vasonca	Alsógagy 059, 065, 072 085, Baktakék 04, 048, Beret 017, 031, Csenyété 011, 015 043, Detek 029, Halmaj 0100/1, 035, 039, Kázsmárk 021, 05, Léh 026, 051, Rásonysápberencs 032, Szentistvánbaksa 019
	Vecsem-patak	Bódvaszilas 014, 025/1
	Verbéna-patak	Galvács 030/1, 030/2, 08, Szendrő 0419, 0455, 0461
	Viszlói-patak	Rakaca 056, Viszló 088
	Ziliz-patak	Hangács 0154, Nyomár 026, 064, 066, 070, Ziliz 019, 023, 026, 064
	Zsuponyó-patak	Dubicsány 063, Putnok 0116
Jósva-patak (Nagy-Tohonya torkolatig), Kecő-patak, Tohonya-patak (05-016-1-1)*	Tohonya-patak	Jósvafő 159, 0122/2
	Jósva	Jósvafő 201,246, 253, 256
	Kecő-patak	Jósvafő 032, 041/5, 181
Tengerszem-tó (05-237-1-1)	Tengerszem-tó	Jósvafő 255
Bogdány-tó (05-208-1-1)	Bogdány-tó	Bodrogkeresztúr 082
Fekete-tó (05-051-1-1)	Fekete-tó	Olaszliszka 044/b, 042, 045, 041, Szegi 040/5
Kakukk-tó (05-210-1-1)	Kakukk-tó	Bodrogkeresztúr 091
Hosszú-tó (05-039-1-1)	Hosszú-tó	Sátoraljaújhely 0109/d, 0111/b
Nagy-tó (05-042-1-1)	Nagy-tó	Bodrogkeresztúr 021

A Fekete-tó és tápláló erei, a Kakukk-tó és a Bogdány-tó a Bogdány-tói-csatornával különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületté nyilvánítása 2015-ben megkezdődött.

3. Az élőhely-rekonstrukciós pályázatok szerepe

Az Igazgatóság a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) keretében tervezett fejlesztéseit a jelenlegi helyzet és a jogszabályi-szakmai követelmények együttes értékelését követően, a Nemzeti Környezetvédelmi Program által megkövetelt holisztikus megközelítésű intézményi jövőkép és hosszú távú célok mentén alakította ki. Ennek megfelelően a tervezett természetvédelmi és élővilág-védelmi fejlesztések mind területek (tájegységek), mind a szakmai tevékenységek (élőhely-rekonstrukció, fajok és élőhelyek, élettelen természeti értékek fenntartása érdekében végzett természetvédelmi kezelés különböző formái – a hucul lóval legeltetés kapcsán a génmegőrzés –, őrszolgálati feladatok, Natura 2000 területek és védett természeti értékek bemutatása, stb.) szinte teljes körét átfogja. Ez a holisztikus illetve komplex szemléletmód lehetőséget nyújt a biodiverzitás biztosítása érdekében szükséges speciális – területenként, élőhelyenként, illetve fajonként eltérő – kezelési módok (pl.: egyes esetekben a zavartalanság biztosítása, más esetekben fenntartást, illetve aktív élőhely-rekonstrukciót célzó aktív beavatkozások) differenciált alkalmazására.

A projektek végrehajtásának együttes hatására a biodiverzitás, a fajok és élőhelyek helyzete, a tájvédelem, az ANPI természetvédelmi tevékenységének hatékonysága, valamint az eredményes természetvédelemhez nélkülözhetetlen társadalmi környezettudatosság és együttműködés számottevően és hosszú távon javul.

Az egyes pályázatok intézményi vagyongazdálkodási koncepciójához illeszkedését, a rekonstrukciók nyomán a kezelt területek minőségében, a további kezelés módjában, eszközrendszerében bekövetkezett változásokat az alábbiakban részletezzük.

3.1. „A természetvédelmi erdőkezelést és a becserjéssel veszélyeztetett védett gyepek rehabilitációját elősegítő infrastruktúra fejlesztése az ANPI területén”

A projekt keretében megvalósított fejlesztés megteremti az erdők és a becserjéssel veszélyeztetett védett gyepek rehabilitációjának és a helyreállított erdei és gyeses élőhelyek hosszú távú fenntartó kezelésének valamint a kezelés hatásai monitorozásának infrastrukturális feltételeit.

A beruházással létrehozott infrastruktúrával a megvalósítási időszakban elsősorban az Aggteleki Nemzeti Park területén irányoztató erdőket és gyepeket érintő tevékenységeket, hosszabb távon azonban a tervezett infrastrukturális fejlesztés az ANPI egyéb területein is javulást eredményez és lehetőséget nyújt a kedvezőtlen környezeti változások (pl.: gyorsuló szukcessziós folyamatok, invazív fajok terjedése stb.) hatásainak csökkentésére.

A projekt keretében az alábbi fejlesztésekre kerül sor:

a.) Gépek és egyéb eszközök beszerzése

A beszerzések részletezését külön táblázat tartalmazza.

b.) A fejlesztés keretében megvalósításra kerülő élőhely-rekonstrukciós és egyéb beavatkozások:

- Megelőző állapotot rögzítő, problémafeltáró monitoring (618,35 ha)
Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú, természetvédelmi és Natura2000 rendeltetésű területeken alkalmazzuk, annak megállapítására, hogy a kérdéses területek faállomány-szerkezete milyen, és hogy milyen mértékben szennyezett idegenhonos illetve invazív fafajokkal. A felvételek eredményeinek kiértékelése alapján meg kell határozni azt is, hogy a későbbiekben milyen kezelési eljárások kívánatosak az esetleges meglévő kedvezőtlen állapot felszámolásának érdekében. A kezelt területek esetében projektzáró monitoringot is kell készíteni annak érdekében, hogy a kezdeti és célállapotot össze tudjuk hasonlítani illetve értékelni tudjuk.
- Becserjésedéssel veszélyeztetett tisztások kezelése (22,76 ha)
A szukcessziós folyamatok eredményeként cserjésedő tisztások kitakarítását, az eredeti állapot visszaállítását célzó kezelési beavatkozás, melynek eredményeként a terület a valós művelési ágának (gyep, legelő) megfelelően hasznosítható. A kezelés eredményeként elláthatja tájésztétikai, speciális élőhely és fajmegőrzési szerepét.
- Beerdősülő tisztásokon a fátlan állapot visszaállítása (8,38 ha)
A szukcessziós folyamatok eredményeként beerdősülő tisztások részbeni vagy teljes területet érintő kitakarítását, az eredeti fátlan állapot visszaállítását célzó kezelési beavatkozás, melynek eredménye az előbbi pontban már kifejtésre került.
- Nem őshonos fafajjal fertőzött erdőrészekből, a nem kívánatos fafajok kitermelése (316,62 ha)
Elsősorban faanyagtermelést nem szolgáló, valamint vágásos üzemmódú, természetvédelmi és Natura2000 rendeltetésű területeken alkalmazzuk (316,62 ha), az idegenhonos illetve invazív fafajok visszaszorítása, majd a folyamat végeredményeként teljes mértékű eltávolításuk érdekében.
- Nem őshonos fafaj kitermelése fásodott, nem erdőművelési ágú területeken (176,06 ha)
Természetvédelmi és Natura2000 területeken található, nem erdőművelési ágú (rét, legelő, gyep, szántó) területeken alkalmazzuk (176,06 ha), főként az idegenhonos illetve invazív fafajok eltávolítása és az eredeti művelési ágban történő használat visszaállítása érdekében.
- Nem őshonos főfafajú erdőrészek őshonos célállomány típusal történő lecserélése (szerkezet átalakítás) (43,65 ha)
A korábbi helytelen kezelés, beredősülés vagy más ok miatt kialakult nem őshonos főfafajú állományok átalakítása, fafajcsere végrehajtásával őshonos fafajú állományokká. A végrehajtás során az ily módon kezelt területeken részleges talajelőkészítést kell végezni (tányérozás, padkázás) illetve közel kétszáz ezer darab őshonos fafajú (kocsánytalan tölgy, bükk, kőris, juhar, hárs) csemete elültetéséről kell gondoskodni.
- Kezelési tervben rögzítetteknek megfelelő erdőkezelés (31,45 ha)
A Keleméri mohos-tavak TT területére kidolgozott, speciális célokat szolgáló, a kezelési tervnek mindenben megfelelő tevékenység folytatása.

- Szálalási terv elkészítése a szálaló üzemmódú tömbre (209,52 ha)

Aggtelek községhatárban lévő szálaló üzemmódban tervezett tömbben a szálaló szerkezet kialakításának elkezdése, amely jelen projekt keretében elsősorban a területen lévő erdőállományokban, azon belül az erdőrészekben történő állományfelvételi, adatrögzítési, feldolgozási és tervezési tevékenységet jelenti. Ebben a szakaszban el kell készíteni a területre vonatkozó szálalási tervet, ki kell jelölni majd állandósítani a későbbi beavatkozások pontos helyét, melyeket térképen is meg kell jeleníteni.

- Inváziós növényfajok visszaszírása (1.800 ha)

A projektem célja a kanadai és magas aranyvessző, japánkeserűfű, selyemkóró, sokvirágú napraforgó állományának mechanikai gyengítése és vegyszeres visszaszórítása. A projekt elvárt eredménye, hogy a megvalósítás során az invázív célfajokat (*Solidago canadensis*, *S. Gigantea*, *Fallopia x bohemica*, *Asclepias syriaca*, *Helianthus decapetalus*) az Aggteleki Nemzeti Park területéről túrhető mértékig kiszorítsuk (ne legyen a beavatkozási területen a projekt zárására magot érlelő egyed), ezzel is biztosítva a védett természeti értékek fennmaradását. Ez a munka az Igazgatóság által végzett 17 év munka tapasztalata és az európai szakirodalom alapján a mechanikus kezelések mellett csak vegyszeres védekezéssel és ezzel párhuzamosan folytatott társadalmi szemléletformálással, partnerségre alapozó munkával lehetséges.

- Erdőőrzési, kezelési feladatok

Az abiotikus és biotikus, valamint a humán jellegű károsítások észlelése, megelőzése, esetleges károkozás esetén a kár mértékének felmérése, a károsító hatások csökkentése, az erdőkezelési (jelölés, becslés, fakitermelési, ápolási munkák irányítása, faanyag felvételezés, faanyag szállítás, elszámolási kötelezettségek stb.) és egyéb feladatok napi szintű ellátása.

Működési-fenntartási költségek tekintetében a fenntartási időszak alatt és a fenntartási időszak végeztével az üzemeltetés technikai lehetőségei az ANPI infrastrukturális háttérével megoldhatóak. Ennek költségét az ANPI egyéb bevételeiből teremti meg. A háttér üzemeltetés, infrastruktúra biztosítása (karbantartás, pótlás stb.), működés műszaki zavartalanságának biztosítása az Üzemeltetési Osztály feladata, melyet informatikus, gépész és a karbantartásokhoz szükséges egyéb szakmai kompetenciákkal rendelkező dolgozóival lát el. Mindezek mellett, a projekt keretében megvásárlásra kerülő eszközök napi szintű munkájáért – annak előkészítéséért, tervezéséért – az Aggteleki Területkezelési Osztály felelős. A fejlesztés során kezeléssel érintett területek természetvédelmi kezelési tevékenysége beépül az ANPI éves kezelési tervébe, mint kezelendő területek, így ezek fenntartását folyamatosan tudjuk biztosítani.

3.2. „Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található védett gyepterületek legeltetéssel történő természetvédelmi célú kezeléséhez szükséges állattartás infrastruktúra fejlesztése”

A projekt keretében megvalósított fejlesztés megteremti a génmegőrzési és természetvédelmi vagyonkezelési céllal tartott hucul állomány tartásának valamint a lovakkal legeltetett gyepek karbantartásának infrastrukturális feltételeit.

A projekt keretében az alábbi infrastrukturális fejlesztésekre kerül sor:

a.) Gépek és egyéb eszközök beszerzése

A projekt keretében az alábbi infrastrukturális fejlesztésekre kerül sor:

a.) Állattartó létesítmény beruházások:

- Téli szállás kialakítása a szini telephelyen 150 ló elhelyezésére;
- Legeltetés feltételeinek megteremtése a Csemer-völgyben (félszer istálló (esőbeálló kialakítása 50 ló részére, szénatároló (300 bálára: 10x15, fűrt kút kialakítása itatóval);
- Kiszolgáló telep fejlesztése Szinpetriben (szénatároló kialakítása (20 x 30), trágyatároló építése, csurgalékakna kialakítása (visszaöntözéssel), kiszolgáló út kialakítása);
- Nyári szállás fejlesztése a Gergés-bércen, 150 ló elhelyezésére (Esőbeálló 150 ló részére, esővíz tároló tartály telepítése, komposzt WC kialakítása, meglévő melegedő felújítása (4 box kialakításával), szénatároló építése (300 bálára: 10x15), karám felújítása, csapadékvíz elvezető szikkasztó árok felújítása);
- Gazdálkodási központ fejlesztése (Szini telephely)

b.) Gépek és eszközök beszerzése:

A Gergés-lápán, a Csemer-völgyben, valamint a szini és szinpetri telepen, az 561,5202 ha legelőterület kezelése, valamint az állatállomány kiszolgálása, gondozása, fenntartása érdekében szükséges gépek és eszközök beszerzése. (A beszerzéseket külön táblázat tartalmazza)

3.3. „Komplex élőhely-fejlesztés a Zempléni Tájegység területén”

A projekt átfogó célja: az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság Zempléni Tájegységében található védett, illetve Natura 2000 élőhelyek ökológiai állapotának javítása, élőhely-fejlesztési és területkezelési tevékenységekkel.

A projekt az ANPI vagyonkezelési koncepciójához az alábbiak szerint illeszkedik:

A projekt keretében erdők, erdei élőhelyek, gyepek és kisvizes élőhelyek rehabilitációjának és a helyreállított erdei és gyepek élőhelyek rekonstrukciójára kerül sor és a megvalósított fejlesztés megteremti az hosszú távú fenntartó kezelésének valamint a kezelés hatásai monitorozásának infrastrukturális feltételeit is.

- **Erdői élőhelyek rekonstrukciója (457,7716 ha)**
 - Idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása az őshonos erdőállomány, mint élőhely helyreállítása érdekében (228,1723 ha):
 - Erdői és feketefenyő visszaszorítása;
 - Inváziós fajok visszaszorítása;
 - Felszámolt nemesnyár, akác és erdei fenyő faültetvények helyén őshonos erdőállományok létrehozása;
 - Őshonos állományok szerkezetének javítása, szerkezeti változatosságok növelése (171,0808 ha);
 - Egyéb erdei élőhelyek helyreállítása (erdői tisztások, nyíladékok, vízállások, stb.) és a szukcessziós folyamatok visszaszorítása (58,5185 ha).

- **Természetes (és féltérmetes) gyepek, fás legelős élőhelyek rekonstrukciója**
 - Inváziós fajok visszaszorítása (22,2048 ha);
 - Szukcessziós folyamatok szabályozása (48,9354 ha);
 - Gyalogakác állományok visszaszorítása (47,1642 ha);
 - Gyepek helyreállítása (534,1004 ha).
- **Szántók helyreállítása, természetközeli művelési módok alkalmazása**
 - Szántók helyreállítása, természetközeli művelési módok alkalmazásával (73,6096 ha);
 - Inváziós és szukcessziós folyamatok visszaszorítása (2,2159 ha).
- **Kisvizes élőhelyek rekonstrukciója (120,2696 ha)**
 - Kisvizes élőhelyek kotrása (7,1953 ha);
 - Utak helyreállítása (8,1673 ha);
 - Inváziós fa- és cserjefajok irtása (104,9070 ha).

4. A 2017-2026 tervezési időszak fő feladatai

4.1. Birtokpolitika (területek bővítése, birtokrendezés, saját kezelés aránya) és az ezzel kapcsolatos feladatok

Területek bővítésével, birtokrendezéssel kapcsolatos feladatok

A területek bővítése a jövőben biztosított központi költségvetési források és esetleges állami vagyonátcsoportosítások (pl. állami tulajdonú terület átvétele) függvénye, saját költségvetésünk terhére csak elenyésző mértékű lehetőségünk van a területek növelésére. Elsősorban birtokalakítási célú kisebb vételek (elővásárlási jog gyakorlása) lehetségesek, amelyek az 1/1 arányú állami tulajdon biztosítását illetve egységes birtoktestek kialakítását célozzák.

A tervünkben azzal számolunk, hogy az eddigi mértékű költségvetési forrás rendelkezésünkre fog állni és így évente átlagosan mintegy 60 hektárnyi terület bővítésre lesz lehetőségünk. (1. számú táblázat).

Saját kezelés aránya

Jelenleg a saját kezelésben lévő területek aránya az összes vagyonkezelésű területek több, mint 80 %-át teszi ki, ezt az arányt szinten akarjuk tartani, nagyobb változást nem tervezünk.

Természetvédelmi szempontból értelemszerűen a saját kezelést részesítjük előnyben, azonban a saját/idegen használat nem csak elvi, hanem gyakorlati kérdés is, felelősen csak akkora terület kezelését vállalhatjuk, amire a kapacitásaink lehetőséget adnak. A saját kezelésű területek kiterjedése az elmúlt tíz évben csaknem kétszeresére nőtt (jelenleg több, mint tízezer hektár), a természetvédelem kapacitásai, személyi, tárgyi (infrastrukturális) feltételei azonban nem fejlődtek ezzel arányban. A végrehajtott KEOP és a megvalósítandó KEHOP fejlesztésekkel a jelenleg is saját kezelésben lévő területekhez szükséges kapacitást teremtjük meg.

Ennek ellenére a felmondott illetve lejárt haszonbérleti szerződésekkel érintett területek esetében továbbra is a saját kezelést részesítjük előnyben, amennyiben a saját kezelésre a kapacitásaink

lehetőséget adnak és a kezelés az egyes területek fekvését tekintve és egyéb szempontból is megoldható.

4.2. Természetvédelmi kezeléseket, kezelési módok fejlesztését érintő feladatok

A megvalósítandó projektek lehetőséget adnak a természetvédelmi kezeléseket szakmai színvonalának növelésére, az egyes kezeléseket monitoringgal megalapozott és korszerű, természetkímélő eszközökkel és módszerekkel való elvégzésére és a kezelési módok fejlesztését megalapozó gyakorlati kutatások elvégzésére. Az ezzel kapcsolatos feladatok közül az alábbiakat emeljük ki:

- Kezelést megalapozó és a kezeléseket hatásait felmérő monitoring tevékenység kiterjedt és rendszeres elvégzése
- A kezelési módok differenciált alkalmazása, az egyes területek (élőhelyek, védett fajok) természetvédelmi igényeihez legjobban alkalmazkodó kezelési módok kiválasztása;
 - Talajt és a növényzetet kímélő gépi technológiák alkalmazása az erdők telepítésénél, az erdősítések ápolásánál, a fák kitermelésénél (pl. erdei kötélpálya) és a gyepek-rekonstrukciók, gyepek kezelése végrehajtásánál;
 - A beszerzendő korszerű gépekkel, szállítóeszközökkel a kezelés során keletkezett biomassza kezelése (aprítás, bálázás stb.) a kezelt területről elszállításának megoldása;
 - Az állattartás folytán keletkezett trágya elszállítása, környezetkímélő kezelésének megoldása;
 - Gyepkezelést kímélő legeltetési módszerek alkalmazása
 - Inváziós fajok elleni védekezés módszereinek gyakorlati tapasztalatokon alapuló fejlesztése, kezelési protokollok kialakítása;

4.3. A természetvédelmi terveken alapuló vagyonkezelési feladatok elvégzése

Az Aggteleki Nemzeti Park kezelési terve elkészült, kihirdetés előtt áll. A Tokaj-Bodrogszeg és a Zempléni Tájvédelmi Körzet kezelési tervének elkészítése folyamatban van. Elkészült 19 TT kezelési terve, valamint 19 Natura2000 fenntartási terv.

A kezelési tervekben, valamint fenntartási tervekben megjelenő vagyonkezelési célok, valamint a megvalósításukat korlátozó és veszélyeztető tényezők bemutatása, mérséklésük illetve elhárításuk lehetőségei

- A tájidegen fafajú erdők (akác, erdeifenyő, feketefenyő, lucfenyő) folyamatos cseréje, helyükön a klimatikus és talaj adottságoknak megfelelő honos fafajú erdők kialakítása biztosítja az erdőborítottságot és a természetközeli vegetáció megőrzését.
- Az őshonos fafajú erdőállományokban törekedni kell a térben és időben tagolt erdőszerkezet kialakítására, ennek megfelelően kell megválasztani az erdőkezelési beavatkozásokat – lékes, csoportos foltos belenyúlások, szálalóvágások, szálalások alkalmazása.

- Az adventív, invázív növényfajok megjelenése és terjedése a természetes ökoszisztémákban, degradálja az adott társulás természetes fajösszetételét, kiszorítva a honos fajokat az adott élőhelyről, ezzel is csökkentve az adott társulás diverzitását. A betelepített és behurcolt adventív és invázív lágy- és fásszárúak, spontán terjedő adventívek, kivaduló haszonnövények, betelepített fajok: (aranyvessző fajok, sokvirágú napraforgó, japán keserűfű, őszirózsa fajok, bálványfa, gyalogakác, fenyők, akác, vörös tölgy, fekete dió, kínai razbóra, naphal) jelentenek veszélyforrást. A fertőzött területeken évenként többszöri kaszálással, szárzúzózással – amennyiben az adott élőhely megengedi – legvégső esetben vegyszeres kezeléssel kell az invázív növényfajokat visszaszorítani.
- Természetes szukcessziós folyamatok, sziklagyep szárazodás, karsztbokorerdő kialakulása a sztyepprétek fölött – *Onosma tornense* és a *Dracocephalum austriacum* élőhelyén is. Egyes növényfajok és társulások a nyílt felszíneket kedvelik, amennyiben felettük zárul az erdő, akkor kiszorulnak, élőhelyük beszűkül. A hazánkban kevés helyen, kis populációkban előforduló fajok, illetve ritka sziklagyep és gyeptársulások esetében elsődleges feladat a szukcesszió ilyen irányú változásainak visszaszorítása. Mérlegelés után szelektív, vagy teljes cserjeirtást kell végezni az adott területen.
- A természetes szukcessziós folyamatok sztyeppréteken, mocsárréteken és csarabosokban veszélyeztetik egyes nyílt élőhelyeket preferáló fokozottan védett és védett növényfajok élőhelyét (pl. *Onosma tornense*, *Dracocephalum austriacum*, *Iris sibirica*, *Himantoglossum caprinum*, stb.).
- A cserjésedést időről-időre kontrolálni kell, illetve kisbeavatkozásokkal – cserjeirtás – folyamatosan visszaszorítani. Ilyen kezelés mellett az adott élőhelyen a gyeppel, mint szukcessziós stádium fenntartható.
- A vadállomány túltartása a területen a vadak által preferált területek degradációját vonja maga után. Száraz, meleg lejtőkön a vadak (szarvas, vaddisznó) „kifekszik” a gyepeket, illetve túllegelik, lerágják a növényzetet. Nedves völgyaljakban, patakpartokon, töböráljakban, illetve mocsárréteken a vaddisznók dagonyázása degradálja az élőhelyet. A dagonya helyén és környékén minden természetes vegetáció kipusztul, majd teret enged a gyomfajok terjedésének.
- A túlzott vadállomány komoly gondot okoz a természetes és mesterséges (szerkezetátalakítás) felújításokban is, a mag felszedése, az újulat rágása, a taposási kár a sikerességet veszélyezteti. A terület vadállományát a természetes vadeltartó képességnek megfelelő szinten kell tartani.
- A nemzeti parkban és környékén élő lakosság a kaszátlan gyepeken az előző évi fűavar eltávolítása érdekében kora tavasszal rendszeres égetést végez. Ez a „kezelési módszer” a talajlakó faunát, valamint a lassú mozgású illetve bábállapotban áttelelő faunát károsítja leginkább. A termőtalaj károsító hatása is jelentős, hiszen a talaj felső rétegének humusztartalma kiég. Vegetációra gyakorolt hatása nem egyértelmű, mert pl. ritkán leégett lejtősztyepprétek diverzitása kezdeti időszakban nőhet is. Rendszeresen égetve azonban a siskanád, a fenyérfű és kevésbé értékes egyszikű fajok tömegessé válása, a gyeppel szegényedése jellemző. A gyakori és irányítatlan égetések megakadályozása a megoldás.
- A víznyelők környékére, illetve a víznyelőkbe juttatott hulladék, szennyvíz, mezőgazdasági vegyszer a karsztvizet szennyezi, ezzel veszélyeztetve a barlangok élővilágát, illetve élettelen természeti értékeit, szennyezi a környék ivóvízbázisát. A környező mezőgazdasági területeken fokozott figyelmet kell fordítani a 150/2004. FVM

rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott növényvédőszer alkalmazásának betartására. A hulladékgyűjtés, megfelelő propaganda, az ÉTT betartása – alkalmazható vegyszerek listája.

- Kedvezőtlen hatású az extenzív mezőgazdasági művelés és legelő-gazdálkodás felhagyása. Szántó művelési ágú területek estében, a parlagon hagyott területeknél a nemzeti park igazgatóság saját vagyongazdálkodású, haszonbérbe adott területeire, a bérleti szerződésben kikötheti a gyepként való fenntartást és a kaszálóként, vagy legelőként való hasznosítást. Ebben az esetben megakadályozható a parlagföldeken megjelenő és terjedő adventív, invázió növények előretörését.
- Rezgőnyár és kökény spontán terjedése a csarabos állományokban. Természetes szukcessziós folyamat, azonban a csarabos, mint társulás létét veszélyezteti, hiszen kiszorítja a csarabot. Mivel a csarabos vegetáció-típus fenntartása a cél ezeken a területeken a szukcessziót mesterségesen kell fékezni. Szelektív cserjeirtást kell végezni vegetációs időszakon kívül.
- Nedves gyepék égeresedése és befűzések, a természetes szukcesszió a Bódva-völgyi értékes mocsár és láprétet veszélyeztet. Mivel a gyepi fajok az erdők aljnövényzetéből kiszorulnak, értékes területeken a gyepfenntartás, vagy legalábbis mozaikos élőhelyek fenntartása a cél. Vegetációs időszakon kívül, cserjeirtást kell végezni, illetve mozaikos élőhelyet kialakítani és fenntartani. Nedves gyepekben fokozott figyelmet kell fordítani a területen költő védett madárfajok költési idejére (pl. haris).
- Félcsarabos gyepék fajszegényedése és siskanádasodása. A siskanád terjedése elszegényíti a félcsarabos gyepet. Évente egyszeri kaszálás elengedhetetlen.
- Az érzékeny területre tervezett tömegrendezvények degradálják az adott élőhelyet. Ezeket a rendezvényeket kevésbé sérülékeny területekre kell átirányítani.
- A nemzeti park régiójában tapasztalható alacsony életszínvonal, a munkahelyek hiánya, illetve az alacsony iskolázottsági szint, mind hozzájárulnak az olyan természetkárosító tevékenységekhez, mint az illegális faanyagkitermelés, az illegális erdei termék-gyűjtés és az orvvadászat. Munkahelyteremtés, képzési programok, természetvédelmi propaganda, és a szankciók lehetnek az alkalmazott és eredményre vezető módszerek.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság a saját természetvédelmi vagyongazdálkodásában lévő területeket az alábbi stratégiák szerint kezeli.

Beavatkozás nélkül kezelendő élőhelyek

- vízfolyások, források,
- sziklagyepék, sziklabevonat-társulások,
- molyhostölgyes bokorerdők – mozaikos élőhelyen a cserjésedés kontrollja,
- mogyorócserjések,
- csepleszmeggyesek,
- sajmeleggyesek,
- gyöngyvessző-cserjések,
- törmelékletjő-erdők,
- szurdokerdők,
- sziklai bükkösök,

- hársas-kőrisesek – hársvirágzás idején fokozott őri jelenlét, valamint a virágzó hajtás gyűjtésének tilalma, minden területen élő hársfajra.,
- égerligetek,
- acsalapusok,
- szőrfügyepek,
- hegyi száraz rétek,
- forráslápok.

Kismértékű beavatkozást igénylő élőhelyek

Ezeken a területeken csak ritkán, nem állandó módon tisztító kaszálást, vagy kismértékű invazív növényfaj irtást (cserjésedés kontrollja) illetve tájidegen fafajok kiszálalását kell elvégezni.

- karsztbokorerdő-sziklagyep-lejtősztyep mozaikokat, ahol a mozaikosság fenntartása a cél,
- a cserjésedés, illetve invazív fásszárúak kontrollja,
- az erdőszéli bozótávok (melyeket csak azokon a területeken kell visszazorítani ahol a szomszédos gyepeket veszélyeztetik).

Aktív kezelést igénylő élőhelyek

- Rendszeresen kaszált, legeltetett, cserjeirtott, száruzózott területek. Ezeknek az élőhelyeknek a fenntartásához elengedhetetlen az aktív és rendszeres kezelés, hogy adott szukcesszionális stádiumban maradjanak, vagy az invazív fajok kiszorítására van szükség. Ezeken a gyep és felhagyott szántó területeken alkalmanként a vegyszeres invazív növényfajirtás is megengedett – főleg Solidago-val és bálványfával fertőzött területeken.
- Ide soroljuk a idegenhonos fafajú erdőket, melyek honos állományokra cserélendők.
- Valamint azokat az erdőterületeket, amelyek nincsenek mentesítve az erdőkezelési tevékenység alól és bennük olyan természetes folyamatokra alapozott eljárásokat alkalmazunk (szálaló vágás, szálalás, egyéb termelés, szerkezet átalakítás, készletgondozó használat stb.) melyeknek eredményeként nagyobb mennyiségű faanyag kerül kitermelésre. Ennek következtében rendszeres, akár évente ismétlődő beavatkozásokra van szükség.
- A féltermészetes gyepeket, illetve a csarabosokat fenntartásához szintén elengedhetetlen az aktív és rendszeres kezelés.
- A mocsárréteket és lápréteket kaszálással kell fenntartani. A kaszálás időpontját és módszerét az adott területen élő védett és lokálisan ritka növényfajok terméséréséhez, a lepkefajok életmenetéhez, illetve a fészkelő madárfajok költéséhez és fiókaneveléséhez kell igazítani. Szükség esetén a cserjésedés és invazív lágyszárúak kontrollja.

Az egyes tevékenységekhez kapcsolódó feladatokat a vagyonkezelési koncepció ismertetése kapcsán valamint részleteiben a tájegységek vagyonkezelési terveiről szóló fejezetekben fejtjük ki részletesen.

4.4. A természetvédelmi érdekek mellett a természetvédelmi vagyonkezelés által szolgált egyéb célok

Vagyonkezelésből származó termékek felhasználása, értékesítése

A természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység egyes formái közvetlenül vagy közvetve az igazgatóságunk, mint vagyonkezelő számára bevételt, gazdasági előnyt jelentenek. Ezeket a tevékenységeket azonban a haszonelvűség kizárásával, szigorú elvek és gyakorlat alkalmazásával, a természetvédelem abszolút és megkérdőjelezhetetlen prioritása mellett végezzük. Legfőbb törekvésünk, hogy a bevételt, hasznot hozó tevékenység elvégzése egyben természetvédelmi cél megvalósítását is közvetlenül biztosítsa illetve szolgálja. Az egyes tevékenységek kapcsán ennek az elvnek és gyakorlatnak az alkalmazását, az ezzel kapcsolatos céljainkat és jelenleg és a jövőben is folytatandó gyakorlatunkat az alábbiakban ismertetjük.

a.) Faértékesítés (erdőgazdálkodás, gyepeket veszélyeztető szukcessziós folyamatok visszaszorítása)

Az erdészeti tevékenység elmúlt hat év során történt jelentős fejlesztése, átszervezése folytán az erdőgazdálkodás az ANPI egyik legfőbb bevételi forrásává vált. Az ANPI esetében az erdészet a legjobb példa arra, hogy egy gazdasági hasznot hozó tevékenység fejlesztése egyben a természetvédelmi vagyonkezelés (természetvédelmi célú erdőkezelés) eredményességének növekedését is eredményezi. Az erdőgazdálkodás 2011. év előtt messze az erdőtervi lehetőségek és a kapacitás alatt működött, ami egyben az erdők természetvédelmi szempontból szükséges kezelési feladatainak elmaradását is jelentette. Példaként említhető a nemesnyárasok túltartása, az erdei fenyvesek, akácok tarvágásának, az idegen honos fajokkal elegyes erdőkben az idegen honos fajú egyedek eltávolításának elmaradása miatt nem történhetett meg a fajokcserés (őshonos fajokkal való) erdősítés, az őshonos erdőkben a szálaló vágások elmaradása visszafogta az újulat megjelenését és fejlődését, az inváziós fajok terjedése felgyorsult az egyedek eltávolításának elmaradása miatt stb. Az erdészeti tevékenység fejlesztése, működési intenzitásának növelése folytán a beavatkozással érintett területeken az erdők természetességi állapota arányosan javult.

Fontos megemlíteni, hogy a faértékesítésből származó bevételek növelését nem az őshonos fajok rovására értük el, hanem a tájegységekben – főleg a Zempléni Tájegységben - folytatott, fent említett, nemesnyárasokat, idegen honos és inváziós fajokot érintő valamint az ANPI gyepterületein a védett gyepeket veszélyeztető szukcessziós folyamatok visszaszorítása érdekében végzett tevékenység (fásításból kitermelések) során és a bevételek jelentős részét a fajokcserés erdősítések létesítésére, ápolására valamint a gyepterület feltételeinek javítására fordítottuk. Ezt a gyakorlatot a jövőben is folytatni kívánjuk.

b.) Takarmány felhasználás, értékesítés (szántók és gyepek természetvédelmi kezelése, fenntartása)

A takarmánytermelés a szántók és gyepek kezelésének „melléktermékeként” jelenik meg, ezért feltételezi természetvédelmi kezeléseket elvégzését. A takarmány termelés elmúlt öt évben történt jelentős növekedése a vagyonkezelési tevékenység területi kiterjesztésének és hatékonyságának eredménye. A takarmány termelést illetve betakarítást a természetvédelmi előírások és szempontok szigorú betartásával végezzük, így a tevékenység a természeti területeket és a fajokat nem veszélyezteti.

A védett gyepeket és a szántókat érintő tevékenységünk fejlesztése folytán az elmúlt években a szálas- és szemes takarmány termelésünket sikerült olyan szintre emelni, amely megfelelő időjárási körülmének között biztosítja a saját állatállományunk szinte teljes takarmány szükségletét. A megtermelt takarmány túlnyomó része saját felhasználásra kerül, így nem pénzügyileg realizálható bevételt, hanem megtakarítást eredményez, mivel nem, vagy alig kell takarmányt vásárolni. A tervidőszakra tervezett élőhely-rekonstrukciós munkák, infrastrukturális fejlesztések megvalósításával a takarmánytermelésre alkalmas területek is nőni fognak, ezért a saját igényeink kielégítésén túl a lehetőségekhez mérten takarmány értékesítés (elsősorban bálázott széna) értékesítése is szándékunkban áll. Az ebből származó bevételt elsősorban a természetvédelmi kezelések feltételeinek biztosítására és fejlesztésére kívánjuk fordítani.

c.) Lovak értékesítése

A ménesgazdálkodásban 2011. évtől a génmegőrzési célú állomány fejlesztést tűztük ki célul, az elmúlt hat év első négy évében kifejezett cél volt a génfenntartó törzsállományhoz, a megfelelő korfa kialakításához szükséges mennyiségi fejlesztés (szaporítás és csikónevelés valamint a kancacsaládokat, mén vérvonalakat bővítő vásárlások). Kancákat ebben az időszakban alig adtunk el, az értékesített egyedek többnyire selejt és előregedett valamint tenyésztési szempntből kiszelelt egyedek voltak, az értékesítésünk zömét ménnek és heréltek adták. 2015. évre eljutottunk arra az állomány-szintre, amit tartós fenntartásra tervezünk

Ökoturizmus, lovas turizmus, vadász turizmus

Az igazgatóság természeti területeire, barlangjaira irányuló turizmus egyben a természetvédelmi vagyongazdálkodáshoz kapcsolódó bemutatói tevékenység ellátását is jelenti, vagyis a turizmus fejlődése – amennyiben annak mértéke és jellege nem jelent veszélyeztető mértékű terhelést a védett területekre és értékekre -, önmagában pozitív folyamat. Az ANPI tevékenységében a barlangokat érintő ökoturizmus a legjelentősebb – egyben a legnagyobb bevételi forrás -, de fejlődik a felszíni és a vízi turizmus is. A barlangoknál szabályozott a látogatók száma, a felszíni és vízi turizmus esetében a természetvédelmi őrszolgálat kontrollja érvényesül.

A lovas turizmus egyelőre nem jelentős és csak Jósvafőt és környékét érinti. A vadász turizmus (bér vadásztatás) az ANPI által folytatott vadgazdálkodási tevékenység keretében folytatott vadásztatás, amelynek elsődleges célja a vadállomány szabályozása, a vadállomány által okozott károk mérséklése. A vadászati tevékenység folytatása volumenénél és jellegénél fogva sem terheli a védett természeti területeket és bevétele sem jelentős az összes működési bevétel körében.

A jövőben a bemutatás, mint természetvédelmi szakmai tevékenység fejlesztését tervezzük projektek keretében és azon kívül is. A turizmus jelenlegi szinten tartását tervezzük a minőség és a választék fejlesztése mellett, ezen belül különösen fejleszteni kívánjuk az ANPI által szervezett-vezetett felszíni turizmust és a szakmai turizmust (szakmai bemutatók, konferenciák, stb.)

5. Az előző tízéves tervek megvalósulása

Az előző tíz éves ciklus (2007-2016) során, a 2010. év őszén bekövetkezett igazgató-váltást követően az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság általános vagyonkezelési koncepciójában és működési stratégiájában alapvető változások következtek be.

5.1. Természetvédelmi vagyonkezelésben lévő területek

Kitűzött célok:

- a vagyonkezelésben lévő védett és védelemre tervezett természeti területek kiterjedésének növelése
- a helyi gazdálkodók természetvédelmi kezelésbe bevonása haszonbérleti szerződések útján
- a természetvédelmi szempontból különösen fontos, veszélyeztetett illetve szakszerű kezelést igénylő területek saját kezelésben tartása
- a saját hasznosítás tervezett aránya 2016. évre az ANP törzsterületén található gyepeknél és szántóknál 85-85%, gyümölcsösöknél 50%, a Zempléni TK területén 1,3%, a Tokaj-Bodrogzugi TK területén 0%
- a saját kezelés és a bér munka aránya 2016. évre 60/40%.

Értékelés: az értékelés alapjául szolgáló adatokat az alábbi táblázat szemlélteti

Vagyonkezelésben lévő területek nagysága (ha)		2006 12.31.	2016 (tény)
szántó	vagyonkezelésben lévő	459,8083	574,1464
	ebből haszonbérbe adott	256,6935	58,3500
rét/legelő	vagyonkezelésben lévő	1836,8462	5073,1711
	ebből haszonbérbe adott	593,7246	2423,01
kert	vagyonkezelésben lévő	4,1591	
	ebből haszonbérbe adott	0	
szőlő	vagyonkezelésben lévő	0	5,5876
	ebből haszonbérbe adott	0	0,8900
gyümölcsös	vagyonkezelésben lévő	4,5813	4,7931
	ebből haszonbérbe adott	0,4800	0,2500
nádas	vagyonkezelésben lévő	0	23,6300
	ebből haszonbérbe adott	0	0

Vagyonkezelésben lévő területek nagysága (ha)		2006 12.31.	2016 (tény)
halastó	vagyonkezelésben lévő	0	0
	ebből haszonbérbe adott	0	0
fásított terület/erdő	vagyonkezelésben lévő	3953,5635	6426,3873
	ebből haszonbérbe adott	0	1,1600
kivett	vagyonkezelésben lévő	189,0257	1140,4121
	ebből haszonbérbe adott	0,2175	
összesen	vagyonkezelésben lévő	6448	13248,13
	ebből haszonbérbe adott	851	2483,66

A területi adatok változása is jól mutatja, hogy milyen nagy volumenű terület és feladat növekedés történt a természetvédelmi vagyonkezelés terén, a gyepterület közel háromszorosára, az erdőterület több, mint másfélszeresére nőtt.

5.2. A természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység

Kitűzött célok:

- humán erőforrás és eszközállomány fejlesztése
- állattartás (szürke marha) telephely kialakítása
- hucul loállományra vonatkozó tervek (egyedszám, kancacsaládok, mén vonalak) teljesítése
- területkezelési feladatok

Értékelés:

Személyi állomány biztosítása az alacsony engedélyezett létszámkeret, a szerződéssel foglalkoztatottak bérköltségéhez szükséges pénzügyi források hiánya és a szűkös közmunka lehetőségek miatt az Igazgatóság egészét tekintve gondot okozott. (2006. évben összesen 63 köztisztviselő, 58 szerződéses alkalmazott, közmunkaprogramban illetve közhasznú munkavégzésben 14 fő dolgozott az Igazgatóságnál). A stratégiai irányváltást követően először az Aggteleki Tájegység személyi állományának feltöltése kezdődött meg, majd a Zempléni Területi Osztály létrehozása után a másik tájegység területkezelésének alapszintű személyi feltételei is megteremtésre kerültek. A személyi feltételek fejlesztésével különösen nagy előrelépést értünk el az erdészeti tevékenység területén. A természetvédelmi vagyonkezelésben – elsősorban a haszonbérlok ellenőrzésével – közreműködik a Természetvédelmi Őrszolgálati Osztály is.

Az infrastrukturális feltételek fejlesztésére anyagi lehetőségek hiányában a ciklus nagy részében nem nyílt lehetőség. A néhány előregedett, költségesen és megbízhatatlanul működő gép az ATE területén sem tette lehetővé a megfelelő saját kezelést, az állattartás nem rendelkezett az alapvető tartási feltételekkel sem, a területkezelés nem tudta megtermelni a loállomány takarmányszükségletét, azt nagy részben vásárolni kellett.

A gyepek kezelése terén a súlyos infrastrukturális hiányosságokat némileg enyhítette a 2014. évben megvalósított „Természetvédelmi területkezelés a védett természeti értékű gyepek megőrzése érdekében” című KEOP pályázati program keretében végrehajtott beruházás és az ahhoz kapcsolódó élőhely-fejlesztés. Kiemelendő, hogy az invazív növények visszaszorítását célzó kezelésekkel érintett terület 2015. évben az előző évekhez képest több, mint kétszeresére (1714 ha) nőtt és az évek óta folyó kísérletek eredményeként gyakorlatban használható protokollt alakítottunk ki az aranyvessző fajok visszaszorítására.

A Zempléni tájegységben eszközpark nem állt rendelkezésre, ezért a gyepterületek túlnyomó része haszonbérbe adással lett hasznosítva, az erdőkezeléshez pedig vállalkozókat voltunk kénytelenek igénybe venni. Az Aggteleki Tájegységben 2014 évben üzembe helyezésre kerültek a pályázatból beszerzett gépek, így a régi gépek egy része áthelyezésre került a Zempléni Tájegységbe, így kisebb területeken a szántók és gyepek saját kezelésére is nyílt lehetőség, azonban ennek korlátot szabott a gépek elhasználódottsága és állandó javítási szükséglete.

A természetvédelmi célú erdőkezelési tevékenységben a személyi és szervezeti feltételek fejlesztésével mind a tevékenység volumenét, mind szakmai tartalmát és minőségét illetően jelentős előrelépést értünk el annak ellenére is, hogy infrastrukturális háttérrel gyakorlatilag nem rendelkezünk, így a munkák többségének elvégzését vállalkozókkal kellett elvégeztetnünk, a személyi és szervezeti háttér megteremtése azonban önmagában is jelentős fejlődés eredményezett. Az erdőgazdálkodás fejlesztése a bevételeinkben is megmutatkozik, a bevételeink a ciklus végére a 2010. évi bevételhez képest közel tízszeresére nőttek – ennek nagyobb részét a Zempléni Tájegység adja – és társadalmi szerepvállalásunkat is növelte a szociális tűzifaprogramban való részvételünk.

Összességében elmondhatjuk, hogy a természetvédelmi kezelési tevékenységünk erőfeszítésünk eredményeként jelentősen fejlődött, azonban a feltételek – különösen az infrastruktúra - hiánya miatt jelenleg még nem mondhatjuk el, hogy a természetközeli gazdálkodás minta- és példaértékű megvalósítását, mint célt teljes mértékben sikerült elérnünk.

Az erdőterületeink elhelyezkedéséből, fafajösszetételéből, minőségi jellemzőiből adódóan a kitermelésre kerülő faanyag jellemzően nem ipari fa (arány: 12-15 %) minőséget jelent. Ebből adódóan elsősorban belső felhasználásban tűzifa (saját épületeink fűtése) illetve kevésbé jó minőségű fűrészáru (kisebb építésekhez, felújításokhoz gerenda, palló, lécszék stb.) és oszlopanyag (karám) készül belőle. Ezen túl a döntő hányad tűzifaként kerül értékesítésre dolgozói illetve lakossági körben. A tűzifa szabványaink (termelt vastag, vékony, gyűjtött vastag vékony illetve gallyfa) és áraink meghatározásakor a környék lakosságának fizetőképességi keresletét messzemenően próbáljuk figyelembe venni és a helyi igényeket kielégíteni.

Az állattartás és a legeltetés feltételei jelenleg is hiányosak, ennek ellenére értünk el eredményeket.

A ciklus elején kísérlet történt szürkemarka állomány tartására, legeltetésre, ennek érdekében több részletben szürkemarka tenyészállomány került beszerzésre, azonban ez a beruházás nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A hucul lovak ezzel szemben kiválóan alkalmasnak bizonyultak a hegyvidéki gyepek (félszáraz gyepek, üde kaszálórétek) karbantartására, az invazív növények terjedésének visszaszorítására.

A hucul lóállomány jelentős fejlesztése történt a tízéves időszakban, különösen 2011. évtől, amikortól a génmegőrzés szempontjai és a tenyészállomány minőségének folyamatos javítása vált kiemelt szemponttá. Hucul állományunk az átgondolatlan ménesgazdálkodás következtében sajnos 2011-re szinte teljesen elöregedett, korfája torz volt, a tenyészkancaák életkora 10-14 év és afölötti volt. A kanca állományban csak a fajta néhány kancacsaládja volt képviselve. Évről-évre ugyanazok a kancák voltak fedeztetve, vérvonalfrissítés nem történt, így selejtezésre és/vagy válogatásra csak korlátozottan volt lehetőség.

A több évig folytatott tudatos tenyésztői és ménesgazdálkodási munka eredményeként jelenleg elmondhatjuk, hogy 2016. évben, állományunkban 20 év fölötti ló nem található. A 10 év fölötti lovak száma az állomány 23%-át teszik ki, ez a szám pár évvel ezelőtt 61% volt.

Összességében elmondható, hogy az állomány mennyiségi és minőségi jellemzői a tudatos tenyésztői munka és a ráfordítások eredményeként jelentősen javultak.

A vadgazdálkodás volumenének és vadállományt szabályozó szerepének növelésében is eredményeket értünk el. A gímszarvas állomány 1998-2014 között jelentősen (+77,1%) emelkedett, ezzel párhuzamosan a kilövések száma ezt jóval meghaladóan (+467,5%) nőtt. A faj a vadászterületek mindegyikén jelen van. A dámszarvas nincs jelen szabad területen. Az őz állomány 1998-2014 között jelentősen (+54%) emelkedett, ezzel párhuzamosan a kilövések száma ezt jóval meghaladóan (+252%) nőtt. Az egész működési területen jelen van. A muflon állomány 1998-2014 között jelentősen (-60%) csökkent, ezzel párhuzamosan a kilövések száma is (-60%) csökkent. Ma 1 vadászterületen van jelen. A vaddisznó állomány 1998-2014 között jelentősen (+21%) emelkedett, ezzel párhuzamosan a kilövések száma ezt jóval meghaladóan (+66%) nőtt.

Az ANPI halgazdálkodási vízterületein kutatási célú halászaton kívül az egyéb halászati tevékenység az üzemtervek szerint tiltott. A halgazdálkodási jog gyakorlása az élőhely és a halállomány megőrzésére korlátozódik.

II. Tájegységi részletes vagyonkezelési tervek

1. Az Aggteleki Tájegység bemutatása

A tájegység általános bemutatása:

Az Aggteleki Tájegység három természetföldrajzi egységet - Aggteleki-karszt, Cserehát, Putnoki-dombság - illetve három folyóvölgyet - Bódva-völgy, Sajó-völgy, Hernád-völgy – (utóbbi kettő csak részben) foglal magába.

Aggteleki-karszt

A terület erősen tagozott középhegységi-dombsági felszínen a 196 – 604 m tszf-i magasságban fekszik. Határát a magyar-szlovák országhatár, valamint a Trizs, Imola, Rudabánya, Szuhogy, Szalonna, Martonyi és Tornaszentjakab községek által kijelölt vonal jelenti. A területet elsősorban hegyvonulatok (Alsó-hegy, Aggteleki-karszt, Galyaság, Rudabányai-hegység, Szalonnai-hegység) és azokat határoló, valamint általuk közrefogott medencék (Kánói-medence, Alsó-Bódva-medence, Komjáti-medence) jellemzik.

Az Aggteleki-karszt növénytakaróját szemlélve, kétségtelenül a fátlan, talajtakaróval alig fedett, viszonylag nagy kiterjedésű sziklakibúvásos karsztoldalak, karmezők a legszembetűnőbbek. Ezek a területek nem voltak egykor ilyen mértékben kopárak. A helytelen fakitermelés, az erdőtüzek és a legeltetés nyomán azonban a hirtelen növénytakaró nélkül maradt, eredetileg is sekély talajú, meredek oldalakon a csapadék igen hamar lehordta a termőréteget. A napsütésnek erősen kitett, meleg-száraz csupasz lejtőkön az eredeti erdősebb vegetáció nem tudott felújulni, egyrészt a megváltozott talaj- és mikroklímátikus viszonyok miatt, másrészt nem bírta a versenyt az ősi kopárfoltokról gyorsan betelepülő és ott magát jól érző füves növényzettel.

A Kárpátok közelségéből adódik, hogy a növényzet sokkal több magasabb hegyvidékekre jellemző elemet tartalmaz, ilyen például az ikrás fogasír (*Cardamine glanduligera*), a sugár kankalin (*Primula elatior*), a kövi szeder (*Rubus saxatilis*), a havasi ribiszke (*Ribes alpinum*) Szigetszerűen, ritkaságként néhány északi, magashegységi faj fordul elő, köztük a korai fehér szegfű (*Dianthus plumarius subsp. praecox*), mely alfaj egyben bennszülött is.

Ugyanakkor a száraz, meleg, meredek-sziklás, déli kitettségű oldalak mediterrán hatást keltenek és váltakozva a lankásabb részek kontinentális erdőssztyepp-növényzetével erős pannon befolyásról árulkodnak, például a tornai vértő (*Onosma tornense*), az osztrák sárkányfű (*Dracocephalum austriacum*), pusztai árvalányhaj (*Stipa joannis*).

Cserehát

A Cserehát az alábbi kistájakra osztható: Szendrői-rögvidék, Rakacai-völgymedence, Keleti-Cserehát, Nyugati-Cserehát. Északról a Kassai-medence és az Aggteleki-karszt, nyugatról a Bódva-völgy és a Putnoki-dombság, keletről a Hernád-völgy, míg délről a Sajó–Hernád-sík határolja.

A térség egykor legjelentősebb, legnagyobb térfoglalású növénytársulásai a cseres-kocsánytalan tölgyesek és a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek voltak. A dombháton található maradványerdők zömét persze ma is ez a két erdőtársulás adja, de említést érdemelnek még ezen társulások másodlagosan kialakult, mészkérülő tölgyes jellegű foltjai, valamint a különböző tájidegen fajokból álló, telepített erdők (erdeifenyvesek, lucfenyvesek, akácosok, vöröstölgyesek, stb.) állományai is.

A vízfolyások mentén égerligetek és fűzligetek találhatók. Az év jelentős részében, vagy állandóan vízborította területeken megjelennek a bokorfüzesek és fűzlápok kisebb-nagyobb foltjai.

Nagy területeket foglalnak el a ma is művelt szántók. A már felhagyott szántókon és az egykori nagy kiterjedésű legelőkön sokféle másodlagos szárazgyepek alakultak ki. Ezeket a gyepterületeket a Cserehát számos pontján fás legelők tarkítják és a legeltető állattartás visszaszorulásával ma már sok helyen a különféle töviskés cserjések, valamint a spontán terjedő nyíresek is megjelentek.

Fontosabb növényfajok: magyar nőszirm (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*), zergeboglár (*Trollius europeus* ssp. *tatrae*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), éplevelű macskagyökér (*Valeriana simplicifolia*), piros kígyószisz (*Echium maculatum*), kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), kapesos korpafű (*Lycopodium clavatum*), kereklevelű körtike (*Pyrola rotundifolia*), gyepes sás (*Carex caespitosa*), északi sás (*Carex hartmannii*).

Putnoki-dombság

A kistáj 200-400 m tengerszint feletti átlagmagasságú, D-i, DK-i csapású völgyekkel szabdaltn medencedombság. Északról az Aggteleki-karszt, nyugatról az országhatár, keletről a Bódva-völgy és a Cserehát, délről a Sajó-völgy határolja.

A kistáj legnagyobb kiterjedésű zonális társulása a cseres-tölgyes, amelynek északon a mezofil változata is kialakult. Az Aggtelektől délre eső tölgyesekbe hegyvidéki fajok is lehúzódtak a magasabban fekvő területekről (kenyérbél-cickafark – *Achillea ptarmica*, karsú sisakvirág – *Aconitum variegatum* subsp. *gracile*, völgycsillag – *Astrantia major*, kapesos korpafű – *Lycopodium clavatum*, kereklevelű körtike – *Pyrola rotundifolia*). Kis területen, de előfordul még a gyertyános-tölgyes is a kistáj egy részén. Jelentősek az ÉNy-DK-i völgyekben kialakult égeresek, melyekben a környék montán fajai sűrűsödnek össze (szőrös nyír – *Betula pubescens*, ikrás fogas-ír – *Dentaria glandulosa*, bókoló gyömbérgyökér – *Geum rivale*, szőrös vesepáfrány – *Polystichum braunii*, sugárkankalin – *Primula elatior*).

A völgyek állandóan nedves-vizenyős fátlan társulásai meglepően gazdag flórájúak. Magassásos mocsárréten fordul elő az északi sás (*Carex hartmannii*), kotuliliom (*Fritillaria meleagris*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*). A településekkel sűrűn tagolt tájhoz hozzátartozik a gyepterületek nagy mérete, a korábban szőlő, gyümölcsös termőhelyek gazdag növényvilága. A sokrétű flórából kiemelhető a magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) előfordulása.

A kistájban található a Keleméri-mohosok néven ismert tőzegmohalápok. Jégkorszaki maradványfajaik a térség ritkaságai között ismertek (gyapjasmagvú sás – *Carex lasiocarpa*, tarajos pajzsika – *Dryopteris cristata*, hüvelyes gyapjúsás – *Eriophorum vaginatum*).

A Rudabánya egykor művelés alatt álló bányaudvarában megtelepedett a csermelyciprus (*Myricaria germanica*). Telepített erdei közül legnagyobb arányú az akác kiterjedése, de gyakoriak az erdeifenyő- és vöröstölgy-ültetvények is.

1.1. Szántóföldi gazdálkodás

Gazdálkodás szántóterületeken, a gazdálkodás speciális jellemzői:

Az Aggteleki Tájegység földjeit - ha csak a természeti adottságokat értékeljük - mezőgazdasági hasznosíthatóság szempontjából a gyenge termőképességű, sok helyen igen sekély, köves talajokkal fedett, 5-15 %-os lejtőkkel tarkított dombvidéki területként jellemezhetjük.

A térség mezőgazdaságát az elmúlt századokban sem lehetett másként elképzelni, mint alkalmazkodást a táj adta lehetőségekhez. A termelés elsősorban önellátásra irányult, csupán az állattartásból és gyümölcsstermesztésből származott jelentősebb bevétel.

Azokon a területeken ahol a kisparcellás művelés máig megmaradt, ott fenntartása a tájkép változatossága, kultúrtörténeti hagyományőrző jellege, valamint természetvédelmi okok miatt egyaránt fontos célkitűzés.

A régi szántó művelési ágú területeknek csak kis részét használjuk szántóföldi növények termesztésére. Jelentősebb részük a felhagyott művelés hatására begyepesedett, cserjésedett esetleg fásodott az elmúlt néhány évtizedben. Ezeket a területeket nem kis nehézségek árán folyamatosan kaszálóvá alakítjuk át és a továbbiakban gyepként műveljük.

A Nemzeti Park Igazgatóság szintjén ezzel szemben a nagyobb területeken történő természetvédelmi kezelés és az ehhez kapcsolódó gazdálkodás a jellemző. A gabonafélék közül jellemzően zab, búza, árpa és a kukorica termesztésével foglalkozunk cc. 76 ha-on, elsősorban saját takarmánytermelési céllal. A hucul lovak számára szükséges mennyiségű szalastakarmányt főként a kaszálókon termeljük meg, de a szántókon jelen vannak a vetésforgóba illesztett pillangós takarmánynövények és a szálas takarmánykeverékek is.

Legfontosabb termények átlagos termésmennyisége:

• takarmány zab	16 ha	15 - 20 q/ha
• takarmány árpa	6 ha	14 - 18 q/ha
• takarmány kukorica	10 ha	60 - 80 q/ha

A művelési ágak szerinti megoszlást, az Aggteleki Tájegység területén:

Művelési ág	Terület (ha)	%
szántó	1044,5	5,2
gyep	2736,3	13,5
kert	2,6	0,1
szőlő	44,0	0,2
gyümölcsös	78,2	0,3
erdő	15601,3	77,3
kivett	681,1	3,4
Összesen:	20188	100,0

Főként a klimatikus hatások következményeként a termények betakarításának ideje az országos átlaghoz képest akár két-három héttel is csúszhat.

A tájegység szántó művelési ágú területein megtermelt szemes és szálas takarmány a hucul lóállomány éves ellátásának érdekében helyben kerül felhasználásra, vagy jobb időjárási viszonyokkal jellemezhető években a fölösben lévő mennyiség betárolásra kerül.

Szántó területeken elkerülendő tevékenységek:

- művelési ág változtatás - kivéve több éve felhagyott szántókon, ahol értékes gyepársulások alakultak ki,
- nedves talajviszonyok mellett a talaj szerkezetét romboló, a talaj felszínét károsító agrotechnika alkalmazása,
- tarlóégetés,
- monokultúrás növénytermesztés,
- melioráció, talajjavítás, altalajjavítás, drénezés,
- tartós esőzés utáni vízállásos, süppedős talajon történő legeltetés,
- a területen található idős fák kivágása.

Szántó területeken kívánatos tevékenységek:

- a hagyományos, kisparcellás gazdálkodási mód megtartása,
- a korábbi parcellaméreték fenntartása,
- meglévő fasorok, erdősávok, idős fák megőrzése,
- növényvédő és rovarirtó szerek, valamint a szerves trágya - használat előtt, területenként - egyedileg való meghatározása, (érzékeny területeken fokozott figyelmet kell rá fordítani),
- kaszálási, aratási munkálatok során kiszorító módszer alkalmazása - a tábla közepétől kifelé haladva, a tábla szélét utoljára kezelve,
- a területen található hulladék eltávolítása,

- baktériumtrágya, levéltrágya, zöldtrágya használatának előtérbe helyezése,
- szántóföldi kaszás növények termesztése, vagy területpihentetés vetésforgóba illesztése,
- gépi kaszálás, betakarítás esetén vadriasztó lánc használata,
- a területen gyűjtött széna/szalma lehető legrövidebb időn belüli (1 hónap) leszállítása,
- az adott helyrajzi számhoz tartozó, jelenleg nem szántott szegélyek, mezsgyék megtartása,
- a használatban lévő utak, szegélyek tisztántartása, ápolása,
- a terület megjelölése, lehatárolása esetén természetes anyagok alkalmazása,
- gépjárművel történő közlekedésre kizárólag a hivatalosan nyilvántartott utak használata,
- a közlekedő utak használhatóságát akadályozó károsítás (kátyúsodás) helyreállítása.

Gyümölcsösök kezelése:

A falvak környékén jelentős kiterjedésben voltak és részben máig is vannak szőlők, gyümölcsösök. Főként a gyümölcsösök érdemelnek különös figyelmet, hiszen sok értékes évszázados alma, körte fajtát találunk még ma is ezeken a területeken. Megőrzésük nagyon fontos feladat, a művelés és a fajtafenntartás szempontjából egyaránt.

Ezek a fajták jó alkalmazkodó képességűek, nem igényelnek különös kezelést, még permetezést sem és ellenállóak a betegségekkel és a klimatikus viszonyokkal szemben. Ami talán leglényegesebb a termesztési eljárásban, hogy a koronaalakjuknál és a ritka térállásuknál fogva a terület alattuk gyepeként hasznosítható. A nemzeti parkon belül talán a legfajgazdagabb, legváltozatosabb pusztafüves kaszálók éppen a szőlőhegyeken, a gyümölcsösökben találhatóak.

Sajnos a lakosság és az állatállomány folyamatos csökkenése azt eredményezte, hogy ezek a területek egyre zsugorodnak, helyüket cserjék foglalják el.

A kivénhedt gyümölcsfák pótlásáról gondoskodni kell, illetve az elkövetkező években a még megmenthető fák fiatalító metszését el kell végezni. Ehhez persze meg kell keresni azokat az embereket, akik még ismerik az ezzel kapcsolatos fogásokat, így alkalmasak a feladat ellátására.

A 2009-ben induló AKG program - hagyományos gyümölcsösök fenntartása célprogramban - már közel 24 hektár hagyományos gyümölcsöst tudunk benyújtani. Kezelésüket évente elvégezzük, és 2016-ra további 5 hektárral nőtt a gázosodástól megmentett gyümölcsös területek nagysága.

A gyümölcsösökben bozótirtás és kézi kaszálás történt, mely tevékenységeket továbbra is folytatni kell, az újabb és újabb területek kaszálhatóvá tételének érdekében. Kialakításra került egy gyümölcsfaiskola is 0,13 ha-on – ez a terület is tovább növelendő olyan mértékben – ami biztosítja, hogy a hagyományos gyümölcsösök kiöregedett fáinak pótlása megtörténhessen. A következő években esedékes a kiszáradt egyedek kivágása és pótlása, valamint a sarjnevelésre történő odafigyelés a kezelések során.

Gyümölcsösökben elkerülendő tevékenységek:

- talajforgatás, melioráció, talajjavítás, altalajjavítás, drénezés, gyepek felületés, műtrágyázás, vegyszerhasználat,
- nedves talajviszonyok mellett a talaj szerkezetét romboló, a talajfelszínét károsító agrotechnika alkalmazása,
- gyepégetés,

- a területen található fák indokolatlan kivágása,
- a nemzeti park területen belül intenzív gyümölcsösök telepítése.

Gyümölcsösökben kívánatos tevékenységek:

- a területek eredeti méreteinek és faj/fajta gazdagságának fenntartása a biodiverzitás megőrzése céljából,
- a gyümölcsfák pótlása tájjellegű fajtákból, ennek érdekében faiskola fenntartása, bővítése,
- gyümölcsös alatti gyepek kaszálása, a lekaszált széna 30 napon belüli elszállítása,
- a terület megjelölésére, lehatárolására természetes anyagok alkalmazása,
- a területen esetlegesen található hulladék, szemét eltávolítása,
- szőlőhegyeken meglévő régi, kultúrtörténetileg is értékes pincék, présházak eredeti állapotban való megőrzése, birtokügyeinek rendezése.

1.2. Gyeppek és kaszálók kezelése

A gyeppek és kaszálók kezelése kapcsán fontos szempont volt, hogy a pályázati lehetőségek (KEOP, KEHOP) kihasználásával teremtsük meg annak feltételeit, hogy a területek kezelését saját gépekkel, saját alkalmazásunkban lévő, ezért a rájuk bízott vagyonnal felelősen bányászó emberekkel végezhessük el.

A kezelés kapcsán további komoly gondot okoz a már felszabadított gyeppeken a vad által okozott túrasi, taposási kár, melynek felszámolása minden év tavaszán nagy erőfeszítésünkbe és jelentős költségbe kerül.

Legeltetés és kaszálás:

Az Aggteleki-karszton a legeltető állattartásnak, a pásztorkodásnak nagy hagyományai voltak és vannak. Természetes módon tartottak itt szarvasmarhát, juhot, kecskét, lovat, sőt disznókondák is járták a legelőket. Voltak időszakok, amikor az állatokat szabadon tartották, még éjszakára sem hajtották haza a jószágot. A juh- és a kecsketartás komoly hatást gyakorolt a vegetációra is, hiszen főként a déli cserjés hegyoldalakat legeltették ezekkel az állatokkal. A legeltetés megszűnésével a cserjék és az erdő, jelentős térfoglalása figyelhető meg.

A legelők megtartása, területük növelése rövidebb és hosszabb távon is komoly erőfeszítéseket igényel az Igazgatóságtól. A hasznosítás kapcsán a magyar szürke szarvasmarha, a magyar tarka szarvasmarha, a merinó juh és a ló (melynek felkarolásában az ANPI úttörő szerepet vállalt) jöhet számításba.

A téli takarmányszükséglet megtermelése miatt a kaszálendő területeket számba kell venni. Az állatállomány nagysága miatt megkerülhetetlen és sürgős feladat a nagy összkiterjedésű gyepterületek és legelők fenntartása, kezelése.

Saját illetve vállalkozók által végzett munka aránya és az ehhez kapcsolódó célállapot:

A 2014-et megelőző években az Igazgatóság előregedett gépállománya már nem volt alkalmas nagyobb területek művelésbe vonására, ezért abban az időszakban vállalkozók munkáját vettük igénybe. A saját és vállalkozók által végzett munkák aránya ekkor megközelítőleg 50-50 % volt.

Jelentőst változás a 2014.-es évben történt, melynek elején megérkeztek a KEOP pályázatból vásárolt erő-és munkagépek. A pályázat keretében 922 hektár gyeperület művelésbe vonását vállaltuk a 2014-2019. közötti időszakban. Elsősorban ezen területek kezelését végezzük a saját gépekkel, illetve pakolási, szállítási és egyéb, az Igazgatóságnál jelentkező szolgáltatási feladatokat látunk el a segítségükkel.

A vállalkozók munkáját a továbbiakban sem áll szándékunkban teljes mértékben nélkülözni, célunk a vállalkozók által művelt gyepterületek mértékének cc. 350-400 ha-on tartása.

A következő években a célunk elsősorban az, hogy a jelenlegi területek kezelése minden évben megvalósuljon, illetve minden évben tovább bővüljön. A szárazzással, gyephelyreállításal érintett táblák esetében takarmánytermő területté történő alakítás a cél, amely több év kitartó munkájának lesz az eredménye.

Kézi eszközökkel is igyekszünk minden évben néhány hektárt kezelés alá vonni, itt cserjeirtás után elsősorban aprítékolást végzünk és ezt követheti a következő évtől a gépi kezelés.

Átlagos terméshozamok, felhasználás:

A gyepek és legelők kezelése kapcsán, éves szinten eltérő mennyiségű szalmaszál takarmány keletkezik, melynek nagyságrendjét az időjárás jelentősen befolyásolja. Komoly gondot és megoldandó feladatot jelent a megtermelt takarmány tárolásának megoldása, melyre KEHOP forrásra benyújtott pályázat útján szeretnénk megnyugtató megoldást találni.

Az időjárástól függő, átlagos termésmennyiségek:

- széna kis kockabála 5000 – 10000 db/év
- szalma körbála 200 – 500 db/év
- széna körbála 1300 – 2400 db/év

A megtermelt szalmaszál takarmányt elsősorban saját felhasználásban hasznosul, rosszabb időjárási körülmények között még kiegészítésre is szorul. Kedvező években a fölös mennyiség betárolása mellett döntöttünk az állatállomány takarmány szükségletének biztosítása érdekében.

Gyep területeken elkerülendő tevékenységek:

- talajforgatás (szántás), meliorizáció, talajjavítás, altalajjavítás, drénezés,
- gyepégetés,
- felülvetés,
- a területen növényvédő és rovarirtó szerek és szerves trágya használata (kivételt képez a legeltetett állatállomány elhullajtott trágyája),

- művelési-ág változtatás,
- felszíni vizek elvezetése,
- a terület túllegeltetése,
- öntözés,
- a gyepek téli legeltetése,
- élővizek közelében trágya deponálása,
- a területen található idős fák kivágása,
- nedves talajviszonyok mellett a talaj szerkezetét romboló agrotechnika alkalmazása,
- napkeltétől napnyugtáig történő munkavégzés.

Gyep területeken kívánatos tevékenységek:

- korábbi parcellaméreték megtartása,
- kaszálással és/vagy legeltetéssel történő hasznosítás,
- a legeltethető állatállomány létszámának gyeptípusonként és területenként történő meghatározása,
- legeltetésre javasolt állatfajták gyepeken elsősorban az őshonos magyar szarvasmarha, - ló és juhajták, valamint a magyar merinó juh, esetleg európai bölény,
- legeltetés időszaka minden év április 01-től október 31-ig tart – különösen érzékeny területeken ez az időszak módosulhat,
- tartós esőzés utáni vízállásos, süppedős talajon a legeltetés szüneteltetése,
- pásztoroló, vagy szakaszoló legeltetés alkalmazása,
- a legelőfenntartás érdekében tisztító kaszálás és/vagy cserjeirtás elvégzése,
- idős fák megőrzése,
- a terület megjelölése, lehatárolása esetén természetes anyagok használata,
- a használatban lévő utak, szegélyek, tisztántartása, ápolása,
- gépjárművel történő közlekedésre kizárólag a hivatalosan nyilvántartott utak használata,
- a közlekedő utak használhatóságát akadályozó károsítás (kátyúsodás) helyreállítása,
- a területen esetlegesen található szemét eltávolítása,
- időjárástól függő évente egyszeri, vagy kétszeri kaszálás,
- kaszálás és tisztítókaszálás alkalmával természetkímélő technológia alkalmazása - (kiszorító kaszálási mód - középről kifelé haladva, vagy egyik oldal felől a másik oldalra haladva),
- gépi kaszálás során vadriasztó lánc használata,

területről letakarított széna rövid időn belüli (maximum 1 hónapon) elszállítása

1.3. Állattartás, génmegőrzés

Hucul:

Az állatállomány jelenlegi és tervidőszakra tervezett nagyságára vonatkozó adatokat a következő táblázat tartalmazza.

Fajta	Egyedszám 2016
Hucul (kanca)	124
Hucul (mén)	38 (ebből 11 db fedezőmén)
Hucul (herélt)	15
Hidegvérű	5
Összes (saját állomány)	182
Bértartott	20 (18 db hucul és 2 db hidegvérű)
Összes legelő lóállomány	202

Génmegőrzési szempontú ménesgazdálkodás a hucul ménesben

A génmegőrzési célú ménesgazdálkodás legfontosabb szempontjai és céljai:

- az adott lófajta génállományát (kancacsaládok, ménvonalak) lehető legnagyobb mértékben reprezentálja a ménes egyedeinek összetétele,
- tudatos, hosszú távú, szelektív tenyésztői és lóképzési munkával a fajta előnyös tulajdonságainak megőrzése,
- a törzstenyészettel szembeni követelményeknek való megfelelés, a legkiválóbb egyedekből álló nukleusz és a tenyésztés szempontjából szintén fontos törzsállomány fenntartása,
- a fajta terjesztése, népszerűsítése.

A hucul állomány egyedszáma jelenleg 195, ebből 113 tenyészállat tartozik a génbanki állományba.

Ménvonalak:

A hucul fajtának hét geneológiai vonala épült fel: A Goral, a Hroby, a Prislop (ami oldalága a Goralnak), az Ousor, a Piertrosu, a Polan és a Gurgul geneológiai vonal. A jósvafői törzstenyészetben jelenleg 11 fedezőmén van, (ezek közül 1 db tarka), amelyek a Hroby (4db), Goral (1 db), Ousor (2 db), Prislop (3 db) és Gurgul (1 db) geneológiai vonalakat képviselik. Tervezzük egy Polan mén megvásárlását, így a ménesben mind a hét geneológiai ménvonal képviselve lesz. A későbbiek során törekszünk arra, hogy az egyes ménvonalak aránya kiegyensúlyozott legyen.

Kancacsaládok:

A tenyészetben jelenleg 85 kanca tartozik a törzsállományba, melyekből 71 db nukleusz minősítésű, 11 db pedig fajtafenntartó minősítéssel rendelkezik. A 3 évesnél idősebb kancák kapnak minősítést, a besorolását a Póni- és Kislótenyésztők Országos Egyesülete végzi. A Magyarországon megtalálható 15 kancacsaládból jelenleg már 13 képviselteti magát az ANPI ménesben. A legnépesebb a két magyar kancacsalád (Árvácska és az Aspiráns) egyedei teszik ki a kancaállomány jelentős részét, míg a ménesben lévő többi kancacsaládot (12 Sarata, 5 Plosca, 1 Panca, Wydra, Wrona, 882 Gelnica, 86 Deremoxa, 2 Lucina, 4 Kitca, 11 Rotunda, Wolga) összesen 40 egyed képviseli, ezen belül 6 kancacsaládból csupán 1-1 egyed található a tenyészállományban.

Vérvonalfrissítés:

A 2013-as évben a nemzeti park 2 kancát vásárolt Lengyelországból. Mindkettő régi magyar kancacsaládból származik. Az egyik a Wydra, míg a másik a Wrona kancacsaládba tartozik (az utóbbinak ez a kanca az első képviselője a ménesben). Ebben az évben további 3 kancák érkezett Dr. Magyar Gábor tenyészetéből, illetve az Igazgatóság ajándékba kapott 1 kancát, mely szintén nagyon ritka kancacsaládba tartozik. Továbbá, sikerült vásárolni szlovákiából egy Gurgul fedezőmént és 2 évre bérfedeztetésre kapott az Igazgatóság egy Ousor fedezőmént.

2013-ban 1 évre béreltünk egy Pietrosu fedezőmént, melytől 12 db csikó született a 2014-es évben. Ebben az évben sikerült bérelni egy Lucinából származó Ousor fedezőmént is, 2 éves időtartamra, melytől 2014-ben 2 db méncsikó utód született. A Gurgul ménvonalból 2013.-ban sikerült egy Gurgul fedezőmént vásárolni, amely 2014-ben 10 tenyészkancaát fedezett. A 2014-es évben szintén sikerült az állományt frissíteni egy Gurgul tenyészkancaával és 2 évre bérfedeztetésre egy Goral fedezőménnel, melyek ugyancsak értékes genetikai állománnyal rendelkeznek.

A tenyésztési és ménesgazdálkodási munkát illetően bátran állíthatjuk, hogy a génmegőrzési céljaink a lehetőségeinket is figyelembe véve az előző tervidőszakban teljesültek, a jelenlegi állomány jó alapot ad a génmegőrzési tevékenység további fejlesztésére, amennyiben az ehhez szükséges működési források és infrastrukturális feltételek biztosítottak lesznek.

Jelenleg ezek a feltételek nagy részben hiányoznak illetve elégtelenek. A ménesünk ridegtartásban van elhelyezve, de hiányzik az alapvető infrastruktúra (trágyatárolók, szénatárolók, stb.) A KEHOP pályázat keretében lehetőség nyílik a legszükségesebb állattartási beruházások megvalósítására, egyes eszközök (pl. lószállító kamion) beszerzése azonban ennek keretében nem lehetséges.

A takarmány ellátás saját termelésből nagyrészt biztosított, azonban a ménesgazdálkodás személyi, és működési feltételeinek biztosítása a működési források szűkössége miatt csak kisebb részben valósult meg. Állattartó telepek üzemeltetésének és adminisztrációjának költségek magasak (vérvételek, lótenyésztéshez kapcsolódó költségek – honosítás, származás ellenőrzés, lóútlevelekkel kapcsolatos költségek), ehhez kapcsolódó állami támogatások igénybevétele megteremtése szükséges. Ezen felül évek óta egyre jelentősebb problémaként jelentkezik mind a fizikai állományban, mind a szakállományban (betanító) a munkaerőhiány. A jelenleg elérhető

támogatási keret és közmunkapályázat csak nagyon alacsony bért enged meg, így a munkaerő megtartása nem érvényesül. Másik probléma a lakhatási feltételek biztosításának hiánya, képzett szakállomány nehezen csábítható Jósvafőre és nehezen tartható meg, az alapvető szolgáltatások hiányában.

Magyar kuvasz:

Az FM elvárásának és utasításának megfelelően 2016. elején elkezdtek a magyar kuvasz fajta tartásával és tenyésztésével kapcsolatos feladatok elvégzését. Ennek első lépésében 2016.04.20-án helyszíni bejárást tartottunk, amelyre meghívtuk az **MKFE** (Magyar Kuvasz Fajtagondozó Egyesület, továbbá a **HágK** (Haszonállat-génmegőrzési Központ) képviselőit és két kuvasztenyésztéssel foglalkozó szakembert is.

Erre azért volt szükség, mert a Nemzeti Parknál dolgozók nem rendelkeznek kellő tapasztalattal a kutyák tartásával, tenyésztésével, kiválasztásával kapcsolatban. Az általunk javasolt helyszínek megtekintése után a szakemberek segítségével kiválasztásra kerültek a tartásra és tenyésztésre legalkalmasabbnak ítélt területek. Különösen jónak ítélték a „Kúria” és a „Szalamandra-ház” helyszíneket, mivel itt a tenyésztési, területőrzési és fajta népszerűsítési célok egyaránt megvalósulhatnak.

A megjelentek egyöntetű javaslata az volt, hogy a kölykök beszerzése a következő év tavaszi hónapjaiban történjen meg, mivel akkor a kölykök inger gazdag környezetbe kerülhetnek.

Ezek után az év őszén a megfelelő tenyészecsek kiválasztásához kértük a Haszonállat-génmegőrzési Központ segítségét, tehát az ebek beszerzésének ügyintézése folyamatban van. Várhatóan 2017. tavaszán beszerzésre kerülnek az egyedek, addig el kell készíteni a keneleket a megfelelő felszereltséggel együtt.

1.4. Erdőkezelés

A tájegység erdeinek általános jellemzői:

Területadatok

A tájegység területének **77,3 %-a** erdő művelési ágú (összesen **15601,30 ha**), de az elmúlt évtizedek spontán erdősülési folyamatai révén sok esetben gyep, vagy éppen szántó művelési ágú területeken is erdők alakultak ki. A tájegység tehát alapvetően erdős terület, az összefüggő erdőtakarót kisebb-nagyobb irtásrétek, legelők, szőlőhegyek, szántók, települések szakítják meg. A zártabb erdők mellett jelentős területet foglalnak el a felnyíló lombosú szárnyasok és bokorerdők, valamint az évszázados tájhasználat következtében kialakult, természetvédelmi szempontból értékes gyep-erdő mozaikok.

Az üzemtervezett erdők területe összesen **15687,30 ha**, mely hozzávetőlegesen megegyezik a művelési ág szerinti erdőterülettel – ez persze nem jelenti azt, hogy a valós állapot és a földhivatali valamint erdészeti nyilvántartás mindenben megegyezne. A saját vagyionkezelésben lévő erdőrészek nagysága **4315,88 ha**, az egyéb részek területe **233,52 ha**, ez összesen **4549,40 ha** erdőként kezelt területet jelent. Az erdőterületek szinte teljes egészében

természetvédelmi és Natura 2000 besorolásúak.

Az erdőállományok főbb állapotjellemzői:

Napjaink erdeinek fafajösszetételét, korosztályviszonyait és egyéb fontos jellemzőit a termőhelyi feltételek mellett nagyban meghatározzák a korábbi erdőhasználatok. Az erdők legfontosabb állapotjellemzői az alábbiak szerint foglalható össze:

- A termőhelyi tényezők miatt nagyon sok a véderdő és a gyenge fatermési adottságokkal rendelkező termőhelyeken álló, rentábilis erdőgazdálkodásra nem alkalmas állomány.
- A gyenge termőhelyek miatt lassan növvő állományok sokkal fiatalabbnak tűnnek, mint a valós koruk.
- A korábban szinte kizárólagos sarjerdő-üzemmód miatt rengeteg a sarjerdő.
- A kiterjedten alkalmazott vágásos üzem mód miatt az állományok egykorúak, csak néhol bukkan fel egy-egy idősebb hagyásfa, az erdők kora zömmel 60 és 90 év közé esik. Ennek megfelelően az erdőállományok korosztály szerkezetének eloszlása meglehetősen egyenlőtlen.
- Az erdők fafajösszetételére az idegenhonos fafajok behozatala mellett számottevő hatással voltak a korábbi használati módok. A drasztikus erdőkezelés következtében a bükk sok helyütt visszaszorult, erősen megnőtt ugyanakkor a gyertyán által elfoglalt terület, ami a tarvágásos véghasználatoknak és a gyertyán rendkívül erős (magról történő) terjeszkedésének tudható be.
- A korábbi drasztikus területhasznosítás ellenére az erdők egy része megőrizte elegyfafajait, a hársak, szilek, juharok, magas kőrís, madárcseresznye, berkenyék, nyír, rezgőnyár, vadkörte, vadalma egyedeit sokfelé megtaláljuk.
- A két világháború közötti időszakban levágott erdőterületek egy része – a gyenge termőhely, a nehéz megközelíthetőség és a természetvédelmi szempontok miatt – az elmúlt 2-3 évtizedben kiesett az erdőgazdálkodás köréből. Így ma jelentős olyan erdőterület van, melyben az elmúlt 30 évben semmilyen fahasználat sem történt, ennek következményeként vegyes korú és szerkezetű az erdő, sok a tövön álló és fekvő holtfa, szinte teljes az érintetlenség, gazdag az élővilág.
- A magas vadlétszám miatt erős a vadkárosítás, ami az erdők mai képére nagyon rányomja bélyegét („szétrágott” bokorerdők, lékesedő, de felújulni nem képes tölgyesek stb.).

A faállománytípusok térfoglalása az Aggteleki Tájegység területén:

Faállománytípusok	Területarány (%)
Bükkös	12,5
Gyertyános-tölgyes	26,5
Gyertyános	24,9
Kocsánytalan tölgyes	9,3
Kocsányos tölgyes	2,8
Cseres	3,3
Molyhos tölgyes	13,5
Akácos	2,4
Juharos,- kőrises	0,3
Hazai nyáras	1,6

Faállománytípusok	Területarány (%)
Égeres	0,2
Fűzes	0,1
Erdeifenyves	1,8
Feketefenyves	0,4
Egyéb fenyves	0,4
Összesen:	100,0

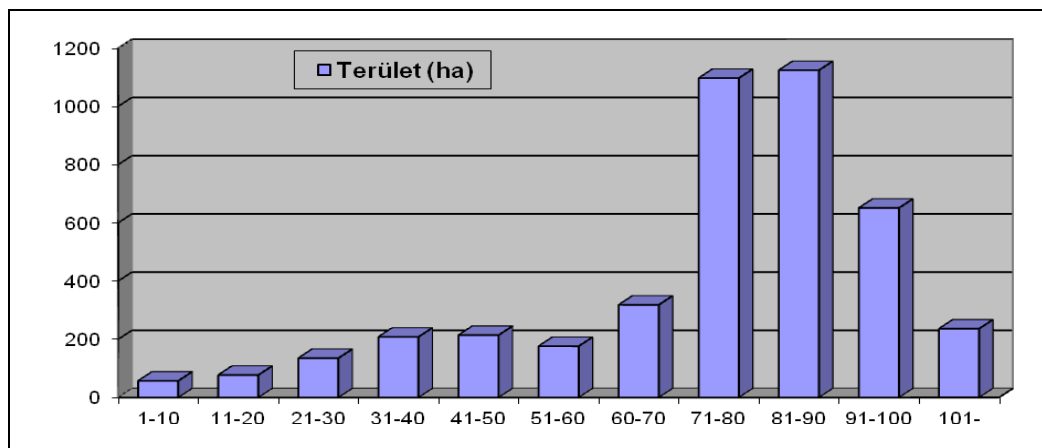
Az Aggteleki Tájegység erdeinek fajösszetétele:

Fafaj	Területarány (%)
Kocsányos tölgy	2,5
Kocsánytalan tölgy	27,7
Egyéb tölgy	12,2
Cser	5,3
Bükk	13,2
Gyertyán	29,1
Akác	2,6
Egyéb kemény lombos fafajok	2,0
Hazai nyár	2,2
Egyéb lágy lombos fafajok	0,4
Erdeifenyő	1,7
Feketefenyő	0,7
Egyéb fenyő	0,4
Összesen:	100,0

Az erdők korosztály-szerkezete

A tájegység erdeinek egyenlőtlen korosztály-szerkezetét a vagyonkezelésében levő erdők korosztály-diagrammjával szemléltetjük.

Az Aggteleki tájegységben levő erdők korosztály-diagrammja:

A diagram nagyon jól szemlélteti az egyenlőtlen korosztályszerkezetet. A középkorú és idős erdők aránya kiugróan magas, ez viszont jó alapot szolgáltat a szálaló üzemmódú erdőkép felé történő elmozdulásnak.

Erdészeti infrastruktúra:

A tájegység területén aszfaltozott erdészeti feltáróutak (bár részben nem erdészeti céllal épültek) Égerszög mellett (a Szabadság-üdülónél), Martonyi felett (TV-út) és Szin-Szelcepuszta között található. Stabilizált kövesutak sok helyütt épültek, közülük legjelentősebb a Ménes-völgyi-út, illetve az egykori (ma már erősen leromlott állapotú) Szabó-parlagi-út. Az erdők zömét egykori szekerutakból kialakított köves földutak tárják fel, az agyagtakaróval fedett mészkőfelszíneken, illetve a fedett karszt kavicsos-agyagos talajain sok kátyúval.

Kiépített közbenső és alsó rakodók a területen nincsenek, a faanyag-szállítási igényektől függően ad hoc jelleggel deponálnak faanyagot (átmenetileg) a területen (pl. használaton kívüli autóparkolóban, kőbánya udvarán, stb.). Az Északerdő Zrt. központi alsó rakodóján bérünk területet - az Aggtelek-Jósvafő MÁV-állomás mellett – amely már védett területen kívül található.

Az erdőgazdálkodási tevékenységhez kapcsolódó épületek zöme védett területen kívül helyezkedik el. Az egykori erdészházak mind megszűntek, ma már csak maradványaik, romjaik emlékeztetnek a klasszikus erdész-munkahelyekre (Haragistya, Kútfej, Hidegvíz-völgy, stb.). Jelentős – részben vadászati, részben erdészeti jellegű feladatokat ellátását szolgáló – telephely az ANP belsejében Szelce-puszta, ahol vadászház, szolgálati lakások, turistaszálló (egykori erdei munkásszállás), raktárak és pajták található. Az épületegyüttes az Északerdő Zrt. tulajdona.

Erdőkezelés:

Saját vagyionkezelésben **4549,40 ha** olyan faállománnyal borított területet van, amelyek az erdőállomány adattárban erdőként vannak nyilvántartva.

Mivel a saját vagyionkezelésben lévő erdőterületek szinte teljes egészében természetvédelmi (94,87 %) és Natura 2000 (89,99 %) besorolásúak, így az általános és speciális erdőkezelési irányelvek egyértelműen vonatkoznak a tájegység vagyionkezelt erdőterületeire.

Erdőkezelési tevékenység alól mentesítendő területek:

- A vagyionkezelt erdőterületünket a Nagy-oldal erdőrezervátum érinti a Bódvaszilas 3 tagban. Az erdőrezervátum magterületén belül semmilyen erdőkezelési, illetve erdőgazdálkodási tevékenység nem végezhető, az állományok szerkezetét, összetételét a természetes vegetációdinamikai folyamatok kell, hogy alakítsák.
- A magterületek fenntartásához folyamatos – az erdőrezervátum-kutatáshoz kialakított protokollok szerinti – eseménykövetés és / vagy monitoring kell hogy kapcsolódjon.
- A gyenge, köves-sziklás termőhelyek erdeiben, a sérülékeny és természetvédelmi szempontból értékes erdőtársulások állományaiban (hársas-kőrises sziklaerdők, hársas törmeléklejtő-erdők, melegkedvelő tölgyesek, sajmeggyes karsztbokorerdők, szurdokerdők, víznyelő eróziós völgyek erdei, kisebb mészkerülő tölgyes állományok,

köves talajú gyertyános-tölgyesek, dolomit alapközetű bükkösök, stb.) erdőgazdálkodási tevékenység szintén nem végezhető.

- Az égerligetek keskeny, szalagszerű erdősávjai kimagasló természeti értékeket hordozó, sérülékeny élőhelyek. A fiatal állományokban – erősen indokolt esetben – tisztítások még tervezhetők, az idősebb, gyérítési korú égereket azonban érintetlenül, a természetes erdődinamikai folyamatoknak teret engedve kell fenntartani.
- Az erdőgazdálkodás alól ugyancsak mentesítendőek a barlangok, források, víznyelők, továbbá az erdei tavak és kisvízállások védőövezete, valamint egyes védett és fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyei.

Erdőkezelési tevékenységgel érintett területek:

Az erdőrezervátumok védőzónájának kezelése:

- Az erdőrezervátumok védőzónája alapvetően puffer-hatást kifejtő, a magterületet a hagyományos erdőgazdálkodói gyakorlattal kezelt erdőktől elválasztó, átmeneti jellegű erdősáv, átmeneti jelleg biztosítása mellett a védőzóna egyes erdőkezelési kísérletek (pl. szálalóvágások, szálalás) potenciális bázisterülete lehet.

Fiatal és középkorú állományok kezelése (nevelővágások)

- Az erdőgazdálkodási tevékenységgel érintett területeken a nevelővágásokat (tisztításokat, gyérítéseket) az őshonos lombos elegyfajok kíméletével, a tövön álló és fekvő holtfa legalább részleges visszahagyásával, az odúlakó madarak és emlősök számára kiemelt fontosságú odvas fák megtartásával, az állományon belül meglévő változatosság megőrzésével és bővítésével kell elvégezni, tekintettel kell lenni az idősebb, böhönc-jellegű faegyedek visszahagyására, a hagyásfák, famatuzsálemek kíméletére.
- Idegenhonos fafajokkal (fenyőfélék, akác, stb.) elegyes állományokban a nevelővágásokat az idegenhonos fafajok rovására, azok visszaszorítás érdekében kell végezni.
- Idegenhonos fafajú, közel elegyetlen erdőkben (fenyvesekben, akácosokban, vöröstölgyesekben) a nevelővágások a hagyományos erdészeti gyakorlat szerint végezhetők, de az állományokban megjelenő őshonos lombos fafajok mind megtartandók.
- Erdővédelmi okokkal nem alátámasztható egészségügyi fakitermelés – a holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyét biztosítandó – őshonos lombos állományokban nem végezhető.
- A homogenizáló szemlélet mellőzésével végzett nevelővágások célja, hogy a növedékfokozó gyérítési korú erdőkben fafaj és korösszetétel, továbbá erdőszerkezeti jellemzők tekintetében olyan mértékű változatosság mutakozzon, mely az erdők átalakítását, a szálaló üzemmódnak megfelelő, természetes erdőszerkezetet idéző erdőkép kialakítását hatékonyan segíti.

Idős állományok kezelése (átalakító és szálaló üzemmód alkalmazása):

- Őshonos fafajú, természetszerű állományokban csak természetes felújítás (felújítóvágás, szálalóvágás, illetve szálalás) végezhető.
- Idegenhonos fafajokkal elegyes erdőkben (ahol a nem honos fafaj aránya szórt elhelyezkedésben 50-60 % alatti) ugyancsak a természetes felújítások valamelyikét kell alkalmazni.

- Hagyományos felújítógátások az ANP területén újlag már nem indíthatók, a korábban felújítógátásként megkezdett erdőfelújítások szálalógátásokba való átvezetésével, illetve szálalógátások indításával kell a fokozatos áttérést („átalakító üzemmód”) megkezdni.
- A felújítógátással kezelt, az eredeti fakészlet 10 %-nál kevesebb idős fával fedett erdőrészekben további fakitermelés nem végezhető, a megmaradt idős törzseket hagyásfaként vissza kell hagyni.
- A felújítógátással kezelt, erősen megbontott erdőkben további bontógátás vagy végvágás végezhető, de fakészlet-arányosan 10 %-nyi hagyásfa ezekben az erdőrészekben is visszahagyandó.
- Az eddig felújítógátással kezelt, még csak az első bontáson átesett erdőkben – maximum 25 % fatömegkivétel erejéig – kizárólag szálalógátásokat lehet alkalmazni.
- A még meg nem bontott, de növedékfokozó gyéritési kor feletti erdőknél (hosszávetőlegesen a 90 év feletti állományoknál, 20 % fatömeg-kivétel mellett) kizárólag szálalógátások alkalmazhatók.
- A szálalógátásokat a növedékfokozó gyéritési kor feletti erdőkre, tölgyeseknél és bükkösöknél hosszarányosan 90-140 év közötti vágásérettségi szakaszok alkalmazásával kell végrehajtani.
- Viszonylag vegyeskorú, elegyes, heterogén szerkezetű erdőknél - ahol a magtermő korú fák megfelelő hálózatban már jelen vannak – szálalógátást kell alkalmazni.

Idegenhonos fafajú erdők kezelése (fafajcserés átalakítások)

- Tarvágásos véghasználat csak idegenhonos fafajú erdőrészekben, vagy állományrészekben (ahol a nem honos fafaj elegyaránya 70 % feletti), maximum 3,00 ha kiterjedésben végezhető.
- Egyes idegenhonos fafajú erdők (elsősorban laza lombos erdei- és feketefenyvesek) fokozatosan, vágásos üzemmód alkalmazása nélkül, az állományok alsó szintjében felnövő őshonos lombos fafajok 3-4 évtized alatt történő felszabadításával is átalakíthatók.
- Mesterséges erdősítésre, pótlásra, illetve állománykiegészítésre csak a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, potenciális erdőtársulás fő- és elegyfajainak szaporítóanyaga (mag, csemete) alkalmazható, a felhasznált szaporítóanyag helyi vagy közel helyi származású legyen (az ANP területén legfeljebb északi-középhegységi származású szaporítóanyag használható fel).

Különleges erdőkezelési feladatok:

- Elegyetlen akácoknál és akáceletyes erdőknél (továbbá bálványfa jelenléte esetén) az agresszív idegenhonos fafajok sarjainak kezelésére, visszaszorítására – megfelelő körülményekkel, a vonatkozó általános szabályok megtartása mellett – vegyszeres technológia is alkalmazható.
- Folyamatosan kontrollálni kell a korábban betelepített, vagy spontán megjelenő és agresszíven terjeszkedő idegenhonos fafajok (bálványfa, akác, gyalogakác, amerikai kőris, stb.) populációit, állományaik, illetve a szórványos megtelepedések felszámolása kiemelt természetvédelmi feladat.
- Az erdőkezelés különleges feladatai közé tartoznak a barlangvédelmi (barlangok felszíni vízgyűjtői és bejárata), az élőhely- és fajvédelmi (gyep-erdő mozaikok fenntartása, fennsíki irtásrétek kezelése, fokozottan védett madárfajok fészkelése, stb.), továbbá a

turisztikai (parkerdők, arborétumok, tanösvények, turistautak, kilátópontok, turisztikai nevezetességek, stb.) szempontok alapján (is) kezelendő területek. Ezen esetekben a felsorolt kezelési metódusokat az adott területre megfogalmazott különleges elvárásokkal összhangban kell alkalmazni.

- Szerkezet átalakítás során a korábbi helytelen kezelés, beredősülés vagy más okok miatt kialakult nem őshonos főfafajú állományok átalakítása, fafajcsere végrehajtásával őshonos fafajú állományokká.

Egészségügyi termelés:

Az összes erdőterületet vizsgálva megállapítható, hogy különböző kárformák szinte minden erdőrészletben előfordulnak, de károsodottnak csak az összes terület cc. 5 %-a tekinthető, és a kár mértéke csak a gyenge (30 %-ék alatti) szintet éri el. Az előforduló károsítások általában a fajokra jellemző kárformákat mutatják, illetve a vadkár valamilyen mértékben szinte minden fiatal erdőrészletben jelentkezik. Fontos szempont a következő időszakban az elegyes, változatos kor és térszerkezetű erdők kialakítása felé történő folyamatos elmozdulás, ezzel is javítva az erdőállományok ellenálló képességét, stabilitását, egészségi állapotát.

Az egészségügyi termeléseket továbbra sem erőltetjük, viszont a pusztulóban lévő fenyő fafajok kitermelésére egyéb termelés formájában kerülhet sor, ezáltal ezekben az erdőrészletekben hosszabb időszak (30-40 év) alatt történik meg az őshonossá alakítás.

Erdőtelepítés, felújítás:

Erdőtelepítés utáni kötelezettség egy erdőrészletben van, míg erdőfelújítás nyolc erdőrészletben folyik, a nagyságrend jelentős változására a jövőben sem kell számítani. Az erdőrészletben vagy szálalóvágásos felújítás történik, vagy nem őshonos fafajok tarvágása utáni mesterséges erdőfelújítása zajlik. A felújítások célállománytípusa minden esetben őshonos típusú (GY-KTT, B-GY-KTT). Az érintett területeken komoly problémát jelent a vadak által okozott mennyiségi és minőségi vadkár, amely az erdőrészletek befejezhetőségének is komoly gátja lehet. A vadlétszám apasztásának jelenleg nem látszanak reális esélyei, így a jövőben vadkárelhárító kerítések építése válik szükségessé.

Erdőőrzés:

A fentiekben leírtaknak megfelelően a kezelés illetve gazdálkodás a természetvédelmi célokkal összhangban, azokat teljes mértékben figyelembe véve zajlik. Az erdők kapcsán jelentkező kezelési, őrzési és ellenőrzési feladatokat az osztályvezető és két kerületvezető erdész végezi.

Fakitermelés, értékesítés:

A fakitermelési és erdőművelési munkák megvalósítása helyi vállalkozók bevonásával történik, mind a két esetben pályázatás eredményeként kötünk szerződést a nyertes vállalkozóval. A fakitermelési munkák elvégzése kapcsán a terepviszonyok függvényében azokat a vállalkozókat

részesítjük előnyben, amelyek kíméletesebb technológiát (pl. lovas közelítés) alkalmaznak. Ennek ellentételezése a fizetett köbméterenkénti árban is jelentkezik.

Az erdőterületeink elhelyezkedéséből, fafajösszetételéből, minőségi jellemzőiből adódóan a kitermelésre kerülő faanyag jellemzően nem ipari fa (arány: 12-15 %) kategóriát jelent. Ebből adódóan elsősorban belső felhasználásban tűzifa illetve kevésbé jó minőségű fűrészáru és oszlopanyag készül belőle. Ezen túl a döntő hányad tűzifaként kerül értékesítésre dolgozói illetve lakossági körben. A tűzifa szabványaink (termelt vastag, vékony, gyűjtött vastag vékony illetve gallyfa) és áraink meghatározásakor a környék lakosságának fizetőképes keresletét messzemenően próbáljuk figyelembe venni és a helyi igényeket kielégíteni.

Az éves szinten kitermelt köbméter adatok és az értékesítés árbevétele alapján az egy köbméterre eső átlagos bevétel 13000 - 14000 Ft körül alakult. Ezzel szemben az erdőgazdálkodásra fordított egy köbméterre átszámított költség cc.6000 – 7000 Ft.

1.5. Vadgazdálkodás

A Tájégségben összesen 6 vadászterületet érint, a vadászatra jogosult nevét, az üzemterv érvényességét és a következő tervezés időpontját az alábbi táblázat tartalmazza:

A tervezési területen hatályban levő körzeti vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási egységek felsorolása.

A tervezési terület teljes egészében a II/2-es kódszámú „Mátra-Bükk-Cserehát” nagyvadas vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el. A vadászatra jogosultak érvényben levő vadgazdálkodási üzemtervei az alábbi időszakokra érvényesek:

Vadászati üzemtervek érvényessége 2007-2017 üzemtervi időszakban:

Vadászterület kódja	Vadászatra jogosult neve	Érintett tervezési terület (ha)	Vadg. Ü.terv. érvényessége	Következő tervezés
651610	651610 FTVK (Miskolc)	pontos adat nem ismert	2007-2020	2020
651710	651710 FTVK (Jósvafő)	pontos adat nem ismert	2007-2017	2016
654410	Perkupati Egyetértés Vt. (Szalonna)	pontos adat nem ismert	2007-2017	2016
654520	Cserehádi Cseppkő Vt. (Debrecen)	pontos adat nem ismert	2007-2017	2016
651510	Gömöri Vad Vt. (Debrecen)	pontos adat nem ismert	2007-2017	2016
651810	651810 FTVK (Miskolc)	pontos adat nem ismert	2007-2017	2016

A készülő vadászati üzemtervek érvényessége 2017-2037 üzemtervi időszakban:

Vadászterület kódja	Vadászatra jogosult neve	Érintett tervezési terület (ha)	Vadg. Ü.terv. érvényessége	Következő tervezés
651610	651610 FTVK (Miskolc)	pontos adat nem ismert	2007-2020	2020
651700	Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság	pontos adat nem ismert	Még nincs	2017
654400	Még nincs	pontos adat nem ismert	Még nincs	2017
654502	Császtai Bors vezér Vt.	pontos adat nem ismert	Még nincs	2017
651500	Szuhafői Földtulajdonosok Vt.	pontos adat nem ismert	Még nincs	2017
651810	ÉSZAKERDŐ Zrt.	pontos adat nem ismert	Még nincs	2017

Általános természetvédelmi irányelvek

- Az Aggteleki Nemzeti Park területén a vadászati-vadgazdálkodási tevékenységet az általános és speciális természetvédelmi szempontoknak megfelelően, azoknak alárendelve lehet, illetve kell végezni.
- A vadászterületeken folytatott tevékenység természetvédelmi indíttatású kell legyen, ott a mindenkori vadászati jogszabályok alapján extenzív vadállomány-fenntartással és szabályozással kell elősegíteni a térség életközösségeinek harmonikus működését.
- A vadászterületeken a vadászat célja a vadlétszám-szabályozási feladatok ellátása, közelebbről a természetes predátorokkal (s ezen keresztül természetes állományszabályozó-mechanizmusokkal) nem rendelkező vadászható vadfajok (elsősorban a nagyvad és a róka) populációinak szabályozása oly módon, hogy a kapcsolódó tevékenységek (vadgazdálkodási-vadászati létesítmények kialakítása és üzemeltetése, vadászati tevékenység gyakorlása, közlekedés, stb.) a védett természeti területeken a lehető legkisebb aktivitást, zavarást okozzanak.
- A vadászterületen a vad természeti értékekben, mezőgazdasági kultúrákban és erdőkben jelentkező károsításának fokozott figyelemmel kísérése mellett, a vad és élőhelyének vadeltartó képessége közti egyensúly mérlegelésével kell gondoskodni a vadállomány apasztásáról. A vadlétszám-becslés adatai (az aktuális vadlétszám) és a terület vadeltartó képessége figyelembe vételével folyamatosan biztosítani kell az egyes vadfajok állományának elfogadható szinten tartását. Az állományszabályozási feladatok ellátása során elsősorban a táplálékláncból hiányzó nagyragadozók szerepének pótlását kell a középpontba állítani.

Vadászható vadfajok köre

- Az ANP területére eső vadászterületeken kizárólag olyan vadászható vadfajok ejthetők el, illetve foghatók be, melyek állománya folyamatos emberi kontrollt (létszám-szabályozást) igényel. A vadászterületeken ennek megfelelően az éves vadgazdálkodási tervben rögzített, természetvédelmi érdekek szerint megállapított kilövési keretszámok mértékéig vadászható vadfajnak minősül a gímszarvas, az őz, a vaddisznó, a róka és a borz. A jogszabályban meghatározott esetekben elejthető továbbá a kóbor kutya és kóbor macska.
- További vadászható vadfajok elejtésére csak természetvédelmi szempontból indokolt és elfogadható esetekben van lehetőség.

Vadlétszám-szabályozás

- Az Aggteleki Nemzeti Park területén évtizedek óta jelentős problémákat okoz a túlságosan magas létszámú („túltartott”) nagyvadállomány károsítása. A szarvasállomány tartósan magasnak mondható, míg az őzállomány az ezredfordulótól mutat számottevő növekedést. A vaddisznóállomány ingadozó, de az évek többségében jelentős károsítás (túrás, taposás, rágás, makkfelszedés) tapasztalható.
- A túlzott vadlétszám és a jelentős károsítások miatt (figyelembe véve, hogy a vadállomány természetes predátorainak – farkas, hiúz – állomány nagysága a térségben szerény, és térben és időben is ingadozó) a szarvas-, őz- és vaddisznóállomány erőteljes és folyamatos mesterséges állományszabályozásra szorul.
- Az egyes nagyvadfajok állományait – emelt számú kilövési és befogási keretszámokkal és teljesítéssel – folyamatosan apasztani szükséges, mégpedig olyan mértékben, hogy egyrészt az állománycsökkenésekkel a természeti értékek (fajok, élőhelyek) károsítása mérséklődjön, megszűnjön, megőrzésük feltételei biztosítottak legyenek, másrészt vadvédelmi kerítés építése nélkül lehessen sikeres erdőművelési tevékenységet folytatni, s a folyamatos erdőborítást biztosító erdőkezelési módok bevezetését a fokozott vadkárosítás se akadályozza.
- Az ANP területén (a Szádvár és Alsó-hegy térségében, valamint a Telekes-völgyben) található kisebb – a betelepítés óta egyébként is felmorzsolódott – muflonállományt következetes létszám-apasztással fokozatosan fel kell számolni.
- Cserkelések, téli vaddisznó-hajtások és más vadászatok során külön figyelmet kell fordítani a térségben szórványosan élő, védett, illetve fokozottan védett nagyragadozók (vadmacska, hiúz, farkas) felismerésére, védelmére (különös tekintettel a házi macska és vadmacska, valamint a németjuhász kutya és farkas „összetéveszthetőségére”).
- A földön fészkelő madarak és életmódjuknál fogva talajhoz kötődő egyéb szervezetek állományainak védelme érdekében hangsúlyt kell fektetni a 2001-től beindított immunizálási program folytán növekvő tendenciát mutató róka és borz állomány szabályozására.

Vadgazdálkodási és vadászati létesítmények

- A vadászati létesítmények működtetésének elsődleges célja a vadlétszám-szabályozási feladatok ellátása, míg a vadgazdálkodási berendezések – a vadászterületeken kisebb jelentőséggel bírva – a vadállomány-fenntartást szolgálják.

- Védett természeti területen vadgazdálkodási és vadászati berendezések (vadetetők, szórók, mesterséges dagonyák és vaditatók, takarmánytárolók, szóók, magaslesek, vadbefogók, stb.) csak a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthetők és üzemeltethetők.
- Az Aggteleki Nemzeti Park területén a minimális vadlétszám fenntartásának biztosításához, illetve az állományszabályozási (kilövési, befogási) feladatok ellátásához szükséges mennyiségű vadgazdálkodási és vadászati létesítmény üzemeltethető.
- Szóró csak vadkár-megelőzési és állományszabályozási céllal, illetve a vad veszélyeztetett területekről történő elvonása céljából, értékes, a fokozott vadjárásra érzékeny élőhelyektől megfelelő távolságban alakítható ki.
- Szórón kizárólag tiszta (kihelyezés előtt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma) használható (napraforgó, ocsú, siló, kifőzött cefre, almatörköly és egyéb ömlesztett gyümölcs-feldolgozóipari melléktermék takarmányozásra nem alkalmazható).
- Egy-egy alkalommal 10 kg szemes-, vagy 40 kg lédús takarmánynál több nem juttatható ki. A szórók környezetét folyamatosan figyelemmel kell kísérni, az esetlegesen megjelenő gyomnövényeket (parlagfű, stb.) rendszeres kaszálással, vagy nyúvással még magérlelés előtt el kell távolítani.
- Szóók, nagyvadetetők csak a vadállomány-fenntartáshoz szükséges minimális számban alakíthatók ki. Vadbefogók csak az engedéllyel rendelkező szórókon, vagy külön engedélyeztetett helyszíneken állíthatók fel.
- Szóók – az egyes helyszínek fokozott feltúrásának és széttaposásának elkerülése végett – csak tuskószóó, szóóláda, vagy szóóvályú formájában üzemeltethetők. A talajra sót szétszórni tilos.
- Fix magaslesek az engedélyezett szórók és vadbefogók mellett, vagy a lesvadászat szempontjából figyelemre méltó egyéb helyszíneken építhetők. Hordozható magaslesek a vadkárelhárítási és általános vadlétszám-szabályozási feladatok figyelembe vételével szabadon kihelyezhetők, azonban fokozottan védett területen és erdőrezervátumok területén (azok háborítatlanságának biztosítása végett) hordozható (mobil) magaslesek csak szeptember 1. - február 28. között használhatók, illetve tárolhatók.
- Vadkárcsökentési célzatú vadföldművelés csak az érvényben levő művelési ágnak megfelelően folytatható: művelt (szántott) vadföldek csak szántó művelési ágú földrésztelken, kaszált vadföldek csak gyeperület (rét/legelő) művelési ágú földrésztelken tarthatók fenn.
- Művelt (szántott) vadföldeken csak olyan kultúrnövények termesztethetők, melyek a parcellákról nem vadulnak ki, s agresszív viselkedésükkel, terjeszkedésükkel a környező élőhelyeket nem veszélyeztetik. Ez alapján elfogadható különböző gabonafélék termesztése, de kerülendő például a csicsóka vadföldön való ültetése!
- A kaszált vadföldekről a szénát le kell szállítani, mivel a talajon hagyott, idővel összerohadó széna jelentős mértékben gyomosítja a területeket, s ezáltal veszélyezteti a természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek gyommentes, jó természetességi állapotban való megőrzését. Ugyanezen ok miatt a művelt (kaszált) gyepterületeken a talajról való téli szénafelvetés nem megengedett, szénafelvetéshez klasszikus nagyvadetetőket (szénafelvetőket) kell építeni.
- A művelt (kaszált) gyepterületeken levő nagyvadetetők környékét rendezetten kell fenntartani: a téli etetési időszak után az etetőhely környékén szétszórta szénát össze kell

gyűjteni, illetve év közben legalább egy alkalommal az etetőhely körül felverődő gyomokat le kell kaszálni.

- A meglevő (engedélyezett) létesítmények mellett csak megfelelő indokoltsággal, korlátozott számban, a védett és veszélyeztetett növény- és állatfajok élőhelyein és bizonyos szigorú védelmet élvező területeken (erdőrezervátumok, egyes fokozottan védett területek) kívül, a régi, használaton kívüli, romos állapotú létesítmények elbontásának, illetve felszámolásának terhe mellett van lehetőség új vadgazdálkodási és vadászati létesítmények kialakítására.
- A vadászati és vadgazdálkodási létesítmények legyenek természetes anyagokból készült, tájbailló építmények, s ilyen szempontok szerint kell átalakítani a régebbi, felújításra szoruló létesítményeket is. Élőfára vagy élőfához vadgazdálkodási-vadászati létesítmény nem építhető.
- A használaton kívüli, leromlott állapotú vadgazdálkodási-vadászati létesítmények elbontásáról a vadászatra jogosult köteles folyamatosan gondoskodni.
- A vadgazdálkodási és vadászati létesítmények (magaslesek, sózók, szórók, nagyvadetető, stb.) környezetét rendezett, szeméttmentes állapotban kell tartani.
- A vadgazdálkodási és vadászati tevékenység nem járhat együtt természetkárosító tevékenységgel (lőnyiladékok vágása vaddisznóhajtás alkalmából, új utak dózerolása, szemetelés, lőállás-sorszámok élőfára szegezése, stb.).
- Az Aggteleki Nemzeti Park területén vadaskert, illetve vadaspark nem létesíthető, zárttéri vadtartás nem folytatható.

Természetvédelmi vonatkozású bejelentési kötelezettségek

- Védett természeti területeken a vadászati engedéllyel rendelkező (külföldi) vadász bérvadászatát – a vadászat megkezdése előtt legalább huszonnégy órával – a jogosultnak kell bejelentenie az illetékes természetvédelmi hatósághoz.
- A védett természeti területeket érintő őszi-téli társasvadászatok ütemtervét a vadászatra jogosult legkésőbb szeptember 30-ig – több más hatóság mellett – köteles az illetékes természetvédelmi hatóság részére is írásban megküldeni. Az esetleges változásokat legkésőbb a vadászat kezdetét két nappal megelőzően szintén írásban kell jelezni.

1.6. Halgazdálkodás

Az Aggteleki Tájegységben halgazdálkodási tevékenységet nem folytat az Igazgatóság.

1.6.1. Természetes halászati vizeken

A halászati jog gyakorlója a Bódva folyón és a Jósza-patakon a torkolattól a Tohonya-patak torkolatáig az Észak-Magyarországi Horgász Szövetség. A Bódva és a Jósza ezen szakaszán horgászni szabad, de haltelepítés a 2006-2011 közötti időszakban a Jósvába nem volt végezhető, a Bódvába pedig csak a mára szinttájhoz tartozó őshonos halfajok telepíthetők. A Ménes-völgyi-tározón és a Ménes-patakon a halászati jog gyakorlója az Északerdő Rt. A Jósza-patak forrásától a Tohonya-torkolatig, a Tengersizem-tavon, továbbá a Juhász-patakon, a Rét-patakon és a Telekes-patakon az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság gyakorolja a halászati jogokat. Ez

utóbbi vízfolyások halászati víztérré nyilvánítását Igazgatóságunk kezdeményezte, majd a halászati jogot is megkapta. A felsorolt víztereken horgászni és halat telepíteni tilos. Ez alól az egyetlen kivétel, ha havária esetén az őshonos halállomány jelentős része elpusztul, de ilyenkor is csak őshonos, a vízfolyásra jellemző halfajok telepítéséről lehet szó. Halászat csak kutatási céllal végezhető, azaz a halászati jog gyakorlása az élőhely és a halállomány megőrzésére korlátozódik.

Az ANPI halgazdálkodási vízterületein kutatási célú halászaton kívül az egyéb halászati tevékenység az üzemtervek szerint tiltott. A halgazdálkodási jog gyakorlása az élőhely és a halállomány megőrzésére korlátozódik.

1.6.2. Halastavakon

Az Aggteleki Tájegységben halastavakon történő halgazdálkodás nem folyik.

1.7. Nádgazdálkodás

Nádgazdálkodás az Aggteleki Tájegységben nem folyik.

1.8. Infrastruktúra és eszköz állomány

1.8.1 Épületek, építmények műszaki állapota, fejlesztési tervek

Az Aggteleki Területkezelési Osztály gazdasági központját képezi a Szini-Malom épülete, udvara és a hozzá tartozó terület – mely több Hrsz.-en helyezkedik el, összesen cc. 2,90 ha-on. A terület egy része (cc. 1,00 ha sajnos nincs teljes egészében a tulajdonunkban, így ennek mielőbbi rendezése fontos birtokpolitikai feladat. Az udvaron kialakításra került két kisebb alapterületű gépszín (félíg nyitott fészter) de együtt sem biztosítják valamennyi gép és eszköz elhelyezését. A nagy értékű és újnak mondható gépek, eszközök időjárás viszonyoktól független tárolását minél hamarabb meg kell oldani. A takarmány (szénabála) viszonylagos védelmét jelenleg csak ponyvával tudjuk megoldani. Gépszínt és takarmánytárolókat a benyújtott KEHOP pályázatokból tervezünk kialakítani.

Műszaki állapot jellemzése:

A Malom épülete (volt szolgálati lakás, tulajdonképpen malom, korábban irattárként és raktárként használt helyiségek) alapozott, kőből rakott falazattal megépített, fa tetőszerkezetes masszív épület együttest jelentenek. A keleti oldalról a korábbi időszakban fa szerkezetes hozzáépítés történt (szórakozó helyként üzemelt). Ennek köszönhetően az épület szerkezete, struktúrája megbomlott, építészeti nem mutat egységes képet. Az épület egyes részei vagy hosszabb ideje használaton kívül voltak (malom rész) vagy lakásként, irattárként, raktárként, műhelyként, melegedőként lettek használva, felújítás hosszú ideje nem történt, így folyamatosan romlott az átlagos műszaki állapota, ezért sürgős felújításra szorul.

Tervezett korszerűsítések, fejlesztések, rekonstrukciók:

Mindenekelőtt az épületegyüttes funkcióját kellett kitalálni, ami nem volt túl nehéz, hiszen az utóbbi években már elindult egy folyamat, ami egy „**Aggteleki Terület és Erdőkezelési Műszaki Bázis**” kialakítása irányában indult el. Terveink szerint az ATO teljes személyi állománya itt kerülne elhelyezésre, az iroda és terepi alkalmazottak és közmunkások egyaránt. Így a személyi és tárgyi feltételeket egy helyre összpontosítva a hatékonyság, nagymértékben növelhető lenne.

A volt lakóépület részen teljes átalakítás történne, két irodahelyiség, konyha, étkező, vizes blokk (férfi és női WC) raktárhelyiség, szerverszoba kerül kialakításra. Ennek során a fűtési, vízellátási rendszer is korszerűsítésre kerül, valamint minden helyiségben festési és mázolósi munka lesz végrehajtva. Az épület felső szigetelése is meg fog történni.

Terveink szerint a volt irattárból az ATO leltárában lévő kézi eszközök, szerszámok, anyagok tárolására alkalmas raktárat alakítanánk ki, az épület déli, kisebb részében műhely és pihenő kialakítása fog megtörténni.

A volt malom épületben galéria található, ahol hosszabb távra tervezve egy-két vendégszoba illetve további irodahelyiségek kerülnének kialakításra. A földszinti részen tájgazdálkodási és erdészettörténeti állandó kiállítást lehetne berendezni illetve kisebb létszámú konferenciák megtartására is alkalmassá lehetne tenni.

Az épülethez közvetlenül csatlakozó részek a gépek eszközök elhelyezését szolgálnák, tehát gépszín és egyéb tárolók építése történne – a további beszerzéseket is figyelembe véve. Az így kialakított telephelyet időjárás biztossá kell tenni, a gépek tisztántartásának és karbantartásának feltételeit is meg kell teremteni.

A telephelyhez keletről csatlakozó területen a szálas takarmány tárolására alkalmas szénatárolók megépítését tervezzük, olyan paraméterekkel, amely lehetővé teszi a lóállomány téli takarmányszükséglet jelentős részének betárolását.

Optimálisnak tartott állapot:

Az optimális állapot az lenne ha a fenti fejlesztések a tervezési ciklus első felében megvalósulnának. Ehhez a beadott pályázatoknak (lovas, erdészeti gépbeszerzés) nyerniük kell, illetve saját forrásokat is be kell vonni.

1.8.2. Géppark műszaki állapota és tervezett fejlesztések

A rendelkezésre álló gépjármű és eszközpark 3 db mezőgazdasági erőgépből (KEOP pályázatból beszerzett), 1 db mezőgazdasági rakodógépből (KEOP pályázatból beszerzett), 1 db mezőgazdasági erőgépből (előregedett) és 28 db mezőgazdasági munkaeszközből (KEOP pályázatból beszerzett) valamint néhány előregedett munkaeszközből (tárcsa, pótkocsi, hamszter) áll.

A KEOP pályázatból beszerzett eszközpark részletezése:

Ssz.	Megnevezés	Típus
1	Önjáró Multi-Track alapgép	STEYR 4105
2	Fóliázott körbála felszedő és rakodó adapter	EUROKIPP VITEC EK 2200
3	Fűkasza adapter 1.	LELY SPLENDIMO 240 CLASSIC
4	Fűkasza adapter 2.	LELY SPLENDIMO 240 CLASSIC
5	Rétkasza adapter	PERFECT LB 275 V
6	Szártépő adapter	FALC TLF 2500
7	Takarmányterítő és szellőztető adapter	LELY LOTUS 520 STABILO
8	Rendképző adapter	LELY HIBISCUS 485 P
9	Körbála fóliázó adapter	WELGER ATTIS HR 16
10	Rugósfogas gyeppololó adapter	EINBÖCK PNEUMATIC STAR PRO
11	Univerzális önjáró eszközhordozó alapgép	STEYR CVT 6185
12	Rétkezelő rotációs egyengető simító adapter	EINBÖCK GRASS STAR 3m
13	Trágyadepó egyengetőlap	HYDRAC UNI 200
14	Útkarbantartó tolólap	EVER MS 2750 PROFF G
15	Oldalazó mulcholó adapter	SEPPI SAV 250
16	Tájkarbantartó terület rekultiváló adapter	SEPPI MIDIFROST DT
17	Teleszkópos rakodógép	Weidemann 2070 CX LP T
18	Váltvaforgató eke	REGENT Titan 180*S
19	Szántóföldi magágykészítő kombinátor	REGENT TERRASTAR EXAKTA

Ssz.	Megnevezés	Típus
20	Szántóföldi talajművelő tárcsa	RAZOL PHENIX TBX 66/23 4,6 m
21	Szántóföldi henger	EVERS CONCORD CR-630 6,3 m
22	Vákuumos tartálykocsi, egytengelyes	BRIRI VTW 6000
23	Szervestrágyaszóró, egytengelyes	PRONAR N161
24	Bálaszállító pótkocsi, kéttengelyes	PRONAR T022
25	Háromoldalra billenős pótkocsi, kéttengelyes	PRONAR T653/2
26	Fixkamrás körbálázó	WELGER RP245 BCE-HFC-C13
27	Multifunkcionális rézsűnjáró ápoló-karbantartó önjáró eszközhordozó alapgép	Antonio Carraro TTR 10400
28	Kalapácsos venyige- és szárzúzó, hirdraulikus oldalkitolással	Renieri TRV 200
29	Gödörfúró adapter, irányváltóval	Selvatici T13
30	Fűkasza adapter, szársértővel	Bellon FF220
31	Függesztett (egyrotoros, nyolckaros) rendsodró adapter	2008 8B
32	Hótolólap adapter rugós védelemmel	Bonatti LSN 2250

Műszaki állapot jellemzése:

A KEOP-ból beszerzett gépek és eszközök a koruknak megfelelő műszaki állapotban vannak. A kisebb meghibásodásokat a szakszerviz javította, a karbantartási munkák folyamatosak. Az idő előrehaladásával – a jelentős igénybevételnek megfelelően, továbbá az extrém kitettségű területek miatt – műszaki állapotuk várhatóan a megszokottnál gyorsabban fog romlani.

Tervezett fejlesztések:

Az elkövetkezendő 5 évben terveink szerint a 2014-ben beszerzett pályázatos gépekkel végezzük a területkezelést, azonban indokolt lenne egy új erőgép beszerzése. Ennek beszerzésével lecserélhetővé válik a jelenleg leamortizálódott Valtra Valmet erőgépünk.

A második 5 évben ismét egy nagyobb volumenű erő-és munkagép beszerzésre lesz szükség az elhasználódás miatt.

Az erdőkezelés kapcsán tervezett fejlesztések (KEHOP):

- 2 db minimum 118kw/160 LE névleges teljesítményű, 5 személyes összkerék-hajtású platós pick-up tehergépjármű,
- 1 db minimum 107kW/145 LE minimális teljesítményű, erdészeti traktor,
- 1 db erdészeti kihordó kompatibilis daruval,
- 1 db minimum 220kw/300 LE teljesítményű 3 tengelyes, összkerék-hajtású, EURO-6 tehergépjármű, fülke mögé szerelt erdészeti daruval,
- 1 db erdészeti kötélpálya,
- 1 db erdészeti szárzúzó,
- 1 db aprítékoló gép,
- monitoring eszközök.

Optimálisnak tartott állapot:

Optimális esetben a nyertes gépbeszerzési pályázat segítségével az erdészeti gépek a tervezési ciklus első évében beszerzésre kerülnek illetve a Valtra Valmet erőgép helyett újat kellene beszerezni. A második öt évben a területkezelésben használatos gépek elhasználódási szintjüknek megfelelően cserére szorulnak.

1.9. Szükséges fejlesztések

Tervezett fejlesztések megnevezése (rövid leírással kiegészíthető)	Megvalósítás, felhasználás helyszíne	Megvalósítás tervezett időpontja (év)	Megvalósítás forrása (saját/pályázati) pályázati forrás esetén a legrelevánsabbat kérjük megjelölni	
2017-2021				
1.	Szini-Malom átalakítás	Szin-Malom	2017	Saját/lovas pályázat
2.	Gépszín	Szin-Malom	2017-2021	Lovas pályázat
3.	Széna tároló	Szin-Malom	2017-2021	Lovas pályázat
4.	Mg. erőgép	Szin-malom	2017	Lovas pályázat
5.	2 db pick up tehergépkocsi.	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
6.	erdészeti felszereltségű traktor	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
7.	erdészeti kihordó kompatibilis daruval	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
8.	3 tengelyes, összkerék- hajtású, EURO-6 teher- gépjármű, fülke mögé szerelt erdészeti daruval,	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
9.	erdészeti kötélpálya	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat

Tervezett fejlesztések megnevezése (rövid leírással kiegészíthető)	Megvalósítás, felhasználás helyszíne	Megvalósítás tervezett időpontja (év)	Megvalósítás forrása (saját/pályázati) pályázati forrás esetén a legrelevánsabbat kérjük megjelölni	
2017-2021				
10.	erdészeti szárzúzó	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
11.	aprítékoló gép	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
12.	monitoring eszközök	Erdőterületek	2017	Erdőkezelési pályázat
2022-2026				
1.	Erőgépek cseréje	Szin-malom	2022-2026	Nem ismert

2. A Zempléni Tájegység bemutatása

A tájegység általános bemutatása:

A Zempléni Tájegység saját vagyonkezelésben lévő területei jellemzően három nagyobb tömbben helyezkednek el, továbbá több községhatárban szétszórtnak is fellelhető néhány ingatlan. A napi szintű vagyongazdálkodás főleg e három tömbre koncentrálódik, északról dél felé haladva: Long-erdő Természetvédelmi Terület területe, a Zempléni Tájvédelmi Körzet Fony-Regéc-Mogyoróska községhatárba eső része, illetve a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet tömbje.

A Long-erdő a Bodrog folyót kísérő természetesen lefüződött illetve mesterségesen levágott holtmedrekkel tagolt erdőterület. Természetes erdei vegetációját gyertyános-kocsányos tölgyesek, tölgy-köris-szil ligeterdők, folyómenti hazai nyárasok és füzesek alkották. Legértékesebb erdőfoltjai a Mária-fa és Három honvéd környékének idős gyertyános kocsányos tölgyesei. A terület emberi használata már évezredekkel korábban elkezdődött, azonban a honfoglalás után hosszú távon királyi erdőbirtok maradt, a ma már Sárospatak közigazgatási területéhez tartozó Végardó település létrejötté is ehhez az egykoron a Bodrog folyót szalagszerűen végigkísérő Long nevezetű erdőtömbhöz kötődik: az Ardó településnév az ide letelepített erdőőr népszerűségére vezethető vissza. A long erdő nevének fogalma is tágabb földrajzi területet takart: egykoron longként nevezték az a Bodrog folyó és Tokaj-hegyalja területei közötti néhány kilométer széles és több tíz kilométer hosszú erdősávot, amely szalagszerűen kísérte a folyót. Ennek egy mai is élő település, az Long-erdő tömbjétől mintegy 35 km-re fekvő Szegilong őrzi nevében az emléket. A települések közvetlen szomszédságában ez az erdőtömb a települési legelő- és szántóterületek valamint faanyag-igények miatt hamar felszámolódott, a 15. századi leírások már csak kevés erdőtömböket említenek. A királyi erdőbirtok fenntartása vadászati célokat szolgált, ezért nem feltételezhető jelentős fakitermelési tevékenység. A királyi erdőbirtokok aprózódása, az örök hűtlenség bűnébe esett kurucok, így a Rákóczi-család birtokfosztásai, öröklések révén a terület kisebb része Windischgrätz, nagyobb

hányada az erdőszerető Waldbott-család tulajdonában került. Báró Waldbott Kelemen az Országos Erdészeti Egyesület, majd alapítóként a Nemzetközi Erdészeti Központ (CIS) első elnöke is volt. Az államosítás után az egykori gyertyános-kocsányos tölgyesek ütemes átalakítása kezdődött nemes nyárasokká. A következő ökológiai problémát az amerikai kőris inváziója jelentette, amely főként az 1980-as évektől vett nagyobb lendületet: a megmaradt természetszerű erdők alsó szintjében is jelen van, de a legnagyobb mértékű fertőzést a holtmedrek természetes vegetációval nem fedett érzékeny élőhelyein érte el. A már csak itt meglévő, természetszerű ártéri erdőtársulások, valamint a gazdag növény- és állatvilág megőrzése érdekében 1996-ban került természetvédelmi területként védelem alá a Long-erdő területe. 2007-ig a természetvédelmi kezelésért felelős szerv Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, majd az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság lett. A korábbi vagyongazdálkodó ÉSZAKERDŐ ZRt. helyett az ökológia értékek fokozott őrzése, azok gyarapítása érdekében az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság 2010-ben kapta meg a vagyongazdálkodói jogot. A kis részben Alsóberecki (3,9547 ha), nagyobb részben Sátoraljaújhely községhatárba tartozó saját vagyongazdálkodásban lévő terület 862,3082 ha. Az erdőtömb legnagyobb természetvédelmi értéke is a múltjában keresendő: a folyó menti fűz-nyár és tölgy-kőris-szil ligeterdő társulások az olykor feltételezhetően még széles sávokban egybefüggő később már csak a hegyről lefolyó patakmedrek mentén, de szerves élő kapcsolatot tartottak fenn a Zempléni-hegység domb- és hegyvidéki területeivel. Így a magasabb térszintekre jellemző növénytársulások és annak élő ökológiai környezete gazdagította fajkészletével a folyó menti területeket is. Különleges előnye a közeli hegylábi elhelyezkedésnek, hogy olyan klímazonális fafajok, melyek termőhelyi igényét a páratartalom is meghatározza (pl.: gyertyán, bükk) otthonra találtak a Bodrog folyó és holtmedrei páradús környezetében. Mára ez a szerves kapcsolat jórészt megszűnt. Igazgatóságunk tervei között szerepelt ugyan a Zempléni-hegységből leereszkedő patakok komplex revitalizációja, továbbá szárazföldi ökológiai folyosók létrehozása is, erre azonban rövid- és középtávon egyelőre nem látunk pénzügyi keretet.

Az 1984-ben létrejött Zempléni Tájvédelmi Körzet egy kis szelete tartozik jelenleg a vagyongazdálkodási körünkbe, ennek 1 jelentős, közel egybefüggő területe van Fony, Regéc és Mogyoróska községhatárban. Fony közigazgatási területén 1/1 tulajdoni hányadban 1010,8337 ha, Regéc községhatárban 1/1 tulajdoni hányadban 140,0326 ha, Mogyoróska községhatárban, 1/1 tulajdoni hányadban 78,0961 ha saját vagyongazdálkodásban lévő ingatlanunk van. Az ingatlanok vagyongazdálkodói joga a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságtól 2007-ben került át az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósághoz, melyek jelentős része erdő, illetve beerdősült gyepek. A sztyepei és honfoglaló magyarság, a megelőző évszázadok embereinek életmódja szervesen kötődött az állattartáshoz, hegy- és dombvidéki területeken a rétekhez, kaszálókhoz. Ez az életforma segítette több, mára védett vagy fokozottan védett növényfaj túlélését is. A gyepek beerdősülése ellen jelenleg is zajlik mind a fizikai, mind az adminisztratív küzdelem. Azért is szükségesek ezek a beavatkozások, mivel a korábbi, a tájra jellemző hegyvidéki erdő-sztyepp mozaikok felszámolódása rohamos: a korábbi kisparaszti állattartás alakította ki és tartotta fenn ezeket az apró ökológiai fülkéket, majd az állattartó életformának a gyors háttérbe szorulása a természetes szukcessziót és néhány nem őshonos faj invázióját váltotta ki. Jelenleg ebben a tömbben a vagyongazdálkodásunkban lévő ingatlanok közel háromnegyede (914,88) erdőtervezett erdő, melyek ökológiai értéke jelenleg csekélyebb a potenciális lehetőségnél. Az egykori Rákóczi-birtok itt is felaprózódott, majd TSZ tulajdon lett. A Zempléni - kevés kivételtől eltekintve - jellemző, hogy a termelőszövetkezeti tulajdonú erdők még hányattatottabb sorsra jutottak, mint az állami erdőgazdaságok kezében lévők. Különösen jól megfigyelhető ez az egykori gyertyános-kocsánytalan tölgyesek helyén a gyertyán és minden további elegyfaj kiirtásával létrehozott

egykorú, elegyetlen kocsánytalan tölgyesek. Az erdei, fával borított élőhelyek jelenlegi ökológiai értéke tehát alacsony, gyakorlati, számottevő fejlesztésük a személyi állomány fejlesztésével az utóbbi években indult meg jelentősen. A gyepterületek gondozása, bővítése szintén az utóbbi években vett nagyobb lendületet: az európai uniós támogatási rendszerek néhány új és régebbi, de helyi gazdálkodónak hozták meg a kedvet a legeltetéses állattartás megindításához, bővítéséhez. A Zempléni Tájvédelmi Körzet területére eső saját vagyionkezelésben lévő területek élőhelyei mind az erdők, mind a gyepek tekintetében fejlesztésre szorulnak, azonban mára ennek az alapvető személyi és adminisztratív feltételei rendelkezésre állnak.

A harmadik, nagyobb, közel egybefüggő tömbben elhelyezkedő területrésznk az 1986-ban kihirdetett, majd bővített Tokaj-Bodrozug TK területén belül helyezkedik el. A terület arculatát az Bodrog és a Tisza vízjárása és ember alakította ki. Szakirodalmi források pollenanalízisei alapján erdőirtásokkal, legelők nyeresével már a honfoglalás előtti népek (hunok, avarok) is nyomott hagytak e tájon, de az etelközi magyarság ártéri legeltető-állattartó életformáját is ide mentette át, olyannyira, hogy a szántóföldi művelésre való áttérésig (XII. század) ez volt a Magyar Királyság legsűrűbben lakott területrésze. A XIX. század második felében elkezdődött folyószabályozások megszelídítették nagy folyóinkat, így a Bodrognál mai államhatárok általi lezárt északi része állandó szántóterületté vált, azonban a Bodrognál csak kis foltokban sikerült a gyepek feltörése. Ennek a folyamatnak adott volna lendületet az 1950-es évektől elkezdődött nagy lecsapolási hullám, azonban ezt a természet és a Tiszalöki vízerőmű elkészülte megakadályozta. A bodrognál területeken a szántóföldi művelést már a termelészövetkezet is feladta, a szántók helyére nemes nyarasokat telepített. A nyílt vizek, mocsarak és rétek területén erős eutrofizációs illetve szukcessziós folyamatok figyelhetők meg, melyet egyre nagyobb erővel igyekszünk visszaszorítani. A saját vagyionkezelésben lévő ingatlanok nagyobb részét a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság 2007-es, kisebb hányadát az ÉSZAKERDŐ ZRt. 2010-es vagyionátadásával, míg még kisebb területrészek vásárlásokkal, kisajátításokkal került a birtokunkba. A Tokaj-Bodrognál TK területén 2016-ban 474,05 ha erdőtervezett erdő, 2823,6455 ha rét, legelő, 604,2494 ha kivett művelési ágú, nagyobb részét tó, vízállás, mocsár terület található. Jelentős problémaként azonosítható az inváziós fajok (pl.:amerikai kőris, gyalogakác, zöld juhar ezüst juhar, selyemkóró, törpeharcsa) jelenléte, illetve jelentős területfoglalása. Külön említést érdemel az inváziós növényfajok vízállások területe mentén betöltött olyan ökológiai sávja, melyen őshonos fásszárú fajok nem vagy csak gyéren élnek meg. A közvetlen élőhelyromboló hatásukon túl közvetetten is károsítanak: árvizek idején a lebegő vízínövényzet a vízállások területéről nem tud távozni, ezzel nő az eutrofizációs folyamatok gyorsasága. A problémák részleges kezelésére KEHOP pályázati forrásból illetve saját erőből a továbbiakban is nagy gondot fordítunk.

2.1. Szántóföldi gazdálkodás

A Zempléni Tájegység területén szántóföldi műveléssel Tiszaladány község határban (75,8225 ha) foglalkozunk. További, említésre méltó szántó művelési ágú terület Mogyoróska község határban (22,4293 ha) illetve Sátoraljaújhely község határban (4,0313 ha) található. A Mogyoróska község határban lévő természetbeni állapota gyeppel, alacsony termőképességű, a rajta lévő gyeppel természetvédelmi szempontból értékesebb, mint a rajta esetlegesen megtermelhető haszonnövény gazdasági értéke, ezért kaszálóvá, legelővé történő átminősítése indokolt. A

Sátoraljaújhely községhatárban lévő természetbeni állapota fiatal erdő, ezen középtávú távú tervünk szerint csemetekertet hozunk létre.

Tiszaladány községhatárban a szántók korábban haszonbérbe voltak adva, ezek termőképessége közepes, termésüket az időjáráson kívül az árvízi, belvízi boritottság is jelentősen befolyásolja. Jelenleg egy része, - mivel a műveléshez szükséges géppark tulajdonképpen teljesen hiányzik - 1 évre bérbe van adva, másik részét – kölcsönözhetővel illetve vállalkozók bevonásával – magunk műveljük. Jelenleg a termés jelentős része eladásra kerül, kis részét vadtakarmányozásra használjuk.

A szántóterületek természetvédelmi célú hasznosítására a KEHOP pályázatok gépparkja által várhatóan 2017-től megteremtett alap ad lehetőséget. Remélhetőleg ekkortól már nem leszünk rákényszerülve a környékbeli vállalkozók szabadidejére, ezért bátrabban tervezhetünk, gazdálkodhatunk, kísérletezhetünk. Nagy szükségét látjuk annak, hogy saját példánkkal elől járva, vagy saját hibáinkból okulva, de iránymutatást adhassunk természetvédelmi területen történő szántóföldi kezelésre. A szántóműveléssel egyidejűleg célunk egyfajta szántóföldi élőhelyfejlesztés is, mivel jelen állapotukban kevés fajnak biztosítanak élőhelyet azonban az itt található talajkészlet védelme, termékenységének természetbarát módon történő fenntartása nem elsősorban gazdasági, hanem természetvédelmi feladat. A szántóföldeken végrehajtásra tervezett új típusú feladataink:

- 1) Inváziós és szukcessziós folyamatok visszaszorítása.
Szántóterületeink mentén is jellemző az inváziós fa- és cserjefajok (amerikai kőris, zöld juhar, gyalogakác, fehér akác) jelenléte, terjedése. A szegélyvegetációk megmentését, az özonnövény fajok visszaszorítását tervezzük.
- 2) Természetközeli művelési módok alkalmazása
A szántók művelése során olyan fenntartható gazdálkodás tervezett, amely
 - a) a hagyományos ugaroltatással pihenteti a talajt, védi annak termőképességét,
 - b) a táblaméretek csökkentésével,
 - c) vegyszermentes és
 - d) tárcsázott táblaszegélyekkel
 - e) a természet növények diverzitásával kedvező mezei élőhelyet teremt
 - f) alföldi jellegű, őshonos cserjékkel és fákkel telepített mezővédő erdősávokkal védi talaját a deflációs nyomástól, bővíti élőhely-kínálatát, kedvező mikroklimatikus viszonyokat teremt,
 - g) be nem takarított terménysávokkal segíti a környék élővilágát a kritikus téli időszakban
 - h) kísérletek végrehajtásával megteremtheti a későbbi természetvédelmi szabályozás-javaslatok kidolgozását, a környékbeli gazdálkodóknak iránymutatást adhat
 - i) a környékbeli óvodáknak és iskoláknak jutott tekintélyes mennyiségű madáretetésre alkalmas terménnyel bővíti az Igazgatóság társadalmi kapcsolatrendszerét, kedvező irányba befolyásolja a természetvédelem intézményrendszerének megítélését.

2.2. Gyeppek és kaszálók kezelése

Saját hasznosítású gyepeink túlnyomó többsége jelenleg a Tokaj-Bodrogszeg TK területén található. Bodrogkeresztúr községhatárban 209,3665 ha, Bodrogkisfalud községhatárban 10,0935 ha, Olaszliszka községhatárban 81,6076 ha, Szegi községhatárban 63,4630 ha, továbbá Tokaj községhatárban 314,1196 ha. Természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű a Zempléni

TK területén található Gyertyán-kúti rét, melynek területéből jelenleg 10,3638 ha terület nagyság áll a vagyonkezelésünkben.

A Tokaj-Bodrozug TK területén az új haszonbérleti pályázati felhívások birtoktesteinek kialakítása, a saját hasznosításra tervezett gyepek elkülönítése során azok természetvédelmi értéke mellett jelentős szempont volt a gazdálkodás bemutathatósága (kompok közvetlen közelében kisgyerekeknek is lehetőség nyílik a gazdálkodás, a természetvédelmi célú területkezelés megismerésére), de ugyanígy tekintettel voltunk az árvízi kitétség, borítottság függvényében eltérő fajösszetételű gyepek kezelésnek kutathatóságára is. Kétségtelen, hogy ezek a kaszálók, legelők voltak a kevésbé gyalogakáccal, őshonos és idegenhonos fajokkal beerdősült állapotban is, azonban még így is összterületük közel fele nem gyep állapotú. Ideális célállapotként egyértelműen az inváziós fajok minél nagyobb mértékű visszaszorítása, a szukcesszió szabályozása a cél. Az ideálishoz közeli, az Igazgatóság főként tájegységi dolgozóinak leginkább elfogadható konszenzusos állapotkép megfogalmazása néhány évvel ezelőtt dűlőszinten megtörtént.

A Bodrozugi gyepeinken egyértelmű cél az inváziós növényfajok minél nagyobb mértékű visszaszorítása. Ehhez gépi eszközpark jelenleg szinte nem áll rendelkezésünkre, a meglévő, az Aggteleki Tájegységből kapott használt eszközökkel 2016. évtől már nem próbálkozunk a kaszálókhoz kötődő területkezelési munkák részleges elvégzésével sem. Ennek oka az alacsony kapacitáson túl, hogy az eszközök működképes állapotban tartása, a folyamatos karbantartással, szereléssel kieső idővesztés olyan kezelési, anyagi kiesést keletkeztet, amely egyértelműen mélyen deficités mind ökonómiai, mind ökológiai szempontból. Ettől az évtől már csak vállalkozókkal dolgoztattunk. A problémáink, gyengeségeink feloldására egyedüli kiutat a KEHOP forrásból beszerzésre tervezett új és modern géppark jelent. Ebből a forrásból tervezzük vegyszerkenő keretek beszerzését is, amellyel a gyalogakác célzott vegyszeres kezelését is el fogjuk tudni végezni. Ez azonban alapvetően tartalékmegoldás: tapasztalataink szerint a gyalogakáci visszaszorítására, a gyepek jó állapotban való tartására egyértelmű kiút a kaszálásos és legeltetési váltakozó területhasználat. Optimálisnak ítélt fajlagos állategyszámunk nincs a területekre: a saját gazdálkodás hiánya, az árvizektől és időjárástól erősen függő fűhozam mennyisége és főként minősége, a mikrodomborzati változatosságból eredő heterogén növényösszetétel csak óvatos becslésekre adhatna alapot. Annyi azonban bizonyos, hogy a gyalogakáccal erősen fertőzött területek esetén (és ilyen a bodrozugi területeink nagyobb része) a túllegetés határát megközelítő állapot az évi kedvezőtlennek tűnő hatása a következő években pozitív visszaigazolást nyerhet.

A kaszálással betakarítható széna minősége az első kaszálás esetében alacsony, minőségét befolyásolja az árvíz (természetvédelmi szempontból jobb esetben árvizek) ideje, hossza, illetve a csapadékmennyiség, továbbá a betakarítás ideje. Kései árvizek esetén a fűszálakra rakódó iszap ronthatja a minőséget, elhúzódnak ár- és/vagy belvizek esetén a talaj kedvezőtlen oxigénellátottsága a fűfélék növekedési erélyét is visszaveti. Júniusi első kaszáláskor az aljszéna mennyisége általában csekély. Egy átlagos évben (bár az utóbbi években nem jellemzőek az átlagos évek) a dűlők tengerszint feletti magassága, a nagy folyóktól való távolsága függvényében 5-10 db 125x150 cm-es átlagos tömörségű bála takarítható be hektáronként. Idejekorán elvégzett első kaszálás után – dűlők és időjárási viszonyok függvényében - még gazdaságos lehet a második kaszálás is. Ekkor már lényegesen jobb és gazdagabb a gyep faji összetétele, viszont a betakarítható mennyiség lényegesen alacsonyabb. Jelenleg kevésbé gazdaságos a megtermelt

széna az Aggteleki Tájegységbe, a hucul méneshez történő szállítása, így valamennyi értékesítésre kerül.

2.3. Állattartás, génmegőrzés

Mivel jelenleg a tájegységben saját állatállomány nem áll rendelkezésünkre, a legeltetést környékbeli állattartókkal igyekszünk elvégeztetni. Saját tulajdonú állattartás rövidebb távon – alaposabban ismerve haszonbérelőink szakképzett és főként hozzáértő humánerőforrás-hiányából fakadó ez irányú problémáit – nem tervezett, de az ideális célállapot egyértelműen az állattartás lenne. Ez a 10 éves ciklus első felében álm, második felében is csak esetlegesen és csak pályázati forrásból elérhető terv.

2.4. Erdőkezelés

A Zempléni Tájegységben – az erdők az Aggteleki Tájegségénél kedvezőbb termőhelyi és fatermési viszonyai miatt – nagyobb súlyt kap az erdőgazdálkodás. Ez fatömegben mindenképpen jelentősebb, mint az Aggteleki Tájegységben, mivel a jelenleg még átalakítás előtt álló nemes nyárasok hatalmas fatömeget termelnek. Bár kétségtelenül könnyebben termelhető fafajról van szó, azonban ezzel együtt az átlagára alacsony. Nem várt gondokat okoz a tájegységünkben ezeknek az őshonos fafajú erdőkké történő átalakítása: eddig a természetvédelmi szempontból ideálisabbnak ítélt mélyszántás, mélyforgatás nélkül végeztük a felújításukat, azonban ez a szélsőséges nyári időjárással együtt tetemes aszálykárokat idézett elő. További – olykor az aszálykárokkal azonos évben – abiotikus kárformánk a belvízkár. A 2014. és 2015. évben egyáltalán nem volt árvíz, ekkor a rágcsálók felszaporodása hozott tömeges csemetepusztulást.

Az erdőfelújítások során a természeti környezetet legkevésbé terhelő, de az erdőfelújítások további sorsa tekintetében a leghatékonyabb technológiák kiválasztására törekszünk. Ebből azonban egyértelműen kevés a kínálat mind a saját, mind a környező megyékben. Ez egyrészt növeli annak árát, másrészt időbeli csúszásokat okoz. Tehát jelenleg még kiszolgáltatott helyzetben vagyunk, de 2017-ben, KEHOP forrásból tervezett egy komoly géppark beszerzése, amivel reményeink szerint a következő 10 éves ciklus legalább 2/3-ára a nehézségeink megoldhatóvá válnak.

A csemetebeszerzés megoldott, bár néhány fafajból kevés a helyi szaporító-anyagforrás. Az árajánlatok bírálata során egyértelmű előnyt élveznek a helyi származási körzetből származó csemeték, külön kiemelendő a Szentmihályi Tiszafa Bt. genetikailag igen változatos fekete nyár készlete.

Csemeteültetési tevékenységünket az ártereken rendelkezésre álló idő rövidege miatt kisebb részben közmunkásainkkal, nagyobb részben vállalkozók bevonásával végezzük. Hiába azonban, hogy a tevékenység végzéséhez szükséges speciális szakismeret könnyen elsajátítható, a rendelkezésre álló munkaerő szűkös. A jövőben a KEHOP forrásból foglalkoztatásra tervezett fizikai munkáslétszám csökkenteni fogja ennek hiányát, azonban a vállalkozói munkavégzés a későbbiekben sem lesz kiküszöbölhető. Szintén ebből a forrásból tervezzük gépek, szállító eszközök vásárlását is, mellyel kedvezőbb körülmények között gyorsítható az ültetési munka.

Fakitermelések tervezése során alappillér a természetvédelem. A faanyag kitermelését nem a piaci igények, hanem a természetvédelmi szempontok befolyásolják: a kitermelt faanyag egyértelműen a természetvédelmi kezelés mellékterméke. Emellett kell figyelemmel lennünk a fakitermelés tartamosságának biztosítására is, mind természetvédelmi, mind gazdasági, mind erdészeti hozamszabályozási szempontból: az Igazgatóság gazdasági likviditása sem engedheti meg a szélsőséges kilengéseket, azaz nem tervezhető egyik évben tizedannyi fakitermelésből származó bevétel, mint a megelőző, vagy következő évben. Egy bizonyos felső szint túllépését a hosszabb távú kiszámíthatóság (éves hozam) mellett a rendelkezésre álló humán-erőforrás, illetve a fakitermelést végző vállalkozók száma sem engedhet meg. Az előző évtized első feléhez képest lényegesen nőtt a fakitermelés mértéke, melynek szükségszerűségét nehezen értette meg néhány természetvédelemben dolgozó, de ugyanilyen nehezen fogadta el az erdészeti hatóság sokszor a közös fapiacra is (ellen)érdekelte erdőfelügyelője is.

Fakereskedelmi szempontból méltányos az igen vegyes fafaj-összetétel, aminek az összetétele, kitermelés után természetvédelmi szempontból is kedvező, mivel az idegenhonos fafajok széles spektrumával rendelkezünk. Ennek köszönhető, hogy volt olyan esztendő, mikor egyáltalán nem került kitermelésre őshonos fafaj, de minden évben általánosan jellemző a kitermelt idegenhonos fafajok magas aránya.

A Zempléni Tájegység területén a nagyobb léptékű fakitermelések 2011-ben indultak. A rendelkezésre álló fakészlet felméréseivel, az idősebb nemes nyárasok (3 ha-os térbeli kiterjedésű) mozaikos átalakítása szükségessé tette a tarvágások ütemes végzését, de ökológiai szempontok indokolták továbbá az idős amerikai kőrisesek tarvágásának mielőbbi megkezdését is. Az őshonos, magasabb természetességű erdőállományokban az erdőszerkezet átalakítása, a szerkezeti változatosság bővítése indokolta a természetvédelmi célból történő erdőkezelés részeként a fakitermelések megkezdését.

Mivel a Magyar Állam tulajdonában álló területeken dolgozunk, ezért alapvető fontosságú, hogy a kitermelt faanyagot a lehető legmagasabb áron értékesítsük. A faanyag értékesítése során évről-évre folyamatosan növekvő számú (legutóbb 21) faanyag-feldolgozással vagy –kereskedelemmel foglalkozó vállalkozást keresünk fel. Itt némileg előnyt élveznek a helyi feldolgozók, mivel a kisebb szállítási költség miatt magasabb árat tudnak ajánlani. Ezt mindenképpen pozitív folyamatként értékeljük, hiszen közvetetten a helyi vidéki lakosság jut így munkához. A fakitermelési munkákat szintén hirdetjük, szintén 20 körüli vállalkozói számmal, de az egyértelműen azonosítható folyamat, hogy ezt a nehéz fizikai munkát egyre kevesebb ember vállalja. A vállalkozói létszám csökkenésének másik oka az lehet, hogy korábban tőketartalékot képezni nem tudtak, a géppark fejlesztésére, a munkások megtartására már nem maradt tartalék, mivel a korábbi (helyi állami erdőgazdasághoz kötődő) versenyhelyzetben az erre is gondoló vállalkozók alulmaradtak ugyanazt a munkát csekély nyereségért vagy nyereség nélkül elvállaló társaikkal szemben.

A faanyagot általában tő mellett adjuk el, azonban néhány esetben (pl.: árvíz előli mentés, önkormányzati szociális tűzifa vagy saját felhasználásra történő feldolgozás esetén) meg kell szerveznünk annak kiszállítását. Itt is szűkös a vállalkozói környezet kínálata és ez is évről-évre csökken (okai hasonlóak a fakitermelést végző vállalkozókéhoz). Ahhoz, hogy legalább a hirtelen jelentkező szállítási munkákat meg tudjuk oldani, KEHOP forrásból egy önrakodós, nehéz terepen is alkalmazható vontatmány is beszerzésre tervezett.

A fakitermelések végzése előtt és után gondoskodunk a közelítéshez szükséges utak karbantartásáról. Jelenleg ehhez 1 db igen használt vonókés áll rendelkezésünkre, ezért vállalkozói dózeres, gréderes útjavítás igénybevétele rendszeres, a jövőben KEHOP forrásból vonatatható gréder beszerzése tervezett.

Több nemzeti park igazgatóságához képest előnyös, hogy területeink egy-egy nagyobb tömbben helyezkednek el, ezzel nagyobb az elvégzett munkák ökológiai hatása és könnyebb a kezelési munkák szervezése is.

A Zempléni Tájegység területén az alábbi területeken az ANPI a bejegyzett erdőgazdálkodó:

Községhatár	erdőrészlet	egyéb részlet	összes
	terület (ha)		
Olaszliszka	98,87	1,72	100,59
Sátoraljaújhely	684,26	163,92	848,18
Mogyoróska	35,35	1,78	37,13
Regéc	10,64		10,64
Fony	834,62	32,49	867,11
Bodrogkeresztúr	194,91	34,36	229,27
Szegi	13,28		13,28
Tarcal	114,57	2,48	117,05
Tokaj	69,55	9,25	78,80
Megyaszó	3,76		3,76
Tiszaladány	29,57	6,08	35,65
Sárospatak	13,82		13,82
Mindösszesen:	2103,2	252,08	2355,28

A fentebb megismertetett 3 főbb területkezelési tömb eltérő erdőtársulásai és az átláthatóság követelményei indokolják, hogy a továbbiakban is e szerint a forma szerint kerüljön részletesebb bemutatásra az erdőkezelések jelene és 10 évre felvázolt jövőképe.

A Long-erdő területén az előző években is nagy hangsúlyt fektettünk az idegenhonos fafajok visszaszorítására. Az erdőtömb területén jelentős a vízállások területi kiterjedése – ez az egyik éke is az erdőtömbnek – azonban ezzel együtt jelentős az inváziós fásszárúak jelenléte. Elsődleges inváziós fajként az amerikai kőris azonosítható. Ez megtalálható már nemcsak a korábbi nyílt élőhelyeken, hanem szinte valamennyi erdő részlet területén, annak korától szinte függetlenül. Területi kiterjedésben az amerikai kőrist a gyalogakác követi. Előfordulása a zárt erdőtakarónak köszönhetően foltszerű, de a nemes nyáras állományok alatt - a teljes fedettség ellenére - nem tudott megerősödni. Ennek köszönhetően a mesterséges erdőfelújításainknak kisebb inváziós cserjeszint-nyomással kell megküzdenie. Az idegenhonos vadszőlőfajok jelenléte mellett jelenleg még a Természetvédelmi Terület határán, az árvízvédelmi töltések mentén pontszerű a selyemkóró előfordulása.

Az amerikai kőris adminisztratív visszaszoríthatóságát az eddigiekben egyéb termelések bejelentésével biztosítottuk, amit a helyi lakosság gyűjtési engedély birtokában végzett munkájával váltottunk valóra. Ezt előbb, mint igen kedvezményes árú piaci lehetőséget vezettük be, majd az érdeklődés növekedésével folyamatosan emeltük az árakat. A következő 10 évben is fenn kívánjuk tartani az inváziós növényfajok kedvezményes árú gyűjtési lehetőségét a környékbeli szegény sorsú lakosság részére. Ez a fajta gyűjtési munka azonban egyelőre átmeneti

megoldásnak tűnik: kitermeltettük ugyan az amerikai kőrisek több százezres egyedszámát, azonban ez elsősorban a magtermő korba lépett egyedek magtermő képességét szorította vissza, azonban hosszabb távon nem jelent megoldást, hiszen tuskó- és gyökérsarjról, valamint a talaj magbank-készletéből ezerszám törnek elő az fiatal egyedek. Ennek hosszabb távú megoldására elsősorban mechanikai visszaszorítást (erős erdészeti zúzókkal, bozótirtókkal) KEHOP forrásból tervezünk, de kísérletek is kívánunk folytatni vegyszeres visszaszorításra is.

A következő nagyobb problémát a nemes nyárasok nagy területi kiterjedése jelenti. Az előző években még volt lehetőségünk 3,00 hektáros nagyságrendben sakkozni a felújítási területekkel, elképzelhető azonban, hogy a következő 10 évben át kell lépnünk ezt a területi korlátot. A nemes nyáras állományok tarvágás utáni szerkezet-átalakítása – eddigi tapasztalataink szerint – megoldható mélyszántásos, mélyforgatásos technológia nélkül: a tuskókat és vágástéri hulladékot erdészeti bozótirtóval a talaj felszínéig marjuk le, majd pásztanyítás után kerül ültetésre az őshonos fafajú első kivitelű erdősítés. Ezt a munkát eddig vállalkozók bevonásával tudtuk csak elvégezni, KEHOP forrásból megoldhatónak látszik saját géppark biztosítása is. Az első kivitel során 3-5 fafaj felhasználásával végezzük a munkát, a későbbiekben is elegyes állományok ültetését tervezzük. Külön érdekesség, hogy nemcsak a tölgy-kőris-szil, vagy fűz-nyár ártéri ligeterdők fafajait használjuk fel, hanem a gyertyános-kocsányos tölgyesekre jellemző fajokat, illetve magasabb térszintbe olykor még bükk is ültetésre kerül. Ezeknek a fahasználatoknak a bevételi oldala fajlagosan alacsony, azonban az erdőfelújítás költségei – a klímaváltozás szélsőséges hatásait is figyelembe véve – kimagaslóak lehetnek.

A középkorú (60-100 év) kocsányos tölgyesekben az eddigiekben is az elsődleges feladat az idegenhonos fafajok (VT, A, AK, FD) visszaszorítása volt, e mellett indult meg az erdőszerkezet átalakítása is. Növedékfokozó gyérítés nevezetű fahasználat a klasszikus gazdasági szempontú minőségi törzsnevelést biztosító jelleggel nem foglalkoztunk őshonos fafajú erdőrészletekben, ehelyett növedékfokozó gyérítés nevezetű fahasználat alatt az erdőszerkezet átalakítása kezdődött meg. 1-2 erdőrészlet esetében az 1-1 központból kiinduló felújítóvágások, több erdőrészlet esetében az egy-egy vonalból kiinduló felújítóvágások mellett döntöttünk. A következő 10 éves ciklusban ezt a munkát tartjuk célravezetőnek, azonban már néven nevezve szálalóvágások vagy szálások formájában. Az erdőfelújítások sikerességét 3 tényező hátráltathatja: 1) vadállomány, 2) invazív fafajok 3) szélsőséges időjárás. A vadállomány nyomása eddig jellemzően nem volt magas (őz, vaddisznó, illetve az utóbbi években a gímszarvas van jelen a területen), azonban a vaddisznó makkfelszedésével okozott kárral számolni kell, védekezni ellene az állomány-szabályozásával és kerítés-építésekkel lehet. Az özönnövény fafajok (itt: amerikai kőris, fehér akác) kompetíciós hatásai mellett, között kiemelendő azok allelopatikus hatása is. Megfigyeléseink szerint az amerikai kőris hátráltatja a kocsányos tölgy csíranövényeinek, csemetéinek fejlődését. Védekezni ellene az idegenhonos fafajok minél nagyobb mértékű visszaszorításával tervezzük. A szélsőséges időjárás a csemeték megmaradását veszélyezteti közvetlenül, illetve közvetve is. A tavaszi-nyári időszakban az aszálykár, de olykor a belvízkár, a téli időszakban a jég által okozott károk jelennek meg közvetlenül, közvetve pedig a károsítók, kórokozók felszaporodása is veszéllyel fenyeget. Számottevő védekezés nem foganatosítható, bár tölgy lisztharmat ellen tervezünk kísérleti vegyszeres beavatkozást végezni erdőfelújításokban.

A Zempléni Tájvédelmi Körzet területén az erdőkezelések során az idegenhonos növényfajok (erdei- és feketefenyő, fehér akác) minél nagyobb mértékű visszaszorítása a cél az egyes erdőrészletek területén. Ezek mellett az erdőszerkezeti változatosság növelése (törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítések, szálalóvágások és szálalások során) egyértelmű célunk. Itt is végeztünk már egy-egy központból és egy-egy vonalból induló felújítóvágást, amit a későbbiekben is folytatni kívánunk. Egyértelmű azonban, hogy az erdőtervek megbízhatósága

messze elmarad az elvárt szinttől: pl.: még klasszikus növedékfokozó gyériként sem lehet akkora fatömeget kitermelni, mint amennyire az erdőterv lehetőséget biztosít (van ahol, csak a felét, van, ahol a 3/4-ét tudtuk kitermelni. 1 erdőrészletben termeltük ki a megengedett fatömeget, ott erdővédelmi bírság kiszabását kezdeményezte az erdészeti hatóság). Látszik azonban az is, hogy míg az egy-egy központból induló felújítógátással – az EKV rendelet által biztosított támogatásoknak köszönhető nagy érdeklődés miatt – az erdőfelügyelői szakma már kezd megbarátkozni, addig az egy-egy vonalból induló felújítógátásoktól idegenkedik. Ennek ellenére a kísérleteinket nem adjuk fel, azonban az már az első év után is látható, hogy az erdők változatosságának növekedése (pl.: cserjeszint, elegyfajok megjelenése) nem fog osztatlan sikereket kiváltani a lékek, felújuló szegélyek területén. Az erdők természetes felújulását, felújítását egyértelműen hátráltatja a területen jelen lévő vadállomány nagysága.

A Tokaj-Bodrogszeg Tájvédelmi Körzet területén kiugróan magas a nemes nyáras ültetvények és idegenhonos fafajok általi borítottság mértéke, ezzel együtt kevés, de növekvő arányú az őshonos fafajú faállományok aránya. Az erdőszerkezet átalakítása folyamatos: az előző években is sorra kerültek a nemes nyárasok és amerikai kőrisesek helyére a tölgy-kőrisszil és a fűz-nyár ligeterdők fafajaiból álló erdőfelújítások. A következő 10 évben itt is problémaként fog jelentkezni, hogy a 3,00 hektáros nagyságrendet túl kell lépünk, azonban még nagyobb nehézséget fog okozni az erdőfelújítások sikerességének biztosítása. Ez már saját géppark nélkül nem lesz kivitelezhető, ezért is szerencsés a KEHOP forrásból tervezett géppark beszerzése. Az erdőfelújítások területén az alábbi nehézségekkel számolunk: 1) időjárási szélsőségek, 2) özőnnövényfajok jelenléte 3) vad által okozott károsítás.

Az időjárási szélsőségek ezen a területén jelentkeznek leginkább; rendszeres az aszálykár, néhányszor ugyanabban az évben akár belvízkárral együtt okozva jelentős csemeteveszteséget. Előfordul a téli hónapokban a jég általi töréskár, vagy tartósan árvízmentes időszakokban a felszaporodott rágcsálók általi jelentős pusztítás is. A szélsőségek megjelenése ellen védekezni nem tudunk, azonban a kár mértéke csökkenthető: amennyiben lesz saját gépparkunk az öntözés is nyújthat átmeneti megoldás a facseteinknek aszályos időszakban. Ezen a területén is eddig teljes talaj-előkészítés nélkül oldottuk meg az erdőfelújításokat: a tuskók lemarása, vagy forgácsolása általános volt mind a nemes nyárasok, mind az amerikai kőrises tarvágások üres vágásterületén. 1 esetben, Olaszliszka község határban történt amerikai kőriss tuskó kiemelése is, mivel ott igen nagyszámú volt a szél által kidöntött faegyedek száma. A csemetesorokat vagy pásztanyítóval, vagy talajmaróval nyitottuk, a következő évekre is ez lesz a jellemző. Ezekkel a speciális gépekkel azonban kevés környékbeli vállalkozó rendelkezik, ezért eddig 1 esetben fordult csak elő, hogy a tarvágás befejezése után 2 héttel el lett végezve a tuskók lemarása, a sorok marása, majd a csemeteültetés is. A vállalkozói rendelkezésre állás, illetve a gyorsan bevonuló árvizek gyakran hátráltatják az erdőfelújítás elvégzését, amiből a vállalkozói rendelkezésre állás problémáját a KEHOP forrás gépparkjának köszönhetően ki tudjuk küszöbölni.

Az inváziós növényfajok (itt: gyalogakác, amerikai kőriss, zöld juhar) közül kiemelten a gyalogakác hátráltatja az erdőfelújítások sikerét. Eddig nehézségekkel - ápolással és rengeteg pótlással - próbáltuk megoldani a kompetíció negatív hatásait, azonban kénytelenek vagyunk kísérletet tenni a mélyszántással végzett talaj-előkészítés ez irányú előnyei vizsgálatára. Szintén KEHOP forrásból tervezett, hogy az erdőfelújítások közvetlen környezetét (tulajdonképpen a még lábon álló nemes nyárasok alsó szintjét) mentesítjük a magtermő gyalogakác egyedek minél nagyobb számától). Az erdőfelújítások ápolása, a gyalogakác visszaszorítása érdekében tervezett munkáinkat hátráltathatja még a fizikai bejutás nehézsége: 2016-ban volt egy erdőfelújítás alatt álló tömbünk, ahová szeptemberig a sár miatt még traktorral sem tudtunk bejutni.

A vad számottevő károsítása az erdőfelújítások területén még új keletű a Bodrogzugban. A vaddisznó állománya néhány évben magasra szökik (a mocsarak területén meg sem közelíthetőek), azonban az őz és a gímszarvas létszáma is folyamatosan emelkedik. Eddig állományszabályozással (kilövással) kezelhető volt e probléma, de fel kell rá készülnünk, hogy a következő évtizedben aktívabb védelem (vadriasztó szer kijuttatása) nélkül észrevehető lesz a vadkár mértéke.

Az idősebb erdőrészekben a tarvágásokon kívül eddig nagyobb beavatkozás nem történt, azonban az idegenhonos fafajok visszaszorítása mindenhol tervezett. Mivel az egybefüggő idős amerikai kőrises állományok letermelése, átalakítása megtörtént, ezért a kisebb mértékű ökológia szennyezésre képes erdőrészek amerikai kőrisesei, zöld- és ezüst juharosai fognak következni. Mivel a fakitermelő vállalkozások száma is egyre csökken, továbbá várható, hogy a későbbiekben is kevés lesz a rendelkezésre álló munkaerő, ezért szintén KEHOP forrásból fizikai munkát végzők kerülnek felvételre. A pályázati ciklus elején motorfűrész-kezelői, fakitermelő-döntő tanfolyam elvégztetése tervezett, ezzel illetve alkalmazásukkal biztosítható lesz, hogy a szétszórt területeken önerővel végezhessek el a természetvédelmi területkezelési munkát.

A Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzethez tartozó Tokaji-hegy területén a fehér akác valamint az erdei- és fekete fenyő minél nagyobb mértékű visszaszorítása tervezett. Az olyan egybefüggő akácok esetében ahol tarvágás erdőtervi előírás szerepel őshonos fafajok ültetésével tervezett erdőszerkezet-átalakítás. Ehhez vegyszeres technológiát is alkalmaznunk kell, amihez – szintén KEHOP forrásból – a leendő saját fizikai munkavégzők növényvédelmi tanfolyamon való részvétele, továbbá a területkezelést irányító osztályvezető erdészeti növényvédelmi szakmérnöki végzettsége adja a jogszabályoknak eleget tévő humánpolitikai háttérrel. Jelen esetben sem mondunk le kísérletek végzéséről: megfigyeléseink szerint a magas kőrisesnek és esetleg a korai juharnak van olyan allelopatikus hatása, ami az akác terjedését akadályozza, ezért terveink között szerepel ezen fajokból kivont bioreagensekkel végzett kísérlet is. Szintén a Tokaji-hegyen az akácok helyén lévő erdőfelújítások területén tervezett az Erdészeti Tudományos Intézettel történő együttműködés, kísérlet a klímaváltozás hatásainak tanulmányozására.

2.5. Vadgazdálkodás

Jelenleg a Zempléni Tájegységben 1 vadászterületünk van a 658910 FTVK kódszámú vadászterület (Bodrogzug). Természetvédelmi különleges rendeltetésű vadászterület.

A Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet országosan védett természeti területei helyezkedik el. Érinti a HUBN10001 kódszámú Bodrogzug-Kopasz-hegy-Taktaköz megnevezésű különleges madárvédelmi, valamint a HUBN20071 Bodrogzug és Bodrog hullámtere megnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeket is.

A Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe bejegyzett, úgynevezett Ramsari területen fekszik.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI tv. által kihirdetett országos ökológiai hálózat magterületéhez tartozik.

Vadászott vadfajai: gímszarvas, őz, vaddisznó, illetve dúvadként a róka. Az utóbbi években megjelent az aranyakál és a mosómedve is. A gímszarvas állomány minősége kedvező, azonban a vadlétszám 2016-ra elérte az erdőben okozott vadkárrel a kritikus szintet. Az őz állomány minősége kifejezetten gyenge, az erdősítésekben érzékeny károkat okoz.

A 658910. számú vadászterületet a Földtulajdonosok Vadászati Közössége megbízásából az ANPI hasznosítja. Az ANPI a Földtulajdonosok Vadászati Közösségében 71,59% szavazati joggal rendelkezik.

- A vadászterületen 2015. évben, vadállomány szabályozás keretében, 3 db gím bika, 3 db gím tarvad 5 db őz bak, 14 db őz tarvad, 50 db vaddisznó, és 1 db róka került terítékre.
- A vadászati, vadgazdálkodási tevékenységet 1 fő osztályvezető, és 1 fő erdész csatolt munkakörben, és önként vállalással 4 fő szakszemélyzet végzi.
- Részt vettünk a róka immunizációs programban, 2 db rókát vizsgáltattunk meg.

A vaddisznó létszáma az árvízmentes éveknek köszönhetően felszaporodott. Természetvédelmi szempontból igen jelentős károkat okoz a földön fészkelő madárállományban és a gyepekben. Hasznosítása kifejezetten nehéz, mivel még szőrókkal sem lehet kicsalogatni az apadó víz által biztosított bőséges táplálékkínálatú mocsarokból. Az örvendetesen emelkedő vadhúsárak anyagi kompenzációt csak a vadgazdálkodás szükséges mértékű fenntartásában jelentenek, a természetben a vaddisznó által okozott kár kompenzációjára nem alkalmasak.

A róka kártétele is számottevő lehet, bár az árvízmentes, azonban pocokban bőséges őszi, téli időszakban az erdősítések közelében a hasznosítást visszafogottabban kezeltük. A mosómedve visszaszorítandó. Meg kell említenünk az aranysakál jelenlétét is, bár gyors megjelenése után a populáció várt hirtelen expanziója – legalábbis a mi vadászterületünkön – elmaradt.

A bérvadásztatás mértékét igyekszünk növelni, azonban a terület természeti adottságai (a kényelmesedő vadásztársadalom nem szeret mocsarokban cserkelni), illetve a fejlesztés alatt álló infrastrukturális háttér kényszerű keretek közé szorít.

2.6. Halgazdálkodás

A természetes halászati vizeken 2016 utolsó negyedévében igyekszünk a horgászati, később a halászati tevékenységet kialakítani. A tervezést egyelőre nagyban nehezíti a halászati vízterületeink vagyonkezelői jogának átmeneti állapota.

2.7. Nádgazdálkodás

Nádas területeink alacsony térbeli kiterjedésűek, nádgazdálkodást nem folytatunk.

2.8. Infrastruktúra és eszköz állomány

2.8.1 Épületek, építmények műszaki állapota, fejlesztési tervek

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság Zempléni Tájégségében a területkezeléshez kötődő épület nincs az Igazgatóság vagyonkezelésében. Jelenleg 2 bérelt ingatlan áll a rendelkezésünkre: Bodrogeresztúrbán a turisztikai központ épületét béreljük, ahol 1 korábbi

teakonyhából kialakított iroda, továbbá a fogadó előtérben történik az irodai munkák végzése. Ugyanitt 1 közös raktárhelyiségben – a Természetvédelmi Őrszolgálat lefoglalt és saját eszközeivel - a területkezelés kézi eszközei, illetve egy lépcső alatti helyiségben a területkezelés kézi, gépi eszközei nem megszerezhető és tűzveszélyes módon kerülnek raktározásra. Vámosújfalú községben további 1 bérelt ingatlan területén kerül sor a területkezelés néhány nagyobb gépének, illetve a raktározott felfűrészelt faanyagok a tárolására, illetve itt kerül ideiglenes raktározásra az eladásra váró széna, csemeteültetési szezonokban pedig itt kerülnek veremlésre a kiültetésre váró csemeték.

Mint az állapot leírásából is kitűnik, hosszabb távon a területkezelés ilyen körülmények között nem ellátható. KEHOP pályázati forrásból kerül megvásárlásra Bodrogkeresztúr községben egy korábbi szakszövetkezeti gépállomás. A megvásárolt ingatlant felújítjuk, az alsó szintben az erőgépek, területkezelési anyagok tárolása, továbbá madárodúk, madáretetők, padok, ülőfák stb. előállítására alkalmas kis faipari üzem kerül kialakításra. A tetőtérben 3 különálló iroda, szolgálati pihenő lakások, illetve tárgyaló-foglalkoztató kialakítása tervezett. A foglalkoztatónak illetve a hozzá kapcsolódó természetvédelmi nevelési munkának kiemelt szerepet szánunk, hiszen az oktatás, bemutatás, ismeretterjesztés nélkül a természetvédelmi területkezelési munka a helyi lakosság, itt tanuló ifjúság szélesebb rétegének nem látható, annak céljai nem megismerhetőek. A természetvédelem értékeinek, a környezeti nevelésnek is otthont adnak ez az ingatlan. Az udvaron tervezett továbbá egy közel 800 m² alapterületű fedett tárolóhelyiség felépítése, ahol az erőgépek adapterei kerülnek csapadékbiztosan elhelyezésre. Szintén az udvarban tervezett traktormosó illetve konténeres üzemanyagkút elhelyezése. A természetvédelmi szemléletformáláshoz (a már említett madárodúk, madáretetők, denevértornyok stb.) szükséges faanyag elsődleges feldolgozásához szintén az udvaron, fedett részen kerül elhelyezésre 1 db nagyobb teljesítményű fekvő fűrész.

2.8.2. Géppark műszaki állapota és tervezett fejlesztések

Megnevezés	gyártási év	állapot
Pótkocsi	1982.	korának megfelelő
Erdészeti kalapácsos szárzúzó (3 m)	1991.	korának megfelelő, eladásra tervezett
MTZ Belarus traktor	2000.	korának megfelelő, folyamatosan karbantartva, felújítva
Útsimító	2000.	korának megfelelő
Erdészeti csörlő	2000.	korának megfelelő, eladásra tervezett
Erdészeti tárca	2000.	korának megfelelő
Gödörfúró	2001.	korának megfelelő, eladásra tervezett
KRONE KV550 rendezelő	2002.	korának megfelelő, eladásra tervezett
Eke	2004.	korának megfelelő
Erdészeti szárzúzó (2 m)	2006.	korának megfelelő, eladásra tervezett
Antonio Carraro TTR 7800 Traktor	2006.	korának megfelelő, eladásra tervezett
Hótoló	2006.	korának megfelelő, eladásra tervezett
Z069 fűkasza	2012.	korának megfelelő, eladásra tervezett
SEMPI Minifors erdészeti szárzúzó (2 m)	2015.	újszerű
VALTRA N 113 traktor	2015.	újszerű

Amint az a táblázatból is látható, az eszközök nagyobb részének a kora 10 év fölött van, műszaki állapotuk is ennek megfelelő.

A nagy területű, szakszerű és természetvédelmi szempontból kedvező gépek vásárlására KEHOP forrásból tervezünk nagyobb beszerzést 2017. év folyamán. A beszerzendő eszközök listáját úgy alakítottuk ki, hogy a természetvédelmi célú területkezelés minél több területén felhasználhatóak legyenek:

		Erdei élőhelyek			Természetes gyepek				Szántók helyreállítása, természetközeli művelési módok alkalmazása	Kisvizes			Gazdálkodási központ
		Idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása	Őshonos állományok szerkezetének javítása, szerkezeti változatosság növelése	Egyéb erdei élőhelyek helyreállítása	Inváziós fajok visszaszorítása	Szukcessziós folyamatok szabályozása	Gyalogkac állományok visszaszorítása	Gyepek helyreállítása		Kisvizes élőhelyek kotrása	Utak helyreállítása	Inváziós fa-és cserjefajok irtása	
1	Szárzúzó 1	X		X	X	X	X	X	X			X	
2	Erdészeti mulcsozó 1.	X	X	X	X	X	X	X				X	
3	Erdészeti mulcsozó 2.	X				X	X	X				X	
4	Oldalra mozdítható mulcsozó						X					X	
5	Erdészeti szárzúzó	X	X	X		X	X	X				X	
6	Gödörfúró	X											
7	Erdészeti csemete és suháng ültető	X											
8	Hidraulikus tereprendező												
9	Egysoros magvető	X	X										
10	Motorfűrész 1.	X	X	X	X	X	X	X				X	
11	Motorfűrész 2.	X	X	X	X	X	X	X				X	
12	Motoros kasza 1.	X	X	X	X	X						X	
13	Motoros kasza 2.	X	X	X	X	X						X	
14	Motoros kasza 3.	X	X	X	X	X						X	
15	Szalagfűrész												X
16	Mezőgazdasági kistraktor	X	X	X				X					
17	2-es ekefej	X											
18	Tárcsa	X											
19	Szárzúzó 2.	X						X					

20	Bálaszállító tandem pótkocsi							X					
21	Szervestrágyaszóró				X	X	X	X	X				
22	Egytengelyes tartálykocsi	X							X				
23	Három oldalra billenő pótkocsi							X	X				X
24	Szórókeretes szántóföldi vegyszerező								X				
25	Erdészeti kihordó kompatibilis daruval	X	X	X	X	X	X	X				X	X
26	Egytengelyes pótkocsi	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
27	Tehergépjármű 1.	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
28	Tehergépjármű 2.	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
29	Kasza 1.							X					
30	Kasza 2.							X					
31	Kasza 3.							X					
32	Rotoros rendterítő							X					
33	Rotoros oldalrend képző							X					
34	Bálázó 1.							X					
35	Bálázó 2.							X					
36	Bálacsomagoló							X					
37	Mezőgazdasági erőgép	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
38	Homlokrakodó							X					X
39	Bálatüske							X					X
40	Bálafogó							X					X
41	Univerzális kanál						X	X	X			X	X
42	Erdészeti kivitelű erőgép	X	X	X	X	X	X	X	X			X	
43	Mezőgazdasági erőgép 2.	X	X	X	X	X	X	X	X			X	
44	5 fejes váltvaforogató eke								X				
45	Altalaj-lazító								X				
46	Rövid tárcsa								X				
47	Gabona vetőgép								X				
48	Sorközművelő kultivátor								X				
49	Vegyszerkenő keret				X	X	X	X					
50	Üzemanyagtartály	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X

Ezzel a gépparkkal várhatóan a következő 10 éves ciklus legalább első 7 évére ellátható a területkezelési munka. A ciklus utolsó harmadára az elhasználódott gépek cseréje tervezett.

2.9. Szükséges fejlesztések

Tervezett fejlesztések megnevezése (rövid leírással kiegészíthető)		Megvalósítás, felhasználás helyszíne	Megvalósítás tervezett időpontja (év)	Megvalósítás forrása (saját/pályázati) pályázati forrás esetén a legrelevánsabbat kérjük megjelölni
1.	Gazdálkodási központ kialakítása	Bodrogkeresztúr	2017	KEHOP-4.1.0-15-2016-00028
2.	Természetes gyepek, fás legelős élőhelyek rekonstrukciója	Tokaj-Bodrogzug TK, Long-erdő TT, Zempléni TK	2017-2021	KEHOP-4.1.0-15-2016-00028
3.	Szántók helyreállítása természetközeli művelési módok alkalmazásával	Tokaj-Bodrogzug TK	2017-2021	KEHOP-4.1.0-15-2016-00028
4.	Erdei élőhelyek rekonstrukciója	Tokaj-Bodrogzug TK, Long-erdő TT, Zempléni TK	2017-2021	KEHOP-4.1.0-15-2016-00028
5.	Kisvizes élőhelyek rekonstrukciója	Tokaj-Bodrogzug TK, Long-erdő TT,	2017-2021	KEHOP-4.1.0-15-2016-00028
6.	Erdei élőhelyek rekonstrukciója	Tokaj-Bodrogzug TK, Long-erdő TT, Zempléni TK	2017-2026	saját
7.	Elhasználódott erő- és munkagépek cseréje	Zempléni Tájegység	2021-2026	nem ismert

III. Erdőkezelés

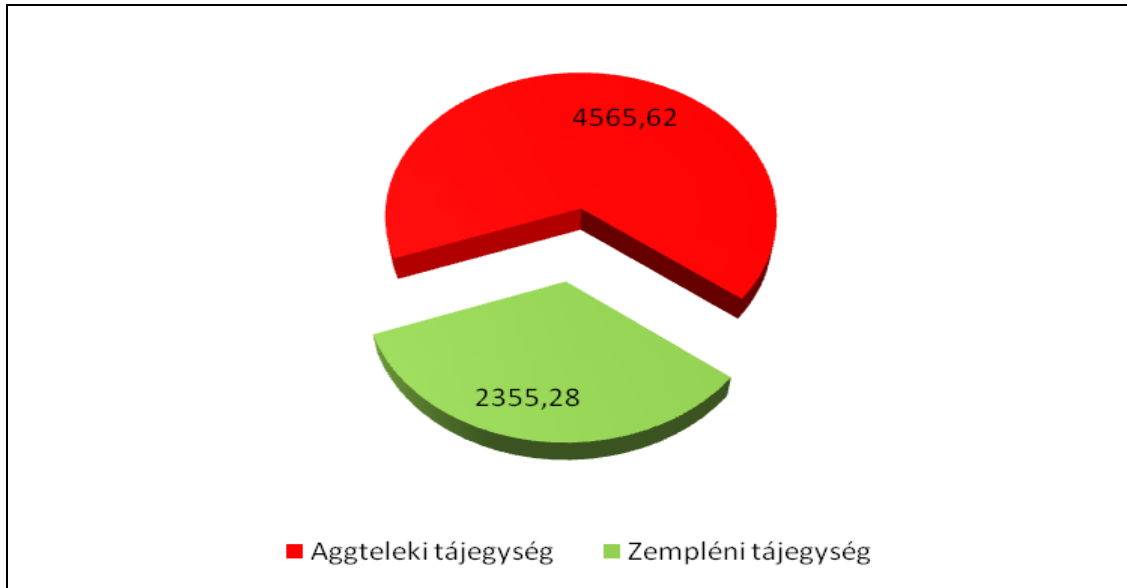
1. Adottságok:

Saját vagyionkezelésben lévő erdőterületek:

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság összesen 6920,82 hektár állami tulajdonú erdőterület kezelési feladatait látja el. Ebből az erdőterületből 6435,22 ha az erdőrésztetek és 485,60 ha az egyéb résztetek (tisztások, nyiladékok, vízállások, utak stb.) területe.

Az erdőrésztetek területének 99,8 %-a, 6420,12 ha védelmi elsődleges rendeltetésű. A Natura 2000 területek nagysága 6407,30 ha.

Az ANPI erdőterületeinek tájegységek szerinti megoszlása (ha):

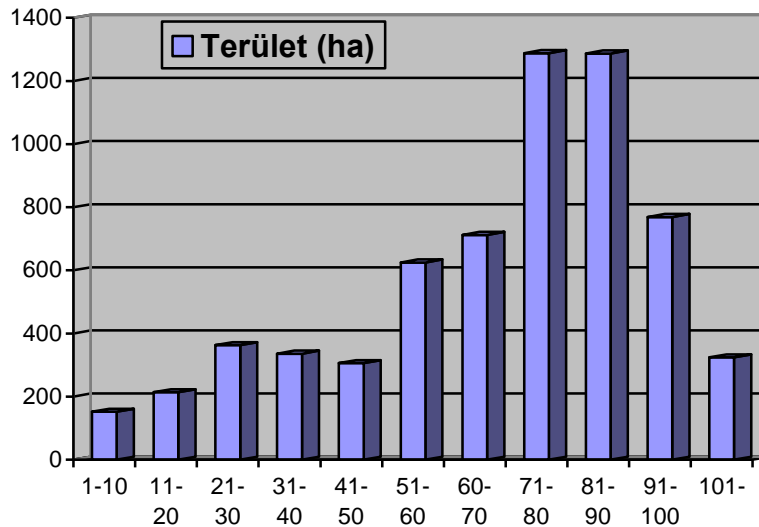
Az ANPI kezelésében lévő erdőterületek fafaj összetétele:

- tölgyek 45,2 %
- cser 3,6 %
- bükk 9,8 %
- gyertyán 21,3 %
- akác 2,5 %
- egyéb keménylomb 4,8 %
- nemes nyár 4,5 %
- hazai nyár 3,0 %
- egyéb lágylomb 1,9 %
- fenyők 3,4 %

Összesen: 100,00 %

A fajösszetételből látszik, hogy a Nemzeti Park területe elsősorban hegy és dombvidéki jellegű, aminek megfelelően a tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, gyertyánosok, bükkösök és egyéb keménylombos állományok vannak túlsúlyban. Az alföldi, ártéri részeken nemesnyárasok és egyéb lágylombosok, elsősorban fűzesek is előfordulnak, míg az akácok és fenyvesek jelenléte a helytelen fafajpolitikai irányoknak és kezeléseknak köszönhető.

Az ANPI kezelésében lévő erdőterületek korosztály összetétele:

A diagram nagyon jól szemlélteti az egyenlőtlen korosztályszerkezetet, ami annak ellenére is kedvezőtlen, hogy természetvédelmi területről van szó. A középkorú és idős erdők aránya kiugróan magas, ami viszont jó alapot szolgáltat a száraló üzem módú erdőkép felé történő elmozdulásnak.

Az ANPI erdőterületeinek üzem mód szerinti megoszlás:

- vágásos 3246,21 ha
- átalakító 1342,21 ha
- száraló 320,65 ha
- fakitermelést nem szolgáló 1526,15 ha

Összesen: 6435,22 ha

Mint az látható a nem vágásos üzem módban kezelt erdőterületeknek jelentős a súlya, mintegy 50 %-ban átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzem módban vannak az erdőterületek. Fontos megjegyezni, hogy a védett és Natura 2000 területek szinte teljes egészében lefedik a Nemzeti Park erdőterületeit, így a vágásos üzem módban kezelt erdőkben is törekszünk a természet közeli erdőgazdálkodási módszereket alkalmazni.

Faállomány típusok:

• Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek	19,4 %
• Gyertyános –kocsányos tölgyesek	0,6 %
• Kocsánytalan tölgyesek	15,0 %
• Kocsányos tölgyesek	7,8 %
• Molyhos tölgyesek	10,3 %
• Cseresek	2,3 %
• Bükkösök	9,0 %
• Akácosok	2,1 %
• Egyéb kemény lombosok	1,1 %
• Gyertyánosok	17,6 %
• Juharosok, kőrisesek	2,2 %
• Nemes nyárasok és nemes fűzesek	5,7 %
• Hazai nyárasok	2,1 %
• Hazai fűzesek	0,9 %
• Égeresek	0,5 %
• Hársasok	0,1 %
• Erdeifenyvesek	2,5 %
• Feketefenyvesek	0,4 %
• Egyéb fenyvesek	0,3 %

Összesen: 100,0%

2. Erdőkezelési célok:

Az 5 és 10 éven belüli célok:

Az erdőkezelés céljai 5 illetve 10 éves távlatban nem választhatók szét, már csak azért sem, mert az erdőgazdálkodás a **2009. évi XXXVII. - az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény** (továbbiakban: Evt.) által meghatározott keretek között, 10 éves körzeti erdőtervek alapján történik. A körzeti erdőtervek elkészítésében, a szabályok megfogalmazásában a Nemzeti Park Igazgatóságok aktívan és meghatározóan vesznek részt, így a természetvédelmi érdekek érvényesítése nem szenved csorbát.

Körzeti erdőtervezés

Évente két körzet (Aggteleki Tájegységben és a Zempléni Tájegységben egy-egy) körzeti erdőtervének előzetes tárgyalásán, az előző évi körzetek részletszintű tárgyalásain és záró tárgyalásain a kerületvezető erdészek és az erdészeti szakszemélyzeti feladatokat ellátó erdőmérnökök képviselik az Igazgatóságot. Minden év tavaszán az érintett két körzet erdőterveinek erdőterv-rendeletét véleményezzük, egyeztetjük.

A fenti eseményekhez kapcsolódóan adatszolgáltatási kötelezettséget teljesítünk. Az utóbbi években körzeti erdőtervezéshez nyújtandó adatszolgáltatás kapcsán az ANPI működési területén az alábbi jól bevált gyakorlat alakult ki:

- adatszolgáltatás az erdőtervezési munkát megelőzően (Előzetes tárgyaláshoz),
- adatszolgáltatás az erdőrészlet-szintű tárgyalásokhoz,
- 90 % fölötti készülségű erdőtervi térképi fedvényekhez igazított adatszolgáltatás és kezelési javaslat (az egyeztetett fahasználatok valamint az új térképi alakzatok és erdőtervi jelek ismeretében),
- ismételt egyeztetés a 100 %-os készülségű térképi adatbázis ismeretében.

Az erdészeti hatóság erdőtervezési részlegével a korábbi években kialakult jó munkakapcsolat miatt egyre magasabb színvonalon sikerül beépíteni a természetvédelmi szempontból fontos szabályozási javaslatainkat. A kiszámíthatóbb gazdálkodási környezet kialakítása érdekében az elkövetkező években még bővebb tájékoztatást és szabályozási javaslat beépítést szándékoztunk végrehajtani.

A folyamatos erdőborítás arányának változása:

A folyamatos erdőborítás arányának növelése fontos célkitűzése az elkövetkező időszaknak. A korábban már említett szálaló, átalakító és faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok arányának 50 % fölé történő emelése a következő tíz évben reálisan elvárt cél. Látni kell azonban, hogy ez az állomány és korosztályviszonyok, a feltártság, a vadállomány, a törvényi szabályozók és a gazdasági lehetőségek miatt elsősorban az átalakító üzemmódra történő áttéréssel oldható meg.

Inváziós fajok eltávolítása:

Az inváziós fajok eltávolítása szintén fontos feladata a következő kezelési ciklusnak. De z alábbi kimutatás alapján be kell látni, hogy egy tíz éves ciklus nem elegendő ilyen nagyságrendű feladat megoldására

Az inváziós, nem őshonos és tájidegen fajok által elfoglalt terület:

• akác	159 ha
• nemesnyár	288 ha
• erdei fenyő	136 ha
• fekete fenyő	60 ha
• lucfenyő	2 ha
• egyéb fenyő	17 ha

Összesen: 662 ha

Ezen túl komoly gondot jelent az erdőrészlet leíró lapon a fajok között nem megjelenő, inkább a cserje szintben fertőző fajok, mint a gyalogakác, zöldjuhar, bálványfa stb. elleni kilátástalannak tűnő közdelem.

Tervezett szerkezet átalakítás

A tervezett szerkezetátalakítások ütemét a körzeti erdőtervekben is rögzíteni kell, mely nagyságrend a körzet teljes egészére határoz meg irányszámokat. Ebből lebontva a gazdálkodók területi arányának megfelelően meghatározható az egyes gazdálkodókra eső, tíz év alatt átalakításra kijelölt terület nagysága. Az ANPI esetében az átalakítás éves szinten maximum 10-20 ha-os nagyságrendet jelent, ami a 662 ha figyelembevételével, jobb esetben 30 – 40 rosszabb esetben 60 – 70 éves átfutást jelent.

Holtfa mennyisége, mérése:

A holtfával kapcsolatosan jelen pillanatban nincsen kidolgozott felvételi eljárás, ennek megalkotása a tervezési ciklus egyik feladata lehet.

3. Beavatkozások

Öt és 10 éven belül, erdőtervi fakitermelési lehetőségek és kitermelési célok:

Az öt illetve tíz éven belül kitermelésre tervezett mennyiségeket fafaj és használati mód szerinti bontásban a csatolt táblázatos melléklet részletesen tartalmazza. Ebből látszik, hogy a nem őshonos fafajokat tarvágással és szerkezetátalakítással kezeljük. A bontóvágásokat fokozatosan megszüntetjük, helyettük szálalóvágásokat szálaló üzemmódot alkalmazunk. A fenyvesek átalakítását hosszabb időszakra, egyéb termelésekkel kívánjuk megoldani. A használatok eredményeként változatos kor és térszerkezetű, vegyes fafajösszetételű természetközeli erdőállományok létrehozása a cél.

Jelenlegi jellemző vágásérettségi korok és ezek tervezett változtatása/ vagy fenntartása:

A vágásérettségi korok a természetvédelmi, Natura 2000, talajvédelmi stb. rendeltetéseknek megfelelően meglehetősen magas értékeket mutatnak, ezekben jelentős változás nem várható a jövőben sem, csupán némi finomítás képzelhető el. Meglepő például a cser 180 éves vágásérettségi kora, aminek persze logikus magyarázata is lehet, de nem tükröz realitást, tehát csökkenése várható. A fenyők 100 éves vágásérettségi kora pusztulásuk miatt szintén nem reális, átalakításuk miatt szintén csökkenni fog. Az erdőtervrendeletek szabályozzák a vágásérettségi szakaszokat, aminek hatása az erdőtervezés kapcsán érvényesülhet, és kisebb mértékű átlagos csökkenést hozhat.

Üzemmódok változtatása:

Mivel az erdőterületeket érintő körzeti erdőtervezések az elmúlt néhány évben zajlottak - és üzemmód változtatásra főként akkor van lehetőség – így két tervezési ciklus közötti változásukra nem látszik reális esély, illetve a most kialakult állapot megfelelőnek látszik. A faanyagtermelést nem szolgáló, szálaló és átalakító üzemmódok területében azért folyamatos emelkedés prognosztizálható.

Erdőfelújítások területe és módja, felmerülő problémák, ezek megoldási lehetősége, a felújítási elmaradások felszámolása:

Az elkövetkező tíz évben 445,21 ha erdőterületen képződik erdőfelújítási kötelezettség, melynek megoldása jelentős feladatot ró az területkezelési osztályokra az elkövetkező tíz évben. A felújítások jelentős része természetes mag eredetű felújítás, esetenként mesterséges kiegészítéssel. Az akácosokat (cc. 30 ha) nemesnyárasokat (cc. 145 ha) szerkezetátalakítással őshonos fafajú állományokká (GY-KTT, KTT, HNY, FÜ, É) alakítjuk át. Ez meglehetősen nagy területet jelent, ahol az időjárás, a szaporító anyag minősége, a vadállomány, az árvizek, a személyi feltételek (ültető munkás), és még más ezer tényező is kedvezőtlen hatást fejthet ki.

Jelenleg cc. 55 ha üres területet találhatunk, ezek felújítása a következő tervezési ciklus feladata.

Művelési ág változtatása:

Művelési ág változtatásra nagy szükség lenn, hiszen az erdészeti nyilvántartás és a földhivatali nyilvántartás messze nem egyezik egymással, ennek megfelelően erdőként tartanak nyilván más művelési ágú területeket vagy éppen fordítva. Ennek egyezőségének megteremtése túlmutat a vagyonkezelési tevékenység hatókörén.

Vállalkozásban végzett munka vagy saját kivitelezés:

Az erdőkezelési tevékenységgel kapcsolatban az utóbbi években jól bejáratott rendszer alakult ki, az alábbiak szerint:

- erdőművelési, fakitermelési munkák, faanyag szállítás, rakodás, faanyag értékesítés kiajánlása a nyilvántartásunkban szereplő vállalkozások felé,
- a beérkezett ajánlatok fogadása,
- a beérkezett ajánlatok bírálati és kiértékelés,
- szerződések megkötése,
- elvégzett munkák átvétele,
- számlák befogadása, elkészítése,
- kifizetések(átutalás).

Összességében elmondható, hogy az erdőművelési és fahasználati feladatokat jelenleg csak vállalkozók bevonásával tudjuk elvégezni. A KEHOP pályázatba beadott gép és eszközbeszerzés megvalósulásával a szállítási és rakodási feladatok jelentős részét szeretnénk saját kivitelezésben megoldani.

Faeladás/saját felhasználás lehetőségei:

Az értékesebb választékot vagy saját felhasználásra felfűrészeltetjük vagy megpályáztatás útján értékesítjük. A tűzifa választék egy része szintén saját felhasználásra kerül, vagy önkormányzatok (szociális tűzifa program) vagy a helyi lakosság felé kerül értékesítésre. A vékonyabb faanyag

(gallyfa) gyűjtésben történő értékesítésével (jóval alacsonyabb ár) a rossz életkörülmények között lévő családokat próbáljuk segíteni.

Választékok javítása, piaci lehetőségek jobb kihasználása:

A tájegységek adottságai alapvetően különböznek egymástól, de mindkettőre igaz az, hogy a volt TSZ erdők rosszabb termőhelyeken álló állományokban folyik az erdőkezelési, erdőgazdálkodási tevékenység. Ennek megfelelően a választékosszététel rövid távon nem nagyon javítható, a nagy területet elfoglaló sarjeredetű állományok lecserélése után várható majd jobb paraméterekkel rendelkező állományok felnövekedése.

4. Klímaváltozás 5-10 éven belül jelent-e problémát

A klímaváltozás kérdéskörében biztos információink meg nincsenek, a föld történetében előfordultak már szárazabb-nedvesebb és hűvösebb-melegebb időszakok. Mindenesetre a mostani tendenciák egy melegedő, változékonnyabb időjárási helyzetet vetítenek elő. A kérdéssel foglalkozó szakemberek írásaiból, előadásaiból az derül ki, hogy a klímaváltozás elsőként a határtermőhelyeken érezteti majd hatását, pontos lefolyásáról, hatásairól jelen tudásunk alapján csak közelítő becslésekhez juthatunk hozzá.

Ennek megfelelően az erdőfelújításokra gyakorol hatásáról, a pótlások mennyiségének növekedéséről, a jelentkező abiotikus és biotikus károkról írni felelőtlenség lenne.

5. Kommunikáció:

Természetvédelmi kezelés szükségessége:

A természetvédelmi kezelés szükségességének, az alkalmazott módszerek, kezelési eljárások megismertetésének feladata nagyon fontos és egyben nagyon nehéz feladat. Jó alapot adhat ehhez az erdei iskolai képzésekbe történő beépítése, mely történhet tantermi és terepi körülmények között. A bemutatásnak nagy hangsúlyt kell fektetnie arra, hogy megmutassa a kezelés eredményiként már működő rekonstruált területek, és kontrol területek közötti különbséget.

Holtfa szerepe:

A holtfa fontos szerepére az erdei ökoszisztémák kapcsán még mindig fel kell hívni a figyelmet, bár ebben a kérdéskörben mind a természetvédelemmel, mind az erdőgazdálkodással, mind az erdészeti igazgatással foglalkozó szakemberek körében megvan az egyetértés. A témával foglalkozó szakemberek, civil szervezetek és a társadalom is fogékony az ehhez hasonló ügyek felkarolásával.

IV. Vagyonkezelési tevékenység ellátásához kötődő további igazgatósági feltételek

1. Vagyonkezelési feladatokat ellátó személyi állomány

1.1. Létszám, szakképzettség

Jogviszony	Osztály	Szakképzettség		
		Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú
	ATO		3	4
Kormánytisztviselő	ZTO		1	2
	Lóágazat			
	ATO			
Határozatlan mt.	ZTO			
	Lóágazat		2	
	ATO		3	
Határozott mt.	ZTO		2	1
	Lóágazat		4	1
	Összesen		15	8

		Közfoglalkoztatottak		
		Szakképzettség		
Osztály	Dolgozók (fő)	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú
ATO	15	10	5	0
ZTO	18	8	10	0
Lóágazat	17	5	12	0
Összesen	50	23	27	0

1.2. Közmunka program, lehetőségek és korlátok

A program célcsoportja a környéken élő emberek, akik csak időszakosan, vagy egyáltalán nem tud elhelyezkedni. Az ANPI a közmunka programban való részvételével jelentős szerepet tölt be a térség foglalkoztatási helyzetének javításában, jelenleg közmunkaprogramban – átlagos állományi létszámra vetítve - mintegy 150 főt foglalkoztatunk, ebből 50 fő a természetvédelmi vagyongazdálkodást ellátó szervezeti egységekhez került beosztásra. Ezen felül – szükséglettől függően – egyes kampány jellegű munkákra (pl. gyepkezelési munkák) időszakosan más egységekhez beosztott munkások is átirányításra kerülnek.

A közmunkások az alábbi természetvédelmi területkezelési munkákban vesznek részt:

- Cserjeirtási munkák: az ANPI kezelésében levő legelők, illetve egyéb természetvédelmi kezelést igénylő területek fenntartása és rekonstrukciója.
- Akác-visszaszorítás: az ANPI kezelésében levő gyepterületeken agresszíven terjedő akác visszaszorítása.
- Gyümölcsösök tisztítása, kézi kaszálása: az ANPI kezelésében levő, már kezelt extenzív gyümölcsösök fenntartása, illetve újabb gyümölcsösök rekonstrukciója.
- Inváziós (részben allergén) növények visszaszorítása: az ANP területén (is) terjedő adventív növényfajok (parlagfű, magas aranyvessző, japán keserűfű, stb.) elleni küzdelem.
- Az ANPI által fenntartott állatállomány (hucul ménes) telephelyeinek rendezése, gondozása, a felhalmozódott trágya extenzív szántókra hordása, stb.
- Erdősítés-ápolási munkák, erdészeti határjelek felújítása: az ANP kezelésében levő erdőterületek éves fenntartási-kezelési munkái.
- Illegális hulladéklerakók felszámolása: az ANP területén található rendezetlen, hulladékkal szennyezett területek megtisztítása, helyreállítása.
- Útkarbantartási munkák, erdei és egyéb utak javítása, az út menti pászták kitisztítása: az ANP területén található utak helyreállítása, karbantartása, vízelvezetése csúszásmentesítése.
- Hatósági tájékoztató táblák állítása, felújítása.

A közmunka program lehetőségei

A közmunka program szerepe meghatározó az ANPI természetvédelmi vagyongazdálkodási tevékenységében, elmondható, hogy a 2017-2026 évek időszakára kitűzött terveink megvalósításának a jelenlegi szintű (intézményi szinten 150 főt kitevő) közfoglalkoztatási lehetőség alapvető feltétele. Az ANPI ezért a továbbiakban is élni kíván ezzel a lehetőséggel. A közmunka program többlet pénzügyi forrást, lehetőséget is nyújt (eszközök, anyagok beszerzése, munkásszállításhoz gépjármű bérlése stb.)

A közmunka program korlátai

A közmunka program enyhíti a személyi feltételek terén fennálló hiányt, de annak megoldására önmagában nem alkalmas. A környékbeli állástalan emberek nagy része alacsony iskolai végzettségű és nem rendelkezik szakképzettséggel, ezért csak fizikai munkára alkalmas. Az elmúlt évben érezhető volt az országos foglalkoztatási helyzet javulásának hatása, ami

önmagában pozitív jelenség, azonban egyre szűkül az ANPI-nál felmerülő feladatok megfelelő ellátására alkalmas potenciális közmunkások köre, különösen a képzettséget és gyakorlatot igénylő munkakörökben (pl. traktoros). Elmondható, hogy az egységesen megállapított közmunkás bér egyre kevésbé „versenyképes”, a környékbeli vállalkozók és munkáltatók képzett munkaerőt elszívó hatásával szemben és nem ad lehetőséget az átlagosnál jobb munkát végzők anyagi ösztönzésére sem. Ebben a helyzetben csak az jelentene megoldást, ha a közfoglalkoztatók lehetőséget kapnának arra, hogy saját költségvetésük terhére bérrel, jutalommal stb. megfelelő bért illetve juttatást adhatnának a közmunkások részére, jelenleg azonban ez nem lehetséges.

2. Központi fejlesztések

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság székhelye és központi irodaháza Jósvalfőn, a Tengersizem oldal 1. szám alatt található. Az irodaház állapota megfelelő, azonban több, elsősorban energetikai beruházást tervez Igazgatóságunk. Ilyen a nyílászárók cseréje, az épület hőszigetelése, valamint a fűtésrendszer korszerűsítése.

Aggteleki Terület és Erdőkezelési Műszaki Bázis kialakítása KEHOP pályázati forrásból a szini Malom épületében.

Zempléni Területkezelési Központ valamint Tájégségi iroda kialakítása KEHOP és Interreg pályázati forrásokból Sárospatakon, Területkezelési Műszaki Bázis kialakítása Bodrogkeresztúrban szintén KEHOP pályázati forrásból.

Gépjárművek cseréjét, és a géppark bővítését pályázati források és a rendelkezésre álló saját források alapján folyamatosan tervezzük megvalósítani.

Informatikai eszközök frissítését, cseréjét szintén pályázati források és a rendelkezésre álló saját források alapján folyamatosan tervezzük megvalósítani.

3. Költségvetési feltételek

A költségvetési feltételek vizsgálatánál összességében megállapítható, hogy az Igazgatóság az egyre növekvő területeit az elkövetkező években egyre szűkösebb anyagi forrásból kénytelen kezelni. Központi költségvetési támogatás évről évre csökken, a csökkenés nem csak reálértéken értendő. A mezőgazdasági támogatások és haszonbérleti bevételek csökkenése miatt is tovább csökkent a támogatásunk, mivel az előzőek összes nemzeti parki kiesését a központi költségvetés támogatás növelésként nem ismerte el.

Saját gazdálkodási tevékenység, saját bevételek: Ennél a tételnél évi 20MFt csökkenés 2015-től a haszonbérleti díjak hatósági árasítása, és évi 6,8MFt mínusz 2017-től a vadászterületek újraosztása (itt a bevétel csökkenés és a kiadás növekedés együttes hatása) miatt.

Agrártámogatási rendszer: Az agrártámogatási rendszer átalakítása érintette a legsúlyosabban a vagyonkezelési forrásokat Nemzeti Parkunknál is. A 2014-re járó 27MFT AKG támogatásunkat elvonták, 2015-ben nem volt AKG, 2016-ban beadtuk a támogatási kérelmünket, amiről Támogatói Okiratot kaptunk, a 790ha terület kezelésére ráfordítottunk 12,3MFT-ot, majd a június 13.-ai Kormány határozat következményeként támogatási kérelmünket visszavonni voltunk kénytelenek. Így évi újabb 34MFT kiesést voltunk kénytelenek elkönyvelni, ami a már megtervezett 2017 évi költségvetésünket is érinti. A SAPS csökkenésnél az 1200ha feletti korlátozás jelenleg nem érinti igazgatóságunkat.

Egyéb pályázati források: Ezek a már lezajlott (KEOP 250MFT mezőgazdasági gépbeszerzés) és most indult KEHOP pályázatok jelentős segítséget nyújtanak a természetvédelmi területkezeléshez is. Az innen származó forrásokat elsősorban a gyepek és az erdők kezeléséhez szükséges gépek, berendezések beszerzésére, illetve a hucul lóállomány fenntartására, elhelyezési körülményeinek javítására fordítjuk. A közmunka program jelentősége pedig elsősorban a területkezeléshez nélkülözhetetlen létszám biztosításában mutatkozik meg. Azonban a gépek üzemeltetésének költségeinek megteremtéséhez a mezőgazdasági támogatásokból származó bevétel elengedhetetlen.

Értékesítési lehetőségek: A területkezelés során keletkezett készletek egy részét (széna, zab) a hucul állomány ellátására használjuk fel. Az erdőkből kitermelt faanyag nagy részét tűzi- illetve ipari faként a lakosságnak illetve vállalkozók részére értékesítjük.

A vagyonkezelésből származó bevételek az igazgatóságnál a teljes bevétel 55-60%-át érik el. Az egyes bevételek nehezen tervezhetőek. Az időjárás következtében fellépő széna hiány miatt pl. nem tervezett takarmányvásárlási költségek jelentkeznek. Az enyhe csapadékos telek következtében csökken a tűzifa igény illetve a termelési és szállítási feltételek romlása miatt csökken az értékesíthető mennyiség ez által a bevétel. Így a vagyonkezelésből tervezett bevételek végleges vagy átmeneti elmaradása likviditási és így működési zavarokat okoz.

A megtermelt jövedelemnek mintegy 80%-a forogtódik vissza a vagyonkezelésbe. Az igazgatóság költségvetési támogatása mára az engedélyezett létszámkeret bér és járulék költségeinek alig két harmadát fedezi. A maradék egy harmadot, valamint az összes dologi kiadásokat saját bevételből kell előteremteni. Ez gondos tervezést és szigorú kontrollt követel meg. A vagyonkezelési tevékenység átszervezése miatt az elmúlt években az erdőgazdálkodásból és a vadászatból is jelentős bevételekre tettünk szert, nőtt a mezőgazdasági támogatásba bevont területünk nagysága is. Az előzőek következtében sikerült saját bevételeinket függetleníteni a szezonálitástól. (Mivel az innen származó bevételek túlnyomó része az idegenforgalmi szezonon kívül realizálódik.)

A kiszámíthatóság hiánya is súlyos probléma, az utóbbi időben lebegtetett „racionalizálási törekvések” így a szervezeti struktúra változása, vagy a földterületek vagyonkezelői jogának elvesztése következtében fellépő bizonytalanság elsősorban a vagyonkezelés tervezésére fejtett ki negatív hatást.

V. Mellékletek (táblázatos összefoglalók tájegységenként és összegzetten)

Igazgatósági szintű térkép (Pontos tartalom megadása hiányzik: Működési terület, vagyonkezelt terület, tájegységhatárok, védett természeti területek határa)

Erdőkezelésre vonatkozó igazgatósági szintű összefoglaló táblázat

Jelenleg érvényes vadgazdálkodási üzemtervek, valamint a 2017-től jóváhagyott következő üzemtervek